

б —

05.04.000

**РАБОТНИЦА
і СЯЛЯНКА**

№3 САКАВІК 1963

Сяргей ДЗЯРГАЙ

НА ВАРЦЕ

Я вартую спакой дарагі мне,
Мірны, мужны спакой Радзімы.
Мая варта — ад гімна да гімна,
Ад паўночы да шостай гадзіны.

Сціхла нават вятроў патыханне,
Не чуваць, як і кропля сцякае.
Нават ноч, затаішы дыханне,
Прыслухоўваецца, чакае.

Хто пытае — не блудзіць ніколі.
Не даўмеўся — бяру і пытаю.
Сэнс жыцця пасягаю ўсё болей,
Калі Леніна я чытаю.

Па-інакшаму свет увесь цэніш,
Па-інакшаму і працуеш;
І святлейшым здаецца дзень наш,
Калі слова яго адчуеш.

Прыпадаю, нібы да крыніцы
Смаглы вуснамі прыпадае:
Мыслі-думкі яго, як зарніцы...
Светла — знаю чаго жадаю.

СЛУХАЮ ТВАЕ ВОЧЫ

Слухаю твае вочы.
Яны спяваюць.
Я разумею гэту песню.
Адчуваю яе мелодыю.
Я ўхапіў яе рытм.
Сэрца маё адбівае такт за тактам.
Не, ты не можаш сфальшывіць.
Не, ты не можаш памыліцца.
Радасць? Так і павінна быць.
Сумненні? Так і павінна быць.
Прадчуванне разлукі,
Горыч,
Боль...
Як жа без гэтага?
Так... І сустрэча.
Так... І каханне.
І ўсё іншае!
Дурненькая, інакш не было б песні,
А я ж слухаю твае вочы,
Яны спяваюць.

КАМУНІЗМ

Камунізм — гэта новае сонца,
Адчуваю яго праменні,
І пад ім, у маёй старонцы,
Я не знаю ні змроку, ні ценю.

Камунізм — гэта весняе ранне,
Калі ўсё навакол ажывае,
Камунізм — гэта песня світаньня,
Жыццясцвёрджання радасць жывая.

Гэта радасць ідзе і вяшчуе
Аб нязнанай дагэтуль долі,
І хто сёння яе не адчуе,
Не адчуе яе ніколі.

ВЕТРЫК

Ціха, ціхенька, ціхутка,
Так пяшчотна, так ласкава
У гарачы твар павее,
Валасоў узніме пасму,
Прашапоча жартаўліва
Смешным смешнае на вуха,
Адляціць свавольнік, дзесьці
У кустах ужо пляткарыць,
Жарты строіць ды гарэзіць,
І шапоча, ўсё шапоча!..
Нібы гэта таямніца —
Радасць першага кахання,
Словы шчырыя і ўздыхі,
Пацалункі, абяцанкі!
Ах, які пляткар ён, ветрык!
Добры, лёгкі, свежы ветрык!

РАДАСЦЬ

Радасць сходзіць на лёс чалавечы —
Узнімаецца дзесь з глыбіняў,
Пакружыўшы, сядзе на плечы
З ціхай кволасцю галубінай.

У дарогу жыцця нас праводзіць
З непаўторнай усмешкай ветлай,
Дагаджае ў дарозе і годзіць
І стракае зноў з ласкай светлай.

* * *

Каб соль не страціла
Уласціваю ёй солкасць,
А песня — гукаў
Трапяткіх і кволых,
Вясёлка — колераў,
Каханне — шчырасці,
А чалавек — душы сваёй
Вялікай, несмяротнай —
На свеце існуе
Мастацтва.

Пралетарыі ўсіх краін, яднайцеся!

РАБОТНИЦА І СЯЛЯНКА

ВЫДАННЕ ЦК КП БЕЛАРУСІ
ГОД ВЫДАННЯ ТРЫЦЦАЦЬ ДЗЕВЯТЫ

№ 3 САКАВІК
1963

СЯМІГОДКУ — ДАТЭРМІНОВА!

На адным з прыёмаў жаночай японскай дэлегацыі ў Мінску прысутнічала многа жанчын горада. Сярод іх былі работніцы і служачыя, урачы і інжынеры, настаўніцы і вучоныя. У ажыўленай гутарцы нашы госці імкнуліся як мага больш даведацца аб жыцці жанчын нашай рэспублікі. Нарэшце адна з іх пацікавілася: «Ці ёсць тут жанчыны, якія нідзе не працуюць?» У зале такіх не аказалася. Гэта акалічнасць нібы засмуціла нашу госцю, і яна зноў спытала: «А чаму ў вас усе жанчыны працуюць?» І мы адказалі ёй, што не ўсе савецкія жанчыны працуюць на вытворчасці. Але

Валянціна Маркаўна Няхайчык — ткачыца Мінскага камвольнага камбіната, кандыдат у дэпутаты Вярхоўнага Савета БССР.

Фота В. Дагаева

Брыгадзір брыгады камуністычнай працы Нясвіжскага льнозавода Алена Канстанцінаўна Малюк і цяляніца калгаса «Слава працы» Слонімскага раёна Ядвіга Бенядзіктаўна Леашкевіч — кандыдаты ў дэпутаты Вярхоўнага Савета БССР.

Фота Л. Эйдзіна

тыя, хто працуе, зацікаўлены не толькі папаўненнем сямейнага бюджэту. Яны без працы на карысць грамадства не ўяўляюць свайго жыцця. Вядома, жанчынам капіталістычнай краіны гэта не лёгка зразумець.

І сапраўды, дзе ж ім зразумець, што ніводнага вялікага і малага пачынання ў краіне не адбываецца без удзелу жанчыны. У рэвалюцыі, грамадзянскай вайне, сацыялістычнай перабудове краіны жанчыны заўсёды ішлі лобам са сваімі бацькамі, мужамі, братамі.

Першыя пяцігодкі! Колькі слаўных спраў здзейснілі жаночыя рукі!

У час Вялікай Айчыннай вайны жанчыны ўпісалі залатыя старонкі ў летапіс баявых спраў. Краіна шануе імёны сваіх верных дачок. Грудзі многіх з іх упрыгожваюць дзяржаўныя ўзнагароды. А лепшых народ выбірае ў Саветы.

Колькі сіл і мужнасці спатрэбілася ў пасляваенныя гады! Узняць з руін і папалішчаў, пабудаваць новыя гарады і вёскі дапамагалі жанчыны.

А хіба можа застацца спакойным сэрца савецкай жанчыны ў сённяшнія дні! У краіне ідзе разгорнутае будаўніцтва камуністычнага грамадства. Цяпер гэта не аддаленая мара, а наша блізкае заўтра! І якое яно будзе, гэтае заўтра, залежыць ад нас саміх. Будзем мы дом для жылля або школу дзецям і думаем: у гэтых будынках будучы жыць людзі, вучыцца нашы дзеці пры камунізме. Вось чаму нельга рабіць нам абы-як, вось чаму сёння трэба думаць аб заўтрашнім дні.

Па ўсёй нашай неабсяжнай краіне разгортаецца сацыялістычнае спаробніцтва за датэрміновае выкананне сямігадовага плана. У спаробніцтва ўступаюць усе новыя і новыя калектывы, перадавікі вытворчасці і сельскай гаспадаркі.

Сказалі сваё слова і будаўнікі прадпрыемстваў вялікай хіміі на Беларусі. Калектывы будаўнікоў Полацкага нафтаперапрацоўчага завода, Першага і Другога салігорскіх калійных камбінатаў, Гродзенскага азотнаўкавага завода і Светлагорскага завода штучнага валакна ўзялі на сябе павышаныя абавязальствы па паляпшэнню якасці будаўніцтва і датэрмінаваму ўводу ў эксплуата-

цыю аб'ектаў прадпрыемстваў хімічнай прамысловасці рэспублікі.

Зусім нядаўна ўсім нам стала вядома імя ткачыні Мінскага тонкасукоднага камбіната Алены Лазарэнка.

Пасля XXII з'езда КПСС у сэрцы гэтай сціплай дзяўчыны ўзмацніліся імкненні знайсці нешта новае, зрабіць больш карыснага для народа. І яна шукала, думала і, нарэшце, стала ініцыятарам выпуску выдатнай прадукцыі, асваення новых вырабаў у сціслыя тэрміны, без зніжэння прадукцыйнасці працы.

Ініцыятыва Алены Лазарэнка мае вялікае значэнне не толькі ў ткацкай вытворчасці. Яна знаходзіць шырокае прымяненне і на машынабудаўнічых прадпрыемствах, усюды, дзе ўкараняецца новая прадукцыя.

Пачын Алены Лазарэнка ставіць вялікія пытанні перад тэхнолагамі і канструктарамі прадпрыемстваў. Яны павінны прыйсці на дапамогу рабочым, навучыць іх працаваць над асваеннем новага асартыменту, не зніжаючы прадукцыйнасці працы пры выпуску прадукцыі выдатнай якасці.

З расказаў аб сваёй рабоце на старонках гэтага нумара нашага часопіса выступае сама Алена Лазарэнка.

Вялікі крок наперад збіраюцца зрабіць у гэтым годзе і нашы слаўныя працаўнікі калгаснай вёскі — рэзка павялічыць вытворчасць збожжжа, мяса, малака і іншых прадуктаў сельскай гаспадаркі. І мы спадзяемся, што ў гэтай пачэснай справе жанчыны зоймуць таксама дастойнае месца. Многія нашы калгасы і саўгасы ганарацца наватарамі сельскагаспадарчай вытворчасці — даяркамі, свінаркамі і льнаводкамі. Ды і як імі не ганарыцца! Даяркі Марыя Сцяпанавна Рудко і Валянціна Аляксандраўна Крыцук з саўгаса «Чырвоная звязда» Нясвіжскага раёна дасканалы валодаюць тэхнікай механічнага даення. Яны ўдзвюх у мінулым годзе надаілі 786 тон малака пры сярэднім надоі на карову 3564 кілаграмы. Сёлета перадавыя работніцы саўгаса ўзяліся надаць тысячу тон малака.

Такіх маякоў, як даяркі Рудко і Крыцук, у рэспубліцы шмат.

За датэрміновае выкананне планаў пятага года сямігодкі, дарагія сяброўкі!

ВЯЛІКАЯ СПРАВА

Так павялося, што лепшых, перадавых людзей наш народ пасылае сваімі прадстаўнікамі ў Вярхоўны Савет — вышэйшы орган улады ў краіне, рэспубліцы. І сярод лепшых названа імя ткачыхі Мінскага тонкасуконнага камбіната Алены Лазарэнкі.

Чаму ёй аказан такі гонар? Чым праславіла сябе гэта маладая дзяўчына? На абодва пытанні можна адказаць адным словам — працай! Сумленнай працай. Працай наватара, які ўсё штосьці шукае, удасканальвае, зыходзячы з агульнадзяржаўных задач. Такая Алена Лазарэнка, чыя прапанова распачаць спаборніцтва за скарачэнне тэрмінаў асваення новага асартыменту і паляпшэнне якасці падхоплена на многіх не толькі тэхнічных прадпрыемствах, а і на станка- і машынабудаўнічых заводах.

Вось што АЛЕНА СЦЯПАНАўНА ЛАЗАРЭНКА, ударніца камуністычнай працы, шматстаночніца, дэлегат XXII з'езда КПСС, расказвае пра сябе і пра свой пачын.

На здымку: сустрэча Алены Лазарэнкі (у цэнтры) з ткачыхамі Гродзенскага тонкасуконнага камбіната кандыдатам у дэпутаты Вярхоўнага Савета БССР Клаўдзіяй Машкавай (злева) і дэлегатам XXII з'езда КПСС Таццянай Сімчук (справа).

Фота В. Старшова

ЗАЎСЁДЫ неяк няёмка бывае гаварыць аб сабе, тым больш — у друку. Нічога, здаецца, асаблівага не было. Расла я ў прастай, вельмі дружнай сям'і. Бацька працаваў трактарыстам у саўгасе, а маме хапала клопатаў з намі: абмыць, адзець, накарміць сем ратоў. А час быў цяжкі — першыя пасляваенныя гады.

Падрасці сёстры, брат, і кожны, хто чым мог, памагаў бацькам. Мне мала давялося вучыцца, скончыла чатыры класы. Калі споўнілася 16 гадоў, пайшла працаваць. Упершыню стала да станка. У ткацкім цэху шмат было такіх, як я, дзяўчат.

Працаваць было цікава. Я прыглядалася да вопытных ткачых, не саромелася звяртацца да іх за дапамогай. І адначасова вучылася ў вячэрняй школе. (У гэтым годзе канчаю дзесяцігодку). А як рада была за мяне мама! Жылі мы тады за Мінскам, у Лошыцы, у саўгасе, і мама кожны раз сустракала мяне, калі я ішла з другой змены ноччу, баялася, каб хто-небудзь не пакрыўдзіў па дарозе. Мама! Праўду кажуць, што мацярынскае сэрца вялікае...

Мой заробтак стаў падтрымкай для сям'і. Паступова і малодшыя сёстры пайшлі працаваць. Зараз тры Лазарэнкі працуюць на падшыпніковым, адна жыве ў Свярдлоўску, брат служыць у арміі, а старэйшая сястра засталася ў саўгасе. Усе абзавяліся сем'ямі. Вядома, радасна маме бачыць, што яе дзеці ўліліся ў вялікае жыццё, як ручаінікі ў рэчку. Праўда, засмучаў яе лёс старэйшай дачкі — маёй сястры Анны, якая цяжка захварэла. Двое дзяцей засталіся без догляду. Зноў мацярынскае сэрца ў трывозе.

2 — Цяжка Ані, — бывала, толькі і скажа мама.

А я ведаю, што сэрца яе збалелася, што яна гатова горы перавярнуць, каб Ані дапамагчы. Але гады ўжо не тыя...

— Не сумуй, мама, я ж працую, — стараюся суцешыць, як магу, — вось атрымаю зарплату, купім дзецям палітончыкі, а да пачатку навучальнага года Аркадзіку і Вову школьныя формы справім.

Мама толькі галавой ківае: так, так, дачка...

Дзеці Анны падрасці, пайшлі ў школу. Даводзілася з настаўнікамі гаварыць пра паспяховасць пляменнікаў. Даводзіцца ў жыцці вучыцца выхоўваць дзяцей і сваіх не меўшы... Потым, калі памёр тата і мы з мамай пераехалі з саўгаса ў Мінск, — дзяцей уладкавалі ў школу-інтэрнат: сястра і зараз хварэе...

Люблю я сваю прафесію. Ганаруся ёю. Мне бывае балюча, калі зайду ў магазін і бачу такі малюнак: стаіць ля прылаўка пакупнік, глядзіць драп, сукно. Паглядзеў адно, другое, трэцяе, а потым махнуў рукой і пайшоў... У чым жа справа? Гляджу, драпы нашы добрыя, але нейкія бясколерныя, нібы вытканы для чалавека панурага, халоднага. Няма ў іх свежасці, няма тых прыемных радасных таноў, якія падабаюцца нашым людзям-жыццялюбам.

Успомніла, як на XXII з'ездзе партыі Мікіта Сяргеевіч Хрушчоў гаварыў, што для савецкага чалавека трэба вырабляць тавары толькі выдатныя, што заслужыў гэтага наш савецкі чалавек — будаўнік камунізма.

— А што ж я зрабіла для гэтага? — узнікла ў мяне пытанне. — Ці ўсё я выкарыстала ў сваёй рабоце?

Знешне як быццам усё добра: у мінулым годзе перавыканала план. Прадукцыя — амаль

на 99 працэнтаў першага гатунку (па ткацкай вытворчасці гэты паказчык на камбінате складае пакуль толькі 94—96 працэнтаў). І ўсё ж у мяне быў неспакой, што працую не з поўнай аддачай...

Нашы спецыялісты распрацоўваюць новую тканіну. Яны ўлічваюць і запатрабаванні моды. Але ўся справа ў тым, што новая тканіна, трапіўшы ў цэх, праходзіць доўгі працэс асваення. Пакуль ткачыя пазнае тэхналогію асартыменту, пакуль асвоіць яго на станку, праходзіць некалькі месяцаў. Камбінат жа аплачвае работніцы сярэдняю зарплату, а прадукцыю недаатрымлівае, церпіць прастоі, страты. Ці выгадна гэта камбінату? Не. І, нарэшце, спецыялісты заяўляюць:

— Хопіць, давайце лепш паспрабуем новую, менш працаёмкую тканіну.

Але і з ёю таксама не ладзіцца.

Час прайшоў, пакупнік патрабуе новыя тканіны, а мы вымушаны варочацца да старога асартыменту, хоць і балюча бывае за камбінат, за калектыв. Гэты боль і прымусіў мяне зайсці некалькі пасля змены да старшага дысінатара Тамары Аляксееўны Андрэвай, даведацца, якія новыя тканіны рыхтуе яна, як распрацоўвае тэхналогію. Паглядзела некалькі добрых узораў і кажу:

— Гэта спадабаецца многім.

— І я так думаю, ды, відаць, не здолеем укараніць. Ты ж ведаеш, як гэта дорага абыходзіцца камбінату, дзяржаве.

Я папрасіла яе паказаць мне асаблівае тэхналогіі аднаго драпу з цікавым рысункам. Яна ахвотна расказала і нават парайла ткаць яго на эксперыментальным станку.

— Прыходзь, калі будзе час.

Вось я і прыйшла адзін раз, другі, трэці... Скончу змену і

іду на «тэхнічную вучобу», як сама называла гэтыя заняткі. А праз некаторы час, калі далі гэты драп для асваення ў цэх — я пачала ткаць яго з першага дня.

А як гэта было б добра, калі б усе ткачыхі папярэдне вучылі тэхналогію вытворчасці новых тканін! Калі я расказала пра гэта камсамольцам, яны ўбачылі ў гэтым рэзервы для скарачэння тэрмінаў асваення новай прадукцыі, павышэння яе якасці і падтрымалі мяне.

Мне прыемна, што многія рабочыя Віцебскага дывановага камбіната, Мінскага камвольнага адгукнуліся на маю прапанову, уключыліся ў спаборніцтва. Знайшліся энтузіясты і на Гродзенскім тонкасуконным камбінате.

У гэтыя дні ў мяне шмат цікавых сустрэч з рабочымі, выбаршчыкамі. Пабывала я ў гасцях у гродзенскіх ткачых. З адной з іх, Таняй Сімчук, мы пасябравалі ў Маскве яшчэ на XXII з'ездзе КПСС. І вось цяпер, праз паўтара года, сустрэліся зноў. Сустрэліся як добрыя сябры.

— Малайчына, — кажа яна, — вялікую справу пачынаеш!

А мне няёмка гэта чуць. Я ж не марыла аб славе, я толькі сэрцам адчувала, што не магу інакш, думала, як гэта будзе здорава, калі ўсе загадзя пачнуць вывучаць і асвойваць новы асартымент. Нам цяпер ясна, што тэрмін асваення новай прадукцыі можна скараціць у пяць-шэсць разоў.

Проста ў цэху гродзенскіх ткачых абступілі мяне, мы разгаварыліся, і адна з іх сказала:

— Сапраўды, дадуць мне рабіць тканіну, а я яе зусім не ведаю. Адсюль — брак, прастоі, нервознасць.

— Вядома, калі мастак-дысінатар складае карту новай тканіны, трэба, каб і ткачыхі разам

ТАВАРЫШЫ, ХАДЗЕМ РАЗАМ!

Алена ВАСІЛЕВІЧ

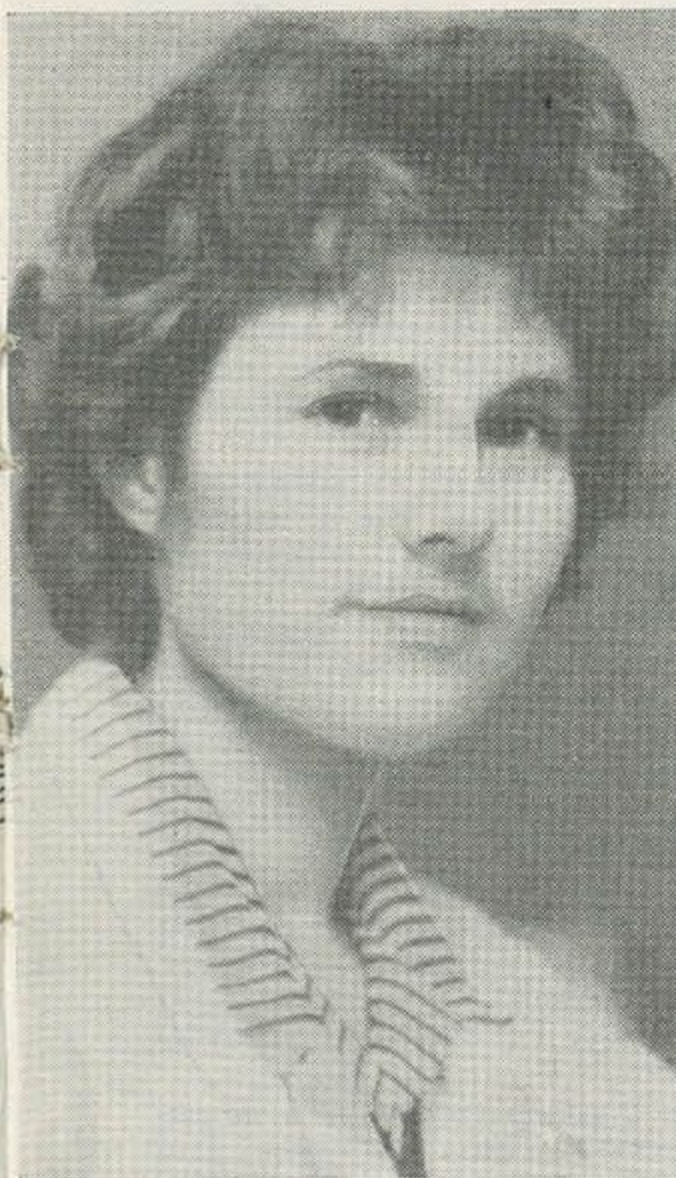
Н а р ы с

з ім працавалі, — падтрымала я яе, — ведалі перапляценні, рапарт, малюнак, шчытнасць, праборку і г. д. Тады ў нас не будзе прастояў, таму што, ведаючы тэхналогію, мы зможам хутка ліквідаваць тую ці іншую сваю памылку.

Вельмі многія цікавяцца, што прымусіла мяне заставацца пасля змены і вывучаць тэхналогію новых тканін, асвойваць іх у лабараторыі. Што? Ды, відаць, сам бурлівы час, у які мы жывем, час вялікіх планаў і здзяйсненняў. Мы будзем камунізм, і я лічу, што кожны павінен зрабіць для гэтага ўсё, што можа. Мне здаецца, зараз недастаткова проста саборнічаць за перавыкананне плана, трэба штосьці большае.

Зараз, падлічышы ўсе магчымасці, я абавязалася ў гэтым годзе абнавіць асартымент на 66 працэнтаў, выпускаць сукно толькі выдатнай якасці, даць на працягу года звыш плана 500 метраў тканіны. А ўвесь калектыў камбіната можа за год выпусціць дадаткова 75 тысяч метраў высакаякасных тканін. Колькі гэта паліто, касцюмаў!..

Мне хочацца сказаць усім работніцам, тэкстыльшчыцам, абутнікам, станкабудаўнікам — давайце ткаць тканіны, шыць абутак, рабіць станкі і машыны толькі выдатнай якасці, каб усе ведалі: савецкае — значыць выдатнае.

Брыгадзір брыгады ўчастка вузлаў Мінскага радыёзавода Зінаіда Мікалаеўна Градава — кандыдат у дэпутаты Вярхоўнага Савета БССР.

Фота І. Дародных

МЫ яшчэ не страчаліся ні разу, не гутарылі, не пазнаёміліся нават. А я ўжо бачу, што «кавалак хлеба» гэты нялёгкі.

... Сівагаловая жанчына інтэлігентнага аблічча, нійнакш настаўніца-пенсіянерка, нервова ходзіць па прыёмнай, чакае свае чаргі да старшыні выканкома. У яе што — кватэрнае пытанне? Не. Кватэрнае пытанне — пройдзены ўжо этап. Кватэра ёсць... У яе клопат не яе ўласны. Ёй трэба гаварыць за людзей. А таму ёй толькі да таварыш Маурынай...

Наўмысна грукаючы і наўмысна не хаваючы незадавальнення на тварах, у прыёмную заходзіць адразу некалькі чалавек. Яны таксама патрабуюць у сакратара стрэчы са старшынёй выканкома. Аднак, пататаўшыся і нешта нападуючы паміж сабой памеркаваўшы, накіроўваюцца ўсе гуртам да намесніка... Гэта «ўладальнікі» старых дамоў (а дакладней хацін-развалюх), якія па генеральнаму плану забудовы горада ідуць на знос.

З кабінета старшыні порстка выходзіць малады мужчына. Узбуджаны, чырвоны. Ён бязладна ляпае сябе па кішэнях — шукае папярсы і запалкі.

— Яна мяне пасылае ў нейкі там бел-гандаль-буд!.. — абурэцца ён, не звяртаючыся ні да кога асабіста. — Сама ідзі туды, сама там будуй і гандлюй, калі табе падабаецца!.. А я сам магу гэтак, як і ты («яна» і «ты» — маецца на ўвазе старшыня выканкома), сядзець у цёплым кабінце і рабіць чыстую работу...

Не сустрэўшы падтрымкі, мужчына грукае дзвярыма прыёмнай і пакідае ўсіх нас, прысутных, кожнага са сваімі думкамі.

... Маладая, добра апранутая жанчына з нетутэйшым каўказскім абліччам затрымліваецца ў старшыні выканкома асабліва доўга. Гэта злугавастае наведвальніцаў, і яны пачынаюць ляць жанчыну.

— Ну, гэта папасядзіць!.. Напэўна, мяняць добрую кватэру на лепшую... — з'едліва кажа, як бубен, паголены мужчына.

— А чаго ёй спяшацца!.. Гэта рабочы чалавек ці ат-

рымае добрую кватэру... — нібы ёй падлі мяч, спрытна, са смяшком падхопілае цікавы кірунак гутаркі мая суседка, вяртлявая, чырванашчкая кабета. Такія звычайна стаяць у чэргах пад магазінамі («А што сёння «выкінуць»...).

— Ну, я таксама рабочы чалавек, і ў мяне таксама выдатная кватэра — тры пакоі... — з кутка заўважае пажылы мужчына з сівым «вожыкам».

Але маю суседку не саб'еш з тропу.

— Не вельмі многа такіх шчаслівых, як вы. У мяне вунь брат...

— А самі дзе працуеце?

— Чалавек у мяне на радыёпрыборах працуе... А сама вось ужо тры гады, як зволілася... Прычэпіўся майстар, бач, я яму норму не выконвала...

— А не ўломак... Магла б выканаць, — пад агульны смех заўважае скрозь акуляры «вожык».

... У кабінет да старшыні ідзе новая наведвальніца. Разам з ёю заходжу і я.

Знаёмства наша са старшынёй выканкома не займае многа часу. Энергічны поціск рукі (не спыняючы размовы па тэлефоне). Выразны ківок галавою: «Сядайце». Гэткае ж энергічнае і кароткае «Добро» ў тэлефон... І калі дадаць, што сакратар ужо сказала, хто я і якая ў мяне патрэба, можна лічыць, што мы ўжо знаёмы...

У карэспандэнта свае справы. У старшыні выканкома свае. Карэспандэнту дазваляецца прысутнічаць на прыёме наведвальнікаў. Дазваляецца, калі ёсць жаданне і патрэба, весці ў сваім бланкоце запісы...

Сяджу, назіраю, слухаю, раблю запісы. І... кляню паслужлівае ўяўленне. Вось і на гэты раз. Яшчэ толькі зайшла ў рэдакцыю размова пра тэму і кандыдатуру, а яно падсунула мне ўжо гатовыя кі вобраз. Хоць і не едзь, а садзіся і пішы...

... Непакісны выраз твару (толькі дараваць або караць!) Званкі і гутарка адначасова па некалькіх тэлефонных апаратах. Моцнае (а нярэдка і празмерна моцнае!) слоўца, незалежна ад таго, хто прысутнічае: мужчына ці жанчына. І, нарэшце, цыгарка ў кутку падфарбаванага рота...

Гэта не абагульненне, не літаратурны тып, гэта — адбітак запаўшых у памяці дзвюх-трох стрэч.

... Вось чаму такое прыёмнае расчараванне. Вось чаму раптам (у халаднаватым афіцыйным кабінце яны, як быццам, зусім недарэчы) гэтыя пранікнёныя някрасаўскія вершы:

«Есть женщины в русских селеньях
С покойною важностью лиц,
С красивою силой
В движениях,
С походкой, со взглядом
цариц...»

...Такая вось яна, жанчына, гэты шматгадовы партыйны работнік — таварыш Маурына. Яўгенія Аляксееўна. Пачала з інструктара райкома ў далёкім Узбекістане, у гады вайны яшчэ. У лютым сорок чацвёртага года была адклікана абкомам, вярнулася на вызваленую ад ворага родную Віцебшчыну... Пяць гадоў была на партыйнай рабоце. Потым накіравалі дырэктарам швейнай фабрыкі «Сцяг індустрыялізацыі». У 1951 годзе выбралі першым сакратаром Акцябрскага райкома партыі. Затым тры гады вучылася ў Маскве, у Вышэйшай партыйнай школе пры ЦК КПСС. Апошнія сем год працавала другім сакратаром Віцебскага гаркома партыі. На XXIV і XXV з'ездах была выбрана кандыдатам у члены ЦК КПБ...

А сёлета Яўгенію Аляксееўну Маурыну выбралі старшынёй Віцебскага гарвыканкома. І сёлета ж віцебляне пасылаюць новага старшыню дэпутатам у Вярхоўны Савет рэспублікі.

У мяне заданне пісаць нарыс пра старшыню гарвыканкома, пра дэпутата.

Але і Яўгенія Аляксееўна мне гэта тлумачыць (і напрымілы бог просіць нічога не пісаць пра яе!), і сама я бачу і разумею: тры няпоўных месяцы старшынства — гэта вельмі мала для таго, каб падводзіць нейкія «вынікі», каб пісаць «оду на жыццё»...

Мне бачна і зразумела другое: дарога наперадзе ў гэтай жанчыны бясконца цяжкая і адказная. Мне ясна, што ісці па гэтай дарозе, ёй асабіста, будзе цяжэй яшчэ і таму, што народ вылучыў яе сваім дэпутатам. А гэта ўжо не пасада — гэта служба сваім вы-

баршчыкам, гэта падзяка ад сэрца. За веру ў цябе. За надзею на тваё сумленне. За любоў да цябе шчырую.

...У КАРЭСПАНДЭНТА свой клопат, свая справа. А ў старшыні гарвыканкома сваё.

... У дзяўчыны-работніцы, на першы погляд, гісторыя не такая ўжо і новая. Нарадзіла дзіця без мужа. А пакуль ляжала ў радзільным доме — гаспадыня (жанчына, вядома, прыстойная, замужняя, сама дачок гадуе...) узяла ды выкінула ложка кватаранткі... І вось цяпер куды хочаш кінься. На фабрыку ў інтэрнат з малым дзіцем узяць не могуць. (У агульным пакоі нікому не будзе спакою). На прыватную кватэру з малым таксама не заікайся. А ў радзільным доме патрабуюць адно: ідзі, больш трымаць не маем права... Калі хочаш, дапаможам уладкаваць у Дом груднога дзіцяці... Другая, можа, і схапілася б за гэта: а што ёй рабіць адной, куды дзецц малое?

А гэта сінявокае, шчуплае (сама дзяўчынка — самой яшчэ маці патрэбна) прыціскае свой бяспэжны скрутак да грудзей і росіць, росіць буйнымі, як градзіны, слязьмі белае дзіцячае пакрывацьца...

— Н-не... магу я, таварыш Маурына... Не магу я аддаць яе...

— Ну, дурненькая ты... Гэта ж ненадоўга. Гэта ж не навек... — сама ледзь стрымліваючыся, устае з-за свайго вялізнага дубовага стала таварыш Маурына. І зусім, як маці, шчыра, па-жаночы, гла-

дзіць светлую шаўковую галаву дзяўчыны.

... Ах ты, неразумнае, даверлівае дзяўчо... Ці думала ты, што ўсё так скончыцца. Ці паверыла б ты каму, што ласкавыя словы і салодкія пацалункі могуць забыцца. І што сама ты праз іх будзеш ліць горкія слёзы... Э, ды каб ты толькі адна была такая...

— Дык яна ж будзе... плакаць там...

— Ну дык гэта ж ненадоўга, — зноў паўтарае тыя ж самыя словы таварыш Маурына. — Усё зробім, каб дапамагчы табе. Знойдзем некай пакой... А зараз я выклічу дырэктара Дома дзіцяці, пра ўсё дамовімся. І ўсё будзе добра...

Такая размова была на тым тыдні. А ў гэты аўторак яна зноў прыйшла. І зноў з гэтым сваім белым скруткам на руках... Са слязьмі.

— Таварыш Маурына... Не магу я аддаць яе... Яна там без мяне будзе плакаць...

Маці... Як ты яе не зразумееш, калі ў самой некалі (і з мужам, і ў добрым ладзе) не раз зацекалася сэрца, як падзееш на тыдзень ці на два ў камандзіроўку: як яна там без мяне... Таксама дачушка...

— Добра... Ідзі. Будзем нешта думаць.

Мне цяжка перадаць адценне гэтага кароткага «будзем нешта думаць». Гэта было не толькі абяцанне. Гэта было глыбокае, чалавечнае (і жаночае) разуменне другога чалавека (другой жанчыны)... І дзяўчына гэта адчула. Яна неяк адразу страпанулася, нібыта ўзмах-

нула нябачнымі крыламі, засвяцілася чыстымі сінімі вачыма і сама ўся нібыта засвяцілася...

Яна нават забылася падзякаваць.

— Будзем мы разам!.. Разам, мая ластавачка!.. — гора пацалавала яна сваю бяспэчную пакуту.

І выйшла ад старшыні гарвыканкома другім зусім, шчаслівым чалавекам.

— Маці... — толькі ўсяго і сказала таварыш Маурына.

— Маці... — паўтарыла ўслед за ёю я.

... Па спісе на прыём да старшыні выканкома значыцца 54 чалавекі. Усіх іх трэба прыняць за дзень. Усіх трэба выслухаць. Кожнаму дапамагчы. Хоць словам, хоць нарадай...

Цяжкі дзень аўторак у старшыні гарвыканкома. Пасля такога дня доўга не заснеш ноччу...

А НАЗАУТРА мы едзем з Яўгеніяй Аляксееўнай у віцебскія «Чаромушкі». (Тэрмін ужо здаць дзіцячы камбінат, а яго не здалі...) Я не ведаю маскоўскіх Чаромушак (на слова давяраю агульнаму захапленню) — пра віцебскія магу сказаць адно: яны цудоўныя!

Трэба ж, як кажуць мастакі, знайсці такі «мазок»: усяго толькі сярэдняй блокі па тарцу пафарбаваны ў яркія аранжавыя колеры... І вы зірнулі б на гэтыя «Чаромушкі», якія яны вясёлыя, якія вясновыя, якія жыццярэдасныя!

Ну, чаму ў нас, у Мінску, нашы будаўнікі гэтак неахвотна шукаюць і так мала знаходзяць падобных «дэталей»? Я гавару гэта з добрай заідзрасцю да Віцебска. Я хачу, каб і нашы мінскія мікрараёны і немікрараёны былі гэтакімі ж вясёлымі, вясновымі і жыццярэдаснымі!

У віцебскіх «Чаромушках» усё тут: і школа, і бальніца, і кінатэатр, і лазня, і «Спутнік» (цудоўнае двухпавярховае кафэ), і «Аганёк» (магазін культтавараў з дзіцячай пры ім бібліятэкай і чытальняй імя Аркадзя Гайдара), і гастронам «Усход», у якім якраз у гэты дзень канчалі «пад мармур рыбу»... У «Чаромушках» дзіцячы камбінат яслі-сад.

Карацей кажучы, кіраўнікам Віцебскага гарвыканкома ў сваіх «Чаромушках» не сорамна «людзей паглядзець і сябе паказаць»...

А вось Смаленскае шасэ. Так будзе звацца новы мікрараён. Тут яшчэ, як кажуць, толькі пачаць і кончыць... Тут яшчэ, як на біваку, размяшчаюцца будаўнікі — «за-

правілы». Тут яшчэ не поўнаасцю выкарыстоўваецца тэхніка. Тут яшчэ рабочыя змены працуюць на сухім кавалку хлеба... Гаргандаль яшчэ толькі збіраецца «ставіць пытанне», як наладзіць гарачае харчаванне будаўнікам новага мікрараёна... Нібыта самі работнікі гаргандлю «абмяркоўваюць» дзе-небудзь пытанне: абедаль ім кожны дзень ці не...

Гэта бачыць і гэтым хвалюецца і старшыня выканкома. Але хвалявання аднаго, безумоўна, мала. «Будзем думаць пра людзей»...

«Будзем думаць» гучыць, як я заўважаю, у таварыш Маурынай не як нейкае адцягнутае абяцанне, а як абяцанне дзейнічаць. Дзейнічаць і дабівацца!

І гэта будзе вельмі добра, калі будзе так заўсёды.

... Работы ў старшыні выканкома многа. І сёння. І заўтра. І штодня.

— Многа работы. І работа цяжкая...

Яўгенія Аляксееўна гаворыць пра гэта без уздыху, без таго адчужанага позірку, якім часта суправаджаюць словы пра свае нялёгкія справы некаторыя вельмі занятыя людзі... Маўляў, хто гэта іншы, апрача мяне, здольны пацягнуць столькі... Ці, хто гэта можа зразумець...

Не. У голасе Яўгеніі Аляксееўны Маурынай хутчэй летуценнасць. Сваю нялёгкую работу яна ацэньвае, як узнагароду.

— Цяжка... Але цікава!

Застацца без работы — вось што азначае застацца без усяго...

Мяне не дзівяць гэтыя словы, як не дзівяць і вельмі кароткі расказ Яўгеніі Аляксееўны пра сябе, пра сваё жыццё, у якім, мусіць, не было ніводнага «гуляшчага» дня...

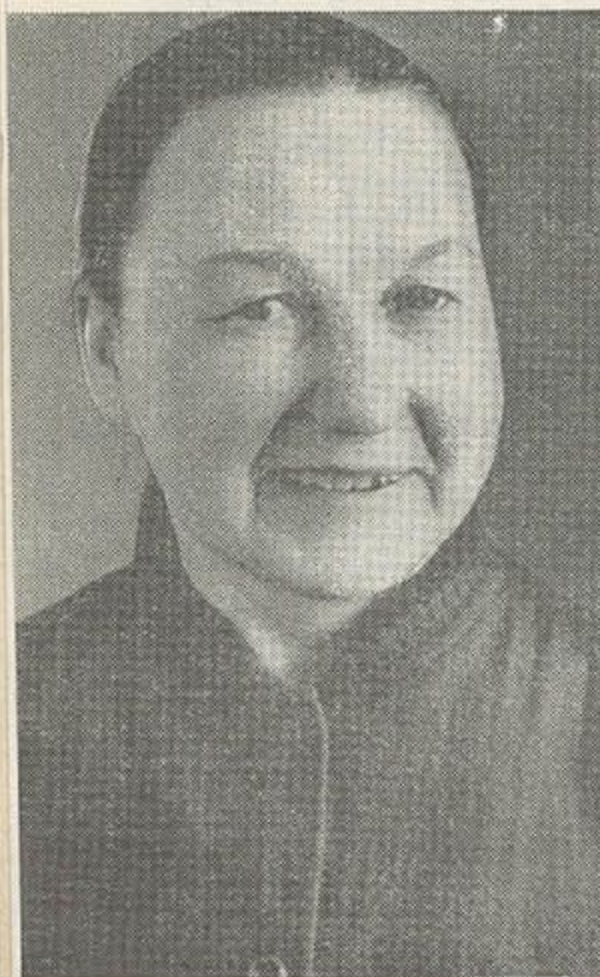
— Сама я вясковая дзяўчына. (Яна так і сказала «дзяўчына»...) У бацькі нас было сямёра...

Вядома, была вечная нястача. Было, што і кавалка хлеба нестача. І адзежы не было. Было адно толькі: непераадольнае жаданне вучыцца, пазнаваць, выбівацца на самастойную дарогу.

І дарога гэта — так ужо атрымалася — увесь час ішла ў нагу з партыяй, з народам, з краінай. І ў радасці ішла разам. І ў горы не збочвала...

І цяпер гэта дарога не палегчала. За плячыма ўжо даўно не камсамольскі ўзрост, а дарога ўсё ўгору і ўгору забірае. Не раз спатрэбіцца шчырае сяброўскае падтрымка...

Таварышы, хадзем разам!

Цылятніца калгаса імя Дзяржынскага Дзяржынскага раёна Яніна Вікенцьеўна Бандак і трактарыстка калгаса «Рассвет» Кіраўскага раёна Ніна Архіпаўна Цэд — кандыдаты ў дэпутаты Вярхоўнага Савета БССР.

Рэдакалегія жансавета выпускае чарговы нумар газеты «Голас жанчыны» (справа налева) А. І. Гункевіч, Н. Н. Манчэц, Л. Ф. Высеўка, А. І. Мікульская і Н. А. Окрут. Фота П. Нікіціна

АДЗІН ДЗЕНЬ

НОЧЧУ пайшоў дождж. Ён барабаніў па шыбах, шумеў у садзе, абмываў голыя, яшчэ мёрзлыя галіны дрэў.

Лідзія Кірылаўна доўга не магла заснуць. Ляжала з адкрытымі вачыма і слухала, як упарта і настойліва шуміць дождж, быццам спяшаецца напаміць, што хутка вясна.

У суседнім пакоі закашляў Коля. Хварэе. Ужо два тыдні не ходзіць у школу. У спальні заварочаўся на сваім ложку трохгадовы Пеця. Лідзія Кірылаўна паднялася, паправіла грэлку ля Колевага вуха, укрыла коўдрай малодшага і падышла да акна. Па шыбах плылі шырокія няроўныя ручайкі. Першы дождж у гэтым годзе.

— Чаму ты не спіш? — пачула яна прыглушаны голас мужа.

— Не ведаю, не магу заснуць.

— Ператамілася.

— Можна. Цэлы дзень на нарадзе, а потым, сам ведаеш, дарога, як каток, з Магілёва шэсць гадзін дабіраліся і ўсё роўна ў кювеце пабывалі.

На стала цікаў будзільнік. Уладзімір Іванавіч працягнуў руку. Стрэлкі заблішчэлі ў цемнаце.

— Хутка тры, табе выспацца трэба. Памаўчалі.

— Камісія калі прыедзе?

— Раніцай. Ведаеш, Валодзя, я разумею, саўгас вялікі, трэба дзяліцца. А як падумаю, што гэта здарыцца сёння — сэрца баліць, быццам разрываюць яго на часткі.

— Падзеліцца — табе лягчэй будзе.

— Лягчэй то лягчэй, але ж колькі працы ўклалі пакуль тыя брыгады, былыя адсталыя калгасы, на ногі паставілі.

— Так, цяпер яны моцныя, — згадзіўся Уладзімір Іванавіч. — Цяпер ім не страшна, у любой выпражцы пойдучы... А ты вось дома рэдка бываеш. Дзеці спаць не хацелі класіся, усё цябе чакалі.

— Харошыя мае...

ПАД раніцу дождж сціх. Сцежка, пратапаная ў снезе, пацямнела і ператварылася ў доўгую, шэрую лужыну. Навокал бялеў снег, а пад нагамі, як вясной, хлюпала вада.

У канторы ўжо быў народ. Рабочыя чакалі прыходу дырэктара. Лідзія Кірылаўна ўвайшла ў свой кабінет амаль ад-

начасова з Пятром Ананьевічам Піліпенкам, прарабам саўгаса, які ўчора замашчаў яе.

— Як справы, Ананьевіч?

— Свірыдаў учора не даў сена.

Лідзія Кірылаўна ўстрапянулася. За тры гады яе дырэктарства гэта першы такі выпадак.

— Чаму не даў? Гэта ж сена для Халопеніч, там жа каровы.

І Лідзія Кірылаўна ўзялася за трубку тэлефона...

Рабочы дзень пачаўся.

Галоўны бухгалтар саўгаса Матрона Філіпаўна Сахаварава прынесла на подпіс дырэктару тоўсты стос ведамасцей — зарплата за апошні месяц. Больш трох тысяч рабочых, як на заводзе. Толькі розніца: на заводзе цэхі ў адным месцы, а тут — у аддзяленні, у брыгады трэба ехаць на машыне, і то за адзін дзень усе не аб'едзеш.

Пакуль падпісвала ведамасці, у дзверы прасунулася галава пажылога мужчыны.

— Сядай, з чым прыйшоў, Сігізмундавіч?

— Ды вось, перавялі мяне ў сезоннікі, а я хачу ў штаце быць.

Лідзія Кірылаўна ўзяла тоўстую кнігу, што ляжала на стала, адшукала прозвішча мужчыны.

— Голубе мой, хіба так працуюць? У цябе ж па пяць рабочых выхадаў у месяц.

— Дык я хату сабе будаваў.

Лідзія Кірылаўна Карцель.

— Трэба было водпуск узяць. Не, загалу не адмяню. Папрацуй сезоннікам.

Мужчына пераступіў з нагі на нагу, уздыхнуў і патупаў да дзвярэй.

Стрэлка гадзінніка падыходзіла ўжо да адзінаццаці, а камісіі не было. Звычайна ў гэты час Лідзія Кірылаўна ішла ў майстэрню саўгаса, правярала, як ідзе ремонт трактараў, камбайнаў, ехала ў аддзяленні.

А сёння — яна павінна быць у канторы. Хутчэй бы яна прыехала, тая камісія, хутчэй бы раздзяліцца, каб не паўтарылася тое, што здарылася ўчора.

Настрой у рабочых нервовы. Яны шкадуюць, што новаму саўгасу прыойдзе лепшая, новая тэхніка, машыны, лепшая жывёла.

— Вы моцныя, — гаварылі ёй у тэрытарыяльна-вытворчым упраўленні, — у вас база ёсць, а там усё спачатку пачынаць трэба.

Яна гэта разумела.

І калі прыехала камісія і пачала весці размову аб тым, што новаму саўгасу патрэбен вопытны заатэхнік і што лепшай кандыдатуры, чым Антаніна Савельеўна Шакаліс, галоўны заатэхнік іх саўгаса, ва ўсёй акрузе няма, Лідзія Кірылаўна не стала спрачацца. Сапраўды, заатэхнік Савельеўна выдатны. Нездарма ўчора, на нарадзе яе ўзнагародзілі граматай абкома і аблвыканкома і выдалі ёй грашовую ўзнагароду. Восем год яны працуюць разам, яшчэ з таго часу, калі Лідзія Кірылаўна Карцель была ўпраўляючым Гарадоцкага аддзялення саўгаса. І з кожным годам ёй усё больш падабалася гэта маладая і такая шчырая ў працы жанчына.

Няўжо настаў час ім расстатца?

Паклікалі галоўнага заатэхніка.

Іван Сільвестравіч Яскевіч, намеснік начальніка Бабруйскага тэрытарыяльна-вытворчага ўпраўлення, пачаў шматслоўную прамову аб тым, што ёй аказваюць вялікую чэсць, давяраюць жывёлагадоўлю новага саўгаса «Глускі». Тут жа засталом сядзеў і дырэктар новага саўгаса, былы старшыня Глускага райвыканкома Сяргей Яўгеневіч Кандрацьеў. Ён задаволена ўсміхаўся, упэўнены, што заатэхнік згодзіцца. А як жа інакш? Яна ж будзе жыць у былым райцэнтры, ёй ужо выдзелена цудоўная кватэра на другім паверсе.

Але заатэхнік наадрэз адмовілася:

— Нікуды я адсюль не паеду.

— Вы разважаеце несур'ёзна. Там вас чакае перспектыва.

— У нас і тут ёсць перспектыва, мы яе бачым.

— Лідзія Кірылаўна, вазьміце сабе ў заатэхнікі мужчыну, нельга ж гэтак зневажаць нас, — «узмаліўся» Сяргей Яўгеневіч. — А то ў вас усе адказныя пасады займаюць жанчыны. — І ён пачаў пералічваць на пальцах: — Галоўны аграном, галоўны заатэхнік, галоўны бухгалтар, старшыня рабачкома, сакратар камсамольскай арганізацыі.

— Чатыры брыгадзіры малочнатаварных ферм, — дадала Лідзія Кірылаўна, — два — палявых брыгад, пальцаў не хопіць, каб усіх пералічыць.

— Вашаму саўгасу трэба прысвоіць імя 8 сакавіка.

— А мы не супраць.

— Жарты жартамі, а вы ўсё ж растлумачце свайму заатэхніку, што дарэмна яна адмаўляецца, — папрасіў Сяргей Яўгеневіч.

Глыбокія БАРОЗНЫ

ГАННА Данілаўна Каліва...

Свой расказ пра гэтую жанчыну так і хочацца распачаць з кароткага экскурсу ў яе біяграфію. І няхай сабе лічыцца, што такі прыём надзвычай просты і збіты, няхай нават і папракне хто-небудзь мяне за трывіальнасць. Але адважваюся з дапамогаю самой Ганны Данілаўны вярнуцца на дваццаць пяць гадоў назад.

Ёй не споўнілася тады і семнаццаці. І была яна яшчэ ніякая там не Ганна Данілаўна, а проста Ганка, Аня — бялая і быстравокая дзяўчына. Звычайная, як і ўсе каменскія дзяўчаты — яе равесніцы. Бадай, толькі ў адным ёй пашанцавала меней, чым сяброўкам. Тыя амаль што ўсе сямігодку прайшлі, а Ганка вучылася ўсяго чатыры гады.

Хадзіла Ганна на работу ў калгас разам з сяброўкамі, не горш за іншых упраўлялася і ў полі, і на сенажаці.

Тым часам аб'явілі чарговы набор у школу трактарыстаў пры Ленінскай МТС. І вось Ганна аднойчы нясмела падыйшла да старшыні свайго калгаса «Ленінскі шлях» таварыша Сувеева:

— Дзмітрый Сазонавіч, павучыцца б мне.

— Абавязкова трэба, — ветліва ўсміхнуўшыся, адказаў той. — Ідзі ў школу ў МТС.

Дні вучобы праляцелі, як вясновы май. І якраз напярэдні Першага мая 1938 года вярнулася Ганна ў сваю Каменку на трактары.

Пракладзены першыя глыбокія барозны, узарана першае поле. І той, хто параў дзяўчыне ісці ў школу трактарыстаў — Дзмітрый Сазонавіч Сувееў, — першы павіншаваў яе з перамогай. За пяць дзён — на «ХТЗ» восемдзесят пяць гектараў. Здрава! У гонар Першага мая Ганну прэміравалі.

Ёй было тады няпоўных семнаццаць...

Зразумела, што не ўсе тыя першыя дзесяткі і сотні гектараў даваліся лёгка. Бывала, што і наплачацца Ганна на свайго трактара.

Але не вялікая тая бяда, якую чалавек сваімі рукамі можа адвесці. Не здарылася б большай. А яна, нязнаная датуль скруха, прычакала і Ганну, і ўсіх нашых людзей. Вайна...

Тыя гады, калі наўкола лютавалі фашысцкія вылюдкі, калі сусед у суседа не пытаўся, «як жывеш», бо ўсім сумленным людзям было аднолькава неймаверна цяжка, Ганна выкрасліла б са сваёй біяграфіі. Няхай бы

лепей не здаралася іх, такіх гадоў, што прынеслі людзям столькі гора і страт...

Калі часці Савецкай Арміі вызвалілі вёску Каменку, магчыма аб такой падзеі і не паведамлялася па радыё і ў зводках Савецкага інфармбюро. Але гэта не так важна. Важней было тое, што каменцы вярталіся дадому з лясом, выбіраліся з зямлянак на волю і адразу пачыналі наладжваць сваю калектыўную гаспадарку. Мужчыны, хто не змог папасці на фронт у пачатку вайны, пайшлі туды цяпер. І, лічы, увесь цяжар аднаўлення гаспадаркі лёг на плечы жанчын.

Ганна Данілаўна зноў пайшла працаваць у МТС. І яна добра памятае, як збіралі тут першы трактар — напалавіну трафейны — і як выходзіў гэты трактар у поле. Бо сама пракладала на ім першую баразну. Ганна Данілаўна ўсё да драбніц ведае, як людзі змагаліся з разрухаю, бо сама яна працавала поруч з хлебаробамі, часам не вылазіла з-за руля большую палавіну сутак. І справа не столькі ва ўзараных ёю гектарах, колькі ў тым, што калгасы, як гаворыцца, зноў становіліся на ногі, дужэлі з кожным днём.

Абнаўлялася зямля...

Можна прыгадаць кожную вялікую і малую падзею, якія адбыліся ў жыцці Ганны Данілаўны ў пасляваенныя гады. І гэта быў бы цікавы расказ аб шчасці жанчыны, якое здабыта ў гарачай працы, аб вялікай чалавечай годнасці. Але давайце ўспомнім толькі пра тое, што найбольш красамоўна гаворыць самае за сябе, што звычайна называюць вехамі ў біяграфіі.

...1955 год. Няхай сабе гэта быў і пахмурны дзень сустрэчы восені з зімою, але ён быў надзвычай яркі для Ганны Данілаўны. Яе прынялі ў партыю.

...Год 1960. Зімовым днём вярнулася Ганна Данілаўна з Масквы, з Крамля. На грудзях у яе — зорка Героя Сацыялістычнай Працы і ордэн Леніна.

— Віншую цябе, Ганка! — усё той жа вельмі шчыры і добры чалавек, што некалі, адпраўляючы на вучобу, пажадаў на дарогу шчасця, — Дзмітрый Сазонавіч Сувееў — моцна паціснуў ёй руку.

А старэнкая маці ўспомніла бацьку: як бы ён быў рады!

...1963 год. 3-е сакавіка. Да выбарчых урнаў падыходзіць аднавяскоўцы і людзі з суседніх вёсак. Яны выбіраюць дэпутатам у Вярхоўны Савет Беларусі брыгадзіра трактарнай брыгады з калгаса «Савецкая Беларусь» Ганну Данілаўну Каліва. Значыць, не дарэмна яна старалася на калгасных палетках, калі дастойна такое пашаны.

У яе прыгожыя, дужыя рукі, гарачае сэрца. На яе плячах цэлая брыгада, якая адказвае за ўсю механізацыю ў калгасе. А хто не чуў закліку Ганны Данілаўны Каліва — давайце, людзі, дбаць на сваёй зямлі так, каб яна аддавала нам старыцай, давайце берагчы і любіць тэхніку, без якой мы не зможам ісці ўперад, памнажаць сваё багцце.

Вялікага поспеху вам, Ганна Данілаўна!

М. МАРУШКЕВІЧ

Горацкі раён.

— Примушаць я не маю права, — з палёгкай уздыхнуўшы, адказала дырэктар.

ЦЭЛЫ дзень у яе кабінце працавала камісія, круцілі ручку арыфмометра, стукалі лічылнікамі, усё падлічвалі і падлічвалі.

Часам у цішыні чуўся голас Івана Сільвестравіча:

— Свой гадавы план продажу мяса дзяржаве вы ўжо выканалі. Будзеце здаваць на рахунак саўгаса «Глускі».

Лідзія Кірылаўна згодна ківала галавой.

— А як з кармамі?

— Да вясны хопіць.

— Рацыён у кароў скупы?

— У нас жа племянная ферма. Мы не можам скупіцца.

— То добра.

Часам адкладвалі ўбок паперы, мужчыны праходжваліся па кабінету, распраўляючы зацёкшыя, быццам ад цяжкай фізічнай працы, плечы.

І тады гаворка заходзіла зусім пра іншае, пра тое, чым жыла ў тыя дні ўся краіна, пра выбары.

— З вашага саўгаса каго вылучылі кандыдатамі ў дэпутаты? — спытаў Сяргей Яўгеневіч. Саўгасы іх будуць побач, і ён ужо цікавіўся па-суседску.

— Даярку, Наталлю Невяроўскую ў абласны Савет, а яшчэ дванаццаць рабочых у раённы.

— А ты, значыць, будзеш у вярхоўнай уладзе?

— Калі выберуць.

— Выберуць. Каго ж тады выбіраць, калі не такіх, як ты. А я ўжо тады па-суседску буду хадзіць да дэпутата Лідзіі Кірылаўны скардзіцца на дырэктара Лідзію Кірылаўну...

За акном ужо даўно сцямнела і толькі круглыя электрычны ліхтары, як поўны месяц, заглядае ў пакой. А шыбы мароз зноў размалываў сваімі мудрагелістымі ўзорамі.

Падзел закончан. Камісія паехала, па-

ціснуўшы на развітанне маленькую, але моцную руку Лідзіі Кірылаўны.

Рабочы дзень закончан. Яна апранулася і выйшла з кабінета. У пакой спецыялістаў чуліся галасы. Адчыніла дзверы. Там яшчэ былі людзі.

— Лідзія Кірылаўна, а я вас чакаю. — Да яе падыходзіць брыгадзір свінафермы Іван Сцяпанавіч Герман. — Я прадумаў ужо, як зрабіць гэты душ. Каля кармакхні маленькую кабінку адбіць. І дошак мала трэба.

— Раніцай я табе выпішу нарад на дошкі. Рабі і хутэй. Душ вельмі патрэбны.

У бібліятэцы гарэла святло. Лідзія Кірылаўна зазірнула. Там над лістом паперы схіліліся жанчыны. Гэта рэдаклегія жансавета выпускала чарговы нумар газеты «Голас жанчыны».

У саўгасе гэты голас гучыць моцна.

Галіна ВАСІЛЕЎСКАЯ

Саўгас «Завалочыцы».

Б. В. Платонаў у ролі Лявона ў спектаклі тэатра імя Я. Купалы «Лявоніха на арбіце».

ПРЫГЛЕДЗЬЦЕСЯ ўважліва да гэтага чалавека, чый партрэт змешчан тут, і вам, напэўна, здасца, нібы вы бачылі ўжо дзесь і гэтую хітраватую, трохі кплівую ўсмешачку, што крывіць тоўстыя губы, і гэты калючы, пранізлівы і ў той жа час насцярожаны позірк. Толькі з каго кпіць гэты дзядзька: з вас, суседа вашага ці з сябе самога — хто адкажа з пэўнасцю? Так і чуюцца, як грэблівыя вусны павольна, з пачуццём сваёй перавагі над блазнамі, што не ведаюць яшчэ «пачым фунт ліха», вымаўляюць «са значэннем»: «Доўга коўзаўся, таму і падкаваўся...»

Ах, ды гэта ж ён, руплівы гаспадар на сваіх «сотках» і прыхільнік «мінімуму» на калгасных палетках, — стары наш знаёмы Лявон Чмых! Што вы казалі? Такого няма ў вашай вёсцы? Магчыма, магчыма. Але, скажыце па шчырасці, няўжо ў суседнім калгасе вы не сустрэ-

калі падобнага «тутэйшага скептыка», які зусім шчыра імкнецца гэты свой «мінімум» пакласці ў падмурак камунізма. А пакуль што яму няблага жывецца і ў сацыялізме, ён тут ужо «прыпасобіўся». І не дужа мучыць яго сумленне, што замест агульнакарыснай працы дзень у дзень ганяе — «Кыш, а кыш!» — чужых курэй з уласнага гарода, а папацёмку цягне з вялікага калгаснага стога ў свой маленькі стажок сена для ўласнай кароўкі.

Ён ведае, што і да чаго: ледзь толькі зачапі яго — уласніка, — адразу пачуеш: «Закона такога няма, каб...» — і пойдзе, і пойдзе...

Жыве дзесь такі Лявон. І не бліжэй, урэшце, чалавек. Толькі моцны ўласніцкі інстынкт перакрывае ўсю яго істоту, як і твар, грывасай недавер'я і сквапнасці. Але гэтая грываса спакваля, пад уплывам новых падзей і не без удзелу добрых людзей, згладжваецца, і вось ужо твар чалавека па-чалавечаму вам усміхаецца, шчыра, крыху разгублена і сарамліва. Гэты складаны псіхалагічны працэс перараджэння чалавека ў вельмі, здавалася б, нескладаным жанры вясельай, нават не востра сатырычнай, камедыі (п'еса А. Макаёнка «Лявоніха на арбіце» іменна так вырашана ў тэатры імя Янкі Купалы рэжысёрам Б. Эрыным) выканаўца ролі Лявона — Б. Платонаў перадае на дзіва пераканаўча, з уласцівым яму глыбокім пранікненнем у характар дзеючай асобы.

Дзе ён падслухаў гэтыя жывыя, такія непадробныя, не проста «сялянскія», а толькі яму, Лявону, уласцівыя інтанацыі, бурклівае «гэта-во», нешта нахшталт знаходкі Талстога — слаўтага «тае», такога шматзначнага і неабсяжнага ў сваім сэнсе ў вуснах Акіма з «Улады цемры»? Якія крыніцы жывілі талент акцёра? «Гэта ўжо, мабыць, яго тайна. Тайна мастака, майстра», — чуюцца мне пачцівы шэпт, у якім гучыць пракланенне перад з'явай вышэйшага парадку. А мне ж здаецца — тайна гэта — глыбокае і дасканалое веданне жыцця, уласны багаты вопыт. Ну і, вядома, незвычайная інтуіцыя — неад'емная частціна сапраўды вялікага таленту — таленту мастака і, перш за ўсё, чалавека.

Не па газетах і часопісах, і нават не па творчых камандзіроўках пазнае артыст жыццё, а па ўласнаму штодзённаму, штохвіліннаму найглыбейшаму пранікненню ў яго, такому пранікненню, калі ўсё, чым жыве народ, твая Радзіма, настолькі запэўняе ўсё тваё існаванне, што без гэтага проста немагчыма ўявіць сабе жыцця. Гэта — як паветра.

Напэўна, дзякуючы гэтай выдатнай якасці мастака былі такія паўнакроўныя, нібы выхаваныя з жыцця, створаныя ім вобразы генерала Огнева («Фронт») і Канстанціна Заслонова — у жанры гераічнай драмы, Зёлкіна, Жлукты, Каліберова — у сатырычнай камедыі. А хто можа забыць гаротнага няўдачніка, пыхлівага і фанабэрыста пана Быкоўскага з «Паўлінкі»? Артыст усеабдымнага таленту Б. В. Платонаў бездакорна валодае сакрэтам пераўвасаблення...

... А вось спектакль аб даўно мінулых днях і падзеях «Жывы труп» Л. Талстога. Ён хвалюе так моцна, як даўно ўжо не хвалявалі нас спектаклі купалаўцаў. Чаму? Ды таму, што ў ролі Федзі Пратасава — зноў Платонаў.

...Вось ён слухае чароўныя песні цыганоў, увесь — увага, увесь — парыў, увесь — летуценне. «Гэта — стэп, гэта дзесяты век, гэта не свабода, а воля... Цяпер — «Не вячэрняя»... Ну, цяпер — «Не вячэрняя», — просіць ён. І, здаецца, пачуе гэты слабы, бязвольны чалавек гукі любімай песні і прачнецца ў ім моцны, дужы, магутны... Але не, ён — не герой. Ён прасты, звычайны і няшчасны, чалавечны чалавек...

...Вось ён, слабы, бесхарактарны, упарта адстойвае сваё права на чыстае перада сабою і людзьмі сумленне.

...Вось ён у сваім апошнім падзенні — ніжэй, глыбей ужо, здаецца, няма куды — расказвае выпадковаму субяседніку сумную гісторыю свайго жыцця, давярае сваю і чужую тайну... Ён увесь у палоне мінулага... Але раптам тут, у шынку, побач зневажаюць жанчыну. Яе, п'яную, распусную і няшчасную і ўсё ж — жанчыну! — ударыў нейкі нягоднік. Ці тое даводзілася бачыць Федзі!.. Але ён увесь, як лакмусавая паперка, адчувальны на крыўду, на несправядлівасць. І твар Федзі перасмыкаецца, як ад няшчэрпага болю, — быццам гэта ўдарылі яго самога. У гэтым — увесь Федзі Пратасаў з яго гуманнасцю, з яго спагадай да людзей, павагай да іх чалавечай годнасці.

...І, нарэшце, камера судовага следчага... Незабыўная сцэна ў судзе — апошні акорд, што гучыць як абвінаваўчы акт таму грамадству, якое асуджае на гібель лепшых людзей свайго часу.

Спалучэнне інтэлекту і пачуцця, сэрца і розуму ўласціва ўсім тварэнням Платонава. Тут жа ў «Жывым трупе» Федзі Платонаў надзелены ў вялікай ступені тым розумам сэрца, які нават у самых цяжкіх умовах ніколі не дазволіць чалавеку зрабіць недастойны чалавека ўчынак.

Увесь лад думак і пачуццяў, якімі жыве герой мінулай эпохі Федзі Пратасаў, аказваецца сугучным нашаму часу. Усё тое каштоўнае, што захоўвае Федзі ў сваім сэрцы і, як скарб дарагі, беражэ ад чужога, нядобрага вока, і для нас з'яўляецца вялікай каштоўнасцю — «залатымі сэрца россыпамі». Гэта адбываецца таму, што Б. Платонаў, якую б ролю ён ні іграў, як бы ні пераўвасабляўся, заўсёды адкрывае глядачу свой уласны, вельмі сучасны, багаты думкамі і пачуццямі, прыхільнасцямі і антыпатыямі ўнутраны свет.

І мары Федзі-Платонава аб вялікай чыстай любові, свабоднай ад улады грошай, — іменна гэта захоплівае яго ў Маши, — і чуласць да другога чалавека, і павага да чужых пачуццяў, да права чалавека на шчасце, і вышэйшая гуманнасць — усё гэта выклікае водгук у сэрцах нашага сучасніка-гледача, бо ўсё гэта прапушчана праз сэрца акцёра-сучасніка, якім быў, ёсць і, напэўна, заўсёды будзе Барыс Віктаравіч Платонаў.

Грамадскасць нашай рэспублікі па вартасці ацаніла той багаты плён, які прынёс у мастацтва тэатра выдатны артыст, чалавек і грамадзянін. Народны артыст СССР Барыс Віктаравіч Платонаў за выкананне роляў Пратасава і Лявона ў спектаклях «Жывы труп» і «Лявоніха на арбіце» ў Беларускай акадэмічным тэатры імя Янкі Купалы вылучаны на атрыманне Ленінскай прэміі.

Тамара БУШКО

Дзве
РОЛІ

Валя Афанасьева прыбыла на будоўлю з Пінска па камсамольскай пугёўцы. Вось яна на ізаліроўцы трубаправодаў. Фота Г. Усламава

Як і ўсякі іншы, гэты нумар часопіса зроблен пры дапамозе нафты — усе машыны ў друкарні, праз якія ён прайшоў, змазваюцца нафтавымі змазкамі, а ў састаў друкарскай фарбы ўваходзіць нафтавая сажа. Фотапленка здымкаў, апублікаваных тут, таксама зроблена з удзелам нафты. І дастаўлен часопіс да вас пры дапамозе нафты — у маторах аўтамабіляў і самалётаў, цеплавозаў і цеплаходаў спальваюцца бензін і дызельнае паліва — прадукты нафтаперапрацоўкі.

Многія нават не падазраюць, што ў склад велізарнай колькасці акружаючых чалавека рэчаў уваходзіць гэта цудоўнае рэчыва. Вы запальваеце запалку. Каб яна лепш гарэла, яе прамачылі парафінам — прадуктам, які атрымліваецца пры перапрацоўцы нафты. Наша адзенне і абутак — таксама часткова або цалкам з нафты. Капронавыя панчохі, непрамакальныя плашчы, выключна моцнае сінтэтычнае валакно (нейлон, лаўсан), якое мацней за натуральную шэрсць, штучныя футры, скура, каўчук, розныя пластмасы — усе гэта робіцца пры дапамозе нафты.

Нафта ўваходзіць у склад танчэйшых духоў і лякарстваў. Хімікі навучыліся рабіць з яе каштоўныя каменні — рубіны і сафіры. Не авалодаўшы таямніцамі гэтага рэчыва, мы не змаглі б ажыццявіць запуск штучных спадарожнікаў Зямлі, а тым больш касмічных караблёў.

Некалькі тысяч розных прадуктаў і прадметаў атрымліваюць з нафты, прычым колькасць іх няспынна расце. Літаральна, штодзённа вучоныя адкрываюць усё новыя і новыя галі-

ВОЛАТ НА ДЗВІНЕ

ны прымянення гэтага выдатнага рэчыва. Вось чаму так даражыць чалавек нафтай, вось чаму называюць яе «чорным золатам».

У Беларусі яшчэ не знойдзены буйныя прамысловыя запасы нафты, хоць прадказанні геологаў гавораць аб тым, што нафта ў нас ёсць. Але гэта не затрымлівае развіццё нафтахімічнай прамысловасці ў рэспубліцы. Чатыры з лішнім гады назад ля вёскі Слабада, што стаіць на беразе Заходняй Дзвіны, непадалёку ад Полацка, пачалося будаўніцтва буйнейшага ў Еўропе нафтаперапрацоўчага завода.

Будаўнікі пачыналі, як гаворыцца, на голым месцы. Не было дарог да пляцоўкі, і грузы на будоўлю даставляліся па паромнай пераправе праз Дзвіну. Жыць трэба было ў навакольных вёсках, за многа кіламетраў ад месца работы. Таму раней, чым брацца за будаўніцтва самога завода, неабходна было пабудаваць жыллё, аб'екты вытворча-тэхнічнай базы, дзе можна было б вырабляць жалезабетон, сталярныя прадметы, арматуру, асфальт і іншыя неабходныя рэчы.

З першых жа дзён над будоўляй узняў шэфства Ленінскі камсамол. У старажытны Полацк з усіх канцоў краіны па камсамольскіх пугёўках адправіліся сотні маладых энтузіястаў. Вяла іх сюды рамантыка нялёгкіх дарог, імкненне прыкласці свае сілы з большай для Радзімы карысцю. І ў ліку тых, хто прыехаў пераўтвараць старажытную полацкую зямлю ў край нафтахіміі, было, вядома, нямала жанчын і дзяўчат.

Нельга пералічыць усе слаўныя справы, зробленыя нафтабудаўнікамі. І пра ўсіх расказаць нельга — кожны чацвёрты будаўнік нафтагіганта — жанчына, а працуе на будоўлі некалькі тысяч чалавек. Таму пазнаёмімся з лёсам хоць бы некаторых з іх.

...Каця Ніколіну на будоўлі называюць непаседай. Яна і сапраўды рэдка сядзіць на месцы. Сяброўкі здзіўляюцца: і калі толькі чалавек паспявае — і спортам займацца, і на заняткі ў тэхнічнае вучылішча не спазніцца, і партыйныя даручэнні выканаць. Але ў Ніколінай не толькі на ўсё хапае часу, любое заданне яна выконвае дакладна ў тэрмін і бездакорна.

А трапіла на будоўлю Кацярына так. Сама яна родам з-пад Ціхвіна. Прачытала летам 1958 года ў газетах пра тое, што пад Полацкам разгортваецца вялікае будаўніцтва — і хутэй сюды. Але на работу яе не ўзялі: папершае, не мела будаўнічай спецыяльнасці, па-другое, — камсамольскай пугёўкі, а па-трэцяе, як заявіў няўмольны начальнік аддзела кадраў, «дзяўчат і без цябе хапае». Што рабіць? Ехаць назад дадому? Не, нізавошта. Вельмі спадабалася тут: мясціны прыгожыя — рэчка, лес побач, палаткі стаяць, як у Камсамольску-на-Амуры

калісьці, а галоўнае, народ цудоўны — вясёлы, дружны.

І адправілася Каця Ніколіна ў Мінск, у Цэнтральны Камітэт камсамола Беларусі. Настаяла на сваім, дабілася камсамольскай пугёўкі. Прынялі яе на работу, накіравалі ў брыгаду Галіны Сяргун. А на ўсю брыгаду адзін толькі бывалы будаўнік. Але моладзь не сумавала. Прыглядаліся, як іншыя робяць, вучыліся, як кажуць, «без адрыву ад будоўлі». І неўзабаве сталі нядрэннымі тынкоўшчыкамі, пачалі перавыконваць нормы.

Але, відаць, нездарма празвалі Каця «непаседай». Вырасла яна стаць кранаўшчыцай. Паступіла на курсы машыністаў вежавых кранаў. Пакуль ездзіла ў Мінск здаваць экзамены на кранаўшчыцу — спазнілася на месяц у дзесяты клас. І што ж? Кінула школу? Ні ў якім разе! Дагнала, скончыла дзесяцігодку і паступіла ў тэхнічнае вучылішча, што нафтавікоў рыхтуе.

Тут, на будоўлі, прынялі Ніколіну ў партыю. Была яна дэлегатка XXV з'езда Камуністычнай партыі Беларусі.

Нафтавік... Колькі нязнамага, рамантычнага таіла ў сабе гэта слова! Быў час, калі многім мудрагелістымі здаваліся назвы тэхналагічных устаноў — крэкінга, атмасферна-вакуумнай трубчаткі. Але рос завод, і паступова ўсё больш зразумелымі рабіліся складаныя хімічныя назвы. Тым, хто вучыўся ў тэхнікуме, тэхнічным вучылішчы, усё больш даступнымі становіліся спецыяльнасці нафтавікоў — аператар, прыбарыст, лабарант. Гігант на Дзвіне аснашчаны самымі дакладнымі прыборамі, у яго праекце ўлічаны навейшыя дасягненні навукі і тэхнікі, усе працэсы тут механізаваны і аўтаматызаваны. Людзі будуць толькі кіраваць гэтымі складанымі прыборамі, сачыць за ходам працэсаў, якія адбываюцца ўнутры велізарных устаноў.

Стане на сваю першую вахту — так называюць нафтавікі рабочую змену — Ліда Кацапава. Правільней, ужо не Кацапава, а Уласевіч. Як і сотні іншых дзяўчат, знайшла яна тут, на вялікай камсамольскай будоўлі, сваё асабістае шчасце.

Усе на «Нафтабудзе» ведаюць брыгаду камуністычнай працы, якой кіруе Антон Уласевіч. Даўно ідзе пра яе гучная слава. Брыгаду гэта на сапраўды цяжкія ўчасткі кідалі, выконвала яна, у асноўным, бетонныя работы. Добры і брыгадзір: скромны, справядлівы, за таварыша заўсёды гатовы пастаяць. Адна толькі «загана»: лічыў Антон, што прафесія бетоншчыка — справа мужчынская, і жанчын стараўся ў брыгаду не браць. Але Ліда ўсё ж напасілася. Спачатку быў з ёй круты брыгадзір, а потым пачалі заўважаць, што Антон нібы перамяніўся. І хоць Ліда ўжо не працавала ў брыга-

дзе, паступіла ў тэхнічнае вучылішча, часта бачылі іх разам. Словам, скончылася гэта гісторыя вяселлем.

Дарэчы, колькі вяселляў адсвяткавалі ў новым горадзе над Дзвіной? Старшыня выканкома пасялковага Савета А. Арцём'еў назваў дакладныя лічбы. У 1960 годзе было 86. У 1961 — 120. А ў мінулым — 230 шчаслівых пар!

Гавораць, што ў горадзе нафтавікоў самая высокая ў рэспубліцы нара-

джальнасць. Здаецца, зусім нядаўна з'явіўся ў дзіцячых яслях першынец «Нафтабуда» Ігар Богуш. Якімі ўлюбёнымі вачыма назіралі за гэтым маленькім грамадзянінам вялікай будоўлі не толькі бацькі, але і ўрачы, выхаванцы. Цяпер у яслях, у дзіцячым садзе дзесяткі дзяцей, што нарадзіліся тут. За лік сваіх ураджэнцаў насельніцтва «Нафтабуда» вырасла за тры гады на 660 чалавек. Важкая лічба!

А працоўнае наступленне на берагах Заходняй Дзвіны нарастае. Не ў палёстках бэзавых, а ў героіцы працоўных будняў, рамантыцы стварэння знайшлі сваё шчасце сотні юнакоў і дзяўчат, якія тут, на вялікай будоўлі, сталі ў строй сям'і рабочай. Гатовы першы пускавы комплекс завода-гіганта, на чарзе — новыя ўстаноўкі. Волат сямігодкі набірае сілу.

В. МІХАЙЛАЎ

НА КАРОТКІХ ХВАЛЯХ

У МАРГАРЫТЫ Іванаўны Кальмаевай — больш тысячы знаёмых на ўсіх пяці кантынентах зямнога шара. А жыве яна ў Мінску. Як жа завязала Маргарыта Іванаўна гэтыя міжкантынентальныя знаёмствы? Літаральна, не выходзячы з дому. У яе сціплай кватэры стаіць невялікі сталевы камодзік з некалькіх шухлядак — асабістая кароткахвалевае прыёмна-перадатчая радыёстанцыя «УЦ2АТ». «УЦ2АТ» — гэта адзіны ў свеце асабісты радыёпазыўны знак, нібы нумар касмічнага тэлефона. І калі вы паспрабуеце выклікаць з эфіру гэты нумар, то ніхто ва ўсім свеце вам не адгукнецца, апрача адной Кальмаевай з Мінска. Толькі адзін на ўсёй зямлі знак! Па міжнародных законах і ў іншых радыёаматараў-кароткахвале-вікоў — свае асабістыя знакі.

А побач з радыёстанцыяй «УЦ2АТ», у звычайнай драўлянай скрынцы, у Маргарыты Іванаўны ляжыць некалькі соцень паштовак з паштовымі штэмпелямі Кубы і Аргенціны, Аўстраліі і Грэнландыі, Швецыі і Егіпта, Абісініі і Кітая. Паштоўкі з больш чым ста дзяржаў нашай планеты. У іх радыёаматары паведамляюць свае пазыўныя і прозвішчы, пацвярджаюць раней устаноўленыя з Кальмаевай радыёсувязі. За апошнія пяць год Маргарыта Іванаўна ўдзельнічала ў многіх занальных, усеагульных і міжнародных радыёспаборніцтвах, атрымала 29 дыпламаў, пераважна — першай і другой ступеней. А ў мінулым годзе яна заваявала трэцяе асабістае месца сярод жанчын-кароткахвале-вікоў Саветаў Саюза і стала чэмпіёнкай рэспублікі сярод жанчын па радыёпрыёму на слых.

— Былі ў маёй рабоце і такія шчаслівыя хвіліны, — гаворыць Маргарыта Іванаўна, — калі мне ўдавалася чуць радыёгласы нашых касмічных спадарожнікаў. А колькі радасці было, калі пачула па радыётэлефоне Юрыя Гагарына з падзорных вышынь!..

У Маргарыты Іванаўны шмат добрых сяброў і сябровак. Вось Ірына Давыдоўская, маладая энтузістка, якая толькі нядаўна пачала вывучаць радыётэхніку і ўжо заваявала першы спартыўны разрад. Цяпер Ірына Давыдоўская — член зборнай каманды радыстаў-скораснікаў Беларусі. Работніца Мінскага камвольнага камбіната камсамолка Іна Пазняк устанавіла больш 500 радыёсувязей за год. На калектыўнай радыёстанцыі камбіната разам з Інай працуе радыёаператарам і яе сяброўка камсамолка Аляксандра Лойка. З вялікай цікавасцю вывучае радыёсправу студэнтка Беларускага політэхнічнага інстытута Вера Аўхімава.

* * *

Разнамоўная наша зямля, рознагалосыя радыёгукі, сігналы і пазыўныя, якія звязваюць кантыненты. Увесь неабсяжны прастор над нашымі галавамі спісаны нябачнымі сцэжкам і магістралямі, што праклалі тут хвалі радыёперадатчыкаў.

На доўгіх і сярэдніх хвалях часцей за ўсё працуюць звышмагутныя дзяржаўныя радыёстанцыі. А кароткія і ўльтракароткія хвалі ў радыётэхніцы не патрабуюць для сябе апаратуры вялікай магутнасці, але сіла іх пранікнен-

ня і адбіцця дзівосная. Кароткія хвалі лёгка робяць гіганцкія скачкі на вышыню да 500 кіламетраў і адтуль — з іёнасферы — зноў апускаюцца на зямлю, пераскочыўшы адным махам 3—4 тысячы кіламетраў. Зрабіўшы пяць-шэсць такіх скачкоў, кароткія хвалі дазваляюць устанавіваць звышдалёкія сувязі з такімі ж радыёстанцыямі, што размешчаны за дзесяткі тысяч кіламетраў. Дзякуючы

У радыёклубе. Злева направа — Маргарыта Кальмаева, Іна Пазняк і Ірына Давыдоўская.

Фота П. Нікіціна

гэтаму на кароткіх хвалях радыёаматары лёгка звязваюцца з Амерыкай, Вогненнай Зямлёй, Новай Зеландыяй, з астравамі Атлантычнага і Ціхага акіянаў, з палічнымі радыёстанцыямі. І толькі на кароткіх хвалях, якія сустракаюць менш перашкод, магчыма паспяховая сувязь з нашымі спадарожнікамі, ракетамі і касмічнымі караблямі.

На шляху ад перадатчыка да прыёму кароткія хвалі працэрчваюць у эфіры нябачныя зігзагі. Паміж кропкамі ўздыму і спуску на зямлю хвалі трапляюць у зоны маўчання і заміраюць у навушніках прымаючага. Апрача таго, і сонца па-рознаму ўздзейнічае на іёнасферу, прымушаючы радыёхвалі перыядычна траціць сілу гучання, згасаць. З прычыны гэтага радыёаматарам-кароткахвале-вікам даводзіцца асабліва старанна наладжваць сваю апаратуру, удасканальваць не толькі дэталі тэхнікі, але і мяняць тактыку ў адпаведнасці з часам работы ў эфіры. У гэтых умовах радыёаматару трэба ведаць не толькі азбуку Морзе, але і ўсё новае ў галіне акустыкі, электронікі і тэхналогіі радыёсправы, карацей кажучы, добра ведаць той інструмент, на якім «іграеш», і «ноты», і ўмовы, і месца, і час гэтай дзівосна цікавай музыкі.

Пра ўсё гэта нам з захапленнем расказвае Маргарыта Іванаўна Кальмаева.

Так! Нялёгка гэта захапленне — радыё. Але калі табе адгукаецца голас сябра з вострава Свабоды — Кубы, таварыша з Далёкага Усходу або ты чуеш песню, якую спяваюць касманаўты-3-4, у сэрца пранікае невыказна добрае пачуццё, радыё адкрывае бязмежныя далечыні для палёту чалавечай думкі, для адважных здзяйсненняў камунізма.

Ігнацій КРЫЛАТАЎ

Горка праўда

Алена ТКАЧ

А п а в я д а н н е

ЗА дзвярыма прыглушана засмяліся: нехта не даваў адчыніць дзверы, валтузіліся.

«Як малыя», — падумала маці, не паднімаючы вачэй ад швейнай машыні. Раптам дзверы пад напорам расчыніліся, і ў пакой са смехам уваліліся двое: хлопец і дзяўчына... І вось ужо яны абое стаяць перад ёю: гарэзлівыя, з радаснымі, вясёлымі вачыма, рослыя, чарнявыя. «Відаць, нешта зноў прыдумалі», — ласкава ўсміхнулася маці.

— А табе сюрпрыз, мама! Ну, Жэнь, давай! Выкладвай! — падштурхнула сястра брата.

Жэня выцягнуў з бакавой кішэні пачак новенькіх трохрублёвак і важна палажыў на стол! — Вось! Акурат стол!

— Гэта на Слабаду, мамачка! Едзем, едзем у Слабаду! — заскакала Ліза.

— У Слабаду?! — здзівілася маці і, адсунуўшы ад сябе шыццё, паднялася. — Што гэта вы надумалі, дзеці!

— Едзем, едзем у Слабаду! — праспывала Ліза і, заўважыўшы, што маці зусім не настроена на жартаўлівы лад, ужо сур'ёзна папрасіла: — Мама, з'ездзім. А то Жэня, як паедзе на работу ў сваю школу, дык... Ну хоць бы глянуць на тое месца, дзе жыў наш тата.

— Пачакайце, дзеткі... — Маці нервова пацёрла пальцамі скроні. — Я хачу пагаварыць з вамі. — Яна апусцілася ў крэсла і цяжка ўздыхнула: «Ну вось і настаў той дзень... Дзеці! Мае дзеці!... гарачы камяк сціскае горла. — Як сказаць вам тую горкую праўду?»

— **М**Ы ніколі не паедзем у Слабаду. У нас там няма нікога і нічога блізкага і дарагога... — Маці перавяла позірк з сына на дачку: адно толькі здзіўленне было ў іх вачах.

— Я думала — міне час, і вы забудзеце пра тую Слабаду і ўсё абыдзецца. Але што зробіш, вы не забылі, вы толькі і жылі гэтай паездкай. Але нам няма чаго туды ехаць.

— Мама! Чаму? — разгублена спытаў Жэня.

Як цяжка цяпер сказаць ім праўду! І тады было цяжка маніць. Але тады яны былі такімі маленькімі, раслі без бацькі, а ім так хацелася, як і ўсім дзецям, мець яго. Яны прасілі расказаць што-небудзь пра яго. І яна расказвала... Яна прыдумала для сваіх дзяцей бацьку, сумленнага чалавека, які героем загінуў на вайне ў няроўным баі з фашыстамі. Дзеці верылі ёй, верылі кожнаму яе слову. І вось...

— Бацька ваш не загінуў на фронце...

— Ён не вярнуўся да нас пасля фрон-

ту? — са страхам спытала Ліза. — Ён пакінуў нас?

— На фронце ён не быў...

— Не быў на фронце? А дзе ж? — здзівіўся Жэня.

— У той самай Слабадзе, куды вы збіраецеся ехаць.

— А ты казалася, што да вайны мы жылі ў Баранавічах.

— Мы там і жылі. Табе, Жэня, перад вайной пайшоў другі гадоў. Калі пачалі бамбіць горад, я кінулася па цябе ў яслі. Пакуль дабегла туды, дык там пачалі ўжо дзяцей выносіць на машыны. Бегаю, шукаю, а цябе ніяк не знайду... Пакуль ты не падпоўз да мяне і не схавіўся за мае ногі... Нас тады завезлі пад самую Оршу, і адтуль я пайшла шукаць яго маці, у Слабаду. Бо куды ж было ісці: сама я з дзіцячага дома.

— І ты знайшла?

— Два тыдні дабіралася туды. А пад самым Мінскам мяне затрымалі немцы і ледзь не расстрэлялі. Прасядзела я з табой хворым тры дні ў турме, і нас выпусцілі. А праз два дні я, нарэшце, дабралася да Слабоды і ноччу пагрукала ў дзверы.

Старая не адчыніла, спытала, хто я такая.

— Гэта я, Эма. Адчыніце.

— Многа вас цяпер, Эм, развядося. Ходзяць па начах усялякія!

За дзвярыма заціхла. Потым з глыбіні пакоя данеслася: «Верка, уставай! Збегай да Шпіглейскіх, скажы Юзіку, што яго Эмка прыйшла!»

А я тады села на ганак і расплакалася. — А чаму ён быў дома? Чаму не на фронце?

— Ён сказаў, што ехаў міма вёскі — ён быў шафёрам — і заехаў дамоў, але не паспеў выехаць: немцы прыйшлі.

— Дык ты жыла ў Слабадзе? Ты нам ніколі не расказвала пра гэта.

— Тыя некалькі месяцаў, што я пражыла там, запамніліся, як доўгі-доўгі кашмарны сон. Нібы вайна перавярнула цэлы свет ўверх дном. Усё стала нязвыкла цяжкім. І галоўнае — ён, Юзік... Спачатку ён валяўся цэлымі днямі на канапе. Потым з'явіліся сябры, пачалі збірацца вечарамі, пілі самагонку, гулялі ў карты, спрачаліся. Праз нейкі час у яго ўзніклі нейкія сакрэты ад мяне. І калі ён знікаў па начах, на ўсе мае пытанні агрызаўся: «Не лезь куды не трэба!»

Потым да мяне сталі даходзіць чуткі, быццам яго бачылі ноччу са зброяй далёка ад нашай вёскі. А жанчыны, спачуваючы мне, намякалі, што ён заляцаецца да аднаго дзяўчыны з гэтае ж вёскі... Суседзі сталі пабойвацца яго.

А аднойчы ён прынёс поўны мех нейкіх рэчаў... Пашаптаўшыся з маці, ён вы-

Мал. Ю. Пучынскага

цягнуў белыя валёнкi і кiнуў мне. Тут я здагадалася, чаго ён знікае па начах. Валёнкi я не ўзяла.

Ён, крыва ўсміхаючыся, сказаў: «А-а, я забыў, што ты камсамолка, што ты чэсная, савецкая. Бяры, кажу, галадранка дзеддамаўская!» — ён падкінуў нагой валёнкi і выйшаў з хаты.

А вечарам прыйшоў дамоў у новенькай паліцэйскай форме...

— У паліцэйскай форме?! — ахрыплым ад хвалявання голасам перапытаў Жэня.

— Так. У новенькай паліцэйскай форме. І з аўтаматам. П'яна ўхмыляючыся, ён растапырыў пальцы і хацеў казытнуць цябе, Жэня. А ты, не пазнаўшы яго, спалохаўся і закрычаў: «Мама, немец!» і палез пад лаўку хавацца. Гэта раз'юшыла яго: «Бач ты! Ён туды ж!.. Ах ты, шчэня!» — закрычаў ён і хацеў ударыць цябе нагой. Але тут уступілася я. Не ведаю, як бы ўсё сталася, калі б у хату не ўвалілася хэўра п'яных яго прыяцеляў. Яны прыйшлі «замочваць» новаспечанага паліцэйскага, а я, схопіўшы цябе, выбегла з хаты.

— Куды ж ты пайшла? — як і брат, усхвалявана прашаптала Ліза.

— Не было куды ісці. Адна бабулька зліталася.

— А потым куды ж ты пайшла са Слабады? — зноў ледзь чутна спытала Ліза.

— Пайшла куды вочы глядзелі... Назаўтра чуць свет бабулька правяла мяне за вёску. На развітанне перахрысціла нас і сказала: «Ідзіце, гаротныя, гэтай сцяжынкай. Старыя людзі казалі: пойдзеш дарогай к сонцу — шчаслівую долю напаткаеш».

Была раніца. Узыходзіла сонца, і я пайшла на ўсход.

— А ён?

— Казалі, што праз тыдзень згуляў вяселле з другой. Нават вячаўся ў царкве... А мы з вамі трапілі ў партызанскі лагер... Ну ды гэта ўсё вы ведаеце. Я вам пра гэта многа разоў расказвала.

— Мама... — чырвань заліла твар Лізы. — Ты, прабач, а... дзе я нарадзілася?

— У вёсцы Лужок. Ад яе і звання не засталася: немцы ўсю спалілі.

— І ён ніводнага разу не бачыў мяне?

— Вядома, не. Ён нават не ведае, што ты ёсць на свеце.

— Мама, скажы, мы падобны на яго?..

— Не, Ліза. Ні ты, ні Жэня не падобны на яго.

НЕЙКІ час усе сядзелі моўчкі: прыціхлыя і задумленыя. Кожны думаў сваё невясёлыя думкі — і ўсё аб адным, аб тым чалавеку, які прайшоў праз іх жыццё, нават не азірнуўшыся. І чалавек гэты быў іх бацькам. Не верылася... Гэты чужы чалавек не мог выцесніць з іх даверлівых сэрцаў таго роднага, які разам з выдуманымі расказамі маці жыў з імі побач столькі гадоў...

— Вось так усё было... — маці зажмурыла вочы, правяла рукой па твары, нібы сціраючы павуцінне непрыемных успамінаў. — Можна, я і вінавата перад вамі, але... — яна дапытліва зірнула ў твар дачкі.

Ліза сядзела, сціснўшыся ў камячок, з чырвонымі плямамі на шчоках. Вялікія чорныя вочы, насцярожаныя і спагудлівыя, уставіліся на маці.

— З Лізай было лягчэй. А вось з табой, Жэня... Якімі вачыма ты глядзеў кожны выхадны дзень, калі наш сусед збіраўся на рыбалку са сваім сынам! Табе тады было шэсць гадоў, і я пашкадавала цябе... І вось выдумала гэту гісторыю пра бацьку-героя... А цяпер, Жэня, ты ўжо мужчына... — маці сумна ўсміхнулася, успомніўшы, як засаромеўся Жэня, калі яна застала яго знянацку перад люстэркам з брытвай і памазком.

— А ён жыве сярод нашых людзей і прыкідваецца сумленным чалавекам!.. Можна, у яго ёсць сям'я, дзеці... — Жэня нахмурыўся, цёмныя бровы сышліся на пераносі ў роўную рыску. Ён сабраў раскіданыя на стала грошы, перакінуў іх, як непатрэбную цяпер рэч, на этакерку. Не было ўжо той радасці, якая поўніла яго ўсяго некалькі гадзін таму назад. Непатрэбнай і нікчэмнай здалася ўся іх задума паехаць у Слабоду.

...Маці сядзела, нізка апусціўшы галаву, злажыўшы на каленях рукі. Руплівыя, чыстыя рукі медсястры, з жоўтымі плямамі ад ёду, нязвыкла ляжалі вась так, без працы. Яна зрабіла ўсё, што было ў яе сілах, яна зберагла і выгадала сваіх дзяцей, добрых, сумленных, працавітых...

Маўчалі і дзеці. З любоўю і жалем разглядалі яны яе сівыя кароткія валасы, яе такія спакойныя і родныя твар, стомленыя і пастарэлыя, худзенькія плечы пад старой палінялай кофточкай.

— Не плач, мама, не трэба, — абняла Ліза маці. — Ты ў нас такая цудоўная!.. Мы нават не ведалі, што ты такая цудоўная!..

— Я нічога... Гэта так... Нервы... — горкая ўсмешка скрывіла вусны маці. Яна зняла акуляры, выцерла вочы. — Ну вось і ўсё... Вось і ўсё... — паўтарыла яна і адчула раптам дзіўную палёгку. На сэрцы не было ўжо таго каменя, што душыў яе столькі гадоў...

РАІМ ПАЧЫТАЦЬ

У маі працоўныя свету будуць адзначаць 145-годдзе з дня нараджэння Карла Маркса — заснавальніка навуковага камунізма, вялікага настаўніка і правадыра міжнароднага пралетарыату. Вернай спадарожніцай яго жыцця і барацьбы за справу пралетарыату была Жэні Маркс. Ёй, адной з самых выдатных жанчын таго часу, прысвечана кніга нямецкай пісьменніцы Луізы Дорнеман «Жэні Маркс» (М., Дзяржпалітвыдавецтва, 1962, 168 стар.).

Са старонак кнігі паўстае вобраз друга і памочніка Карла Маркса, жанчыны цудоўнай душы, якая, як гаварыў Ф. Энгельс, «не толькі падзяляла лёс, працу, барацьбу свайго мужа, але і сама прымала ў іх удзел з найвялікшай удумлівасцю і з палымнейшай страсцю». Жэні Маркс стойка і самааддана пераносіла ўсе праследаванні, якім падвяргалі Карла Маркса ўрады Францыі, Бельгіі, Прусіі. Жэні Маркс зведала ўсе нягоды эмігранцкага жыцця, якія сталі прычынай гібелі траіх яе дзяцей. Пакуты і гора так часта абрушваліся на Карла і Жэні Маркс, што «толькі незвычайная стойкасць гэтых двух моцных людзей магла ўсё гэта перамагчы».

Біяграфія Жэні Маркс падаецца ў перазрыўнай сувязі з біяграфіяй Карла Маркса і на фоне міжнароднага рабочага руху. Аўтар расказвае таксама аб кранаючай дружбе Маркса і Энгельса і іх сям'яў.

* * *

Ці правільна вы ўжываеце меры заахвочвання і пакарання ў выхаванні свайго дзіцяці? Прачытайце брашуру Б. І. Навумава «Заахвочванне і пакаранне ў сям'і» (М., «Знае», 1962, 32 стар.). У ёй вы знойдзеце парады педагога аб тым, калі і як выкарыстоўваць такія заахвочванні, як адабрэнне, пахвалу, давер'е, сумесныя прагулкі і інш. Прачытаеце і аб тым, у якіх акалічнасцях можна ўжываць пакаранні: заўвагу, вымову, пазбаўленне забаў, пазбаўленне давер'я, паведамленне аб паводзінах дзяцей у школу і інш. Аўтар падкрэслівае, што ў савецкай сям'і недапушчальны цялесныя пакаранні. Ён піша: «Цялесныя пакаранні... прытупляюць усе лепшыя якасці ў дзецях, узбуджаюць злосьць і нянавісць да старэйшых, садзейнічаюць развіццю лжывасці і крывадушнасці, баязлівасці і жорсткасці». Умелае прымяненне заахвочванняў і пакаранняў дапаможа бацькам фарміраваць у дзяцей высокія маральныя якасці чалавека камуністычнага грамадства.

Верасовы МЕД

Аляксей ЗАРЫЦКІ

А п а в я д а н н е

Мал. І. Раманоўскага

У КАЛГАСНАГА шафёра Мячыслава Базылевіча сёння госці. Некалькі дзён назад ён прывёз з радзільнага дома сваю Рэгіну разам з нованароджаным сынам. За адзінаццаць год, якія прайшлі пасля жаніцбы, Мячыслаў прывозіць адтуль у родныя Беражаны жонку чацвёрты раз. Вярнуўшыся з ёю дамоў першы раз, ён усім знаёмым, якія пыталіся: — Ну, чым будзеш хваліцца, Мечык, хто ў вас? — адказваў голасна і радасна: — Дачка!

Праз два гады Мячыслаў паўтараў гэта слова ўжо не так голасна і не так радасна, а прыехаўшы з Рэгінай з радзільнага дома трэці раз, ён бурчэў сабе пад нос: — А, тое самае.

І нарэшце сын.

Хата Базылевічаў дзеліцца кухняй з вялікай рускай печу на дзве палавіны — старую хату і нядаўна прыбудаваную новую. У кожнай — два пакойчыкі, разгароджаныя пераборкай. У прыбудове, у спальні, ляжыць умела спавіты сам віноўнік урачыстасці. Тры па-святочнаму апранутыя дзяўчынкі, адна за другую меншая, з ружовымі каснікмі ў акуратна заплеценых косках пачціва стаяць ля калыскі брата. А побач, на зэдліку, у крузе сваячак і суседак, з пачуццём уласнай годнасці сядзіць маладая гаспадыня дома. Імя Рэгіна, што па-латыні азначае каралева, сёння ёй падыходзіць як ніколі. Я ўпэўнены, што любая з тых каралеў, якія яшчэ там-сям захаваліся на зямным шары, можа пазайздросціць Рэгіне Базылевіч: тонкім правільным рысам яе свежага твару, яе чорным густым бровам, белазубай усмешкай і сённяшняй самавітасці.

З двух пакояў старой хаты вынесена ўсё абсталяванне. У кожным з іх усцяж сцен стаяць накрытыя сталы, састаўленыя ў выглядзе літары «П». Вакол сталоў — вузкія доўгія лаўкі, падпёртыя сям-там для большай надзейнасці бярозавымі круглякамі. Мячыслаў разам са сваім бацькам Альфонам, гаваркім рухавым дзедам, сустракае гасцей каля ганка. Госці, павітаўшыся з гаспадарамі, заходзяць на кухню і, пакінуўшы там на шырокім stole хто паўлітра гарэлкі альбо недарагога чырвонага віна, а хто клунчак з якой-небудзь закускай, вяртаюцца на волю. Ужо чалавек пяцьдзесят рассяліся шумнымі, прэстымі групкамі па травяністым двары, рассяліся на лаўках вакол круглага століка ў садочку. Каля хлява стаіць некалькі павозак. На гэтых павозках яшчэ ўчора вечарам прыехалі запрошаныя з далёкіх вёсак.

Час клікаць да стала, але нешта позніцца малодшы брат Альфона Банадысь, ляснік, які жыве ў суседняй вёсцы. Дзіўна, чаму ён позніцца? Банадысь такі аматар сямейных свят. Ніхто не помніць, каб ён калі-небудзь спазніўся на вяселле або хрэсьбіны. І сам Банадысь, заўсёды прыходзячы ў госці адным з першых, любіць паўтараць:

Я на добрую бяседу

Першым за сто міль прыеду.

Банадысь, напэўна, самы заўзятый палаяўнічы ва ўсёй Беларусі, і, мабыць, ён затрымаўся недзе на палаванні? Не, гэта не можа быць. Яшчэ ўчора вечарам Мячыслаў падскочыў да яго на веласіпедзе, і дзядзька сказаў, што заўтра ў адзінаццаць гадзін раніцы будзе сядзецца за святочным сталом. А Банадысь скажа, як звяжа. І ляснік не толькі сказаў, ён пры Мечыку пачаў прышываць чысты падкаўнерык да свайго чорнага выхаднога фрэнца, на якім блішчаць металічныя гузікі.

Няма і любімай пляменніцы Альфона Мальвіны і яе мужа Дамініка. Яны, праўда, жывуць кіламетраў дваццаць ад Беражан, на Альшанскіх хутарах. Але Мальвіна таксама ніколі не позніцца на сямейныя святы. Амаль дваццаць пяць год, з таго часу, як выйшла замуж за Дамініка, яна жыве на лясным хутары і яе заўсёды так цягне да сваякоў у Беражаны, асабліва да дзядзькі Альфона, у якога яна і выгадалася, астаўшыся ў раннім дзяцінстве сіратой.

Хата Базылевічаў у Беражанах самая крайняя. З іх двара відаць добра тое месца, дзе за вёскай стаіць вялікі крыж з распяццем. Там ад бойкага бальшака, які ідзе цераз Беражаны на поўнач да шасэ, адгаліноўваецца глухая дарога, што хаваецца ў бары. Бор падыходзіць да раздарожжа злева. Беражаны — апошняя вёска на шляху з Вільнюса на ўсход, населеная беларусамі-католікамі, і гэты крыж, замшэлы, пахілены, заўсё-

ды здаецца мне дружным вартаўніком, які прыкархнуў на самай граніцы каталіцкага свету.

Госці і гаспадары паглядаюць на раздарожжа. Ні Банадысь, ні Мальвіны з Дамінікам усё яшчэ не відаць.

— Напэўна, нашага лесніка ваўкі нарэшце падпільнавалі, — жартуе трактарыст Юзук, — даядаюць яны яго, нябогу, дзе-небудзь пад кустом, аблізваюцца ды медныя гузікі выплёўваюць.

Альфон і Мячыслаў яшчэ раз зірнулі на раздарожжа. Міма крыжа з распяццем па бальшаку адна за другой праязджалі калгасніцы, якія спяшаліся на святочны кірмаш у раённы цэнтр, і да багажнікаў іх веласіпедоў былі прывязаны кошыкі з курамі, маслам, яблыкамі і брусніцамі. А на глухой дарозе, якая выходзіць з лесу, на той самай, што вядзе да вёскі, дзе жыве Банадысь, і да Альшанскіх хутароў, ніхто не паказваўся.

— Тата, — спытаў Мячыслаў бацьку, — ці не час пачынаць? Можна, вы паклічаце гасцей да стала?

Госці не спяшаючыся заходзяць у хату. Прасторная кухня запоўнілася людзьмі. Першым падышоў да стала шумлівы дзед Мацей. Старога ў Беражанах не вельмі любілі і прызвалі яго Смерць Забыла. А за дзедам следам павалілі ўсе гуртам, не звяртаючы ўвагі ні на якое старшынства: і свінарка, і конюх, і брыгадзір, і трактарыст Юзук, лепшы танцор і баяніст ва ўсім сельсавеце.

Юзуку за вясёлы нораў далі мянушку Памры Гора. Апрача беражанцаў-земляробаў, селі за стол і беражанцы-будаўнікі: цесляры, тынкоўшчыкі, муляры, якія працавалі на будаўніцтве санаторыя, што рос побач з Беражанами на беразе вялікага возера.

Каваль Франц падышоў да стала адным з апошніх. У новым сінім пінжаку з дэжовага сукна Франц, моцны пяцідзесяцітрохгадовы ўдавец з пышнымі валасамі, ледзь кранутымі сівізнай, акуратна падбрытымі і грозна падкручанымі вусамі, здаваўся куды маладзейшым за свой узрост. Удовы і нават дзеўкі, якія засядзеліся ў гэтым званні, крадком паглядалі на выфранчанага каваля. Але Франц моўчкі сеў з краю, не звяртаючы ні на кога ўвагі.

Стол быў застаўлены талеркамі са студзенем, з тушаным мясам, са смажанай рыбай, каўбасой, вінегрэтам, яблычным пюрэ. І над усім гэтым дабром узвышаліся вялікія тарты з крэмам, абвітыя спаргусам, кучаравай зялёнай травой, якая расце ў вазонах. Тарты былі ўласнага прыгатавання.

Уселіся. Першую чарку асушылі да дна за сына. Гутарка змёлкла. Госці наляглі на закуску. Пасля другой чаркі над сталамі паплыў лёгкі шумок, а пасля трэцяй людзі загаварылі, перабіваючы адзін аднаго, кожны пра сваё.

Каваль, заняты сваімі думкамі, маўчаў. Яго трывожыла адсутнасць Мальвіны, якую ён сёння так хацеў пабачыць. Хацелася яму сустрэцца і з Банадысем, другам яшчэ з маладых год, з якім Франц заўсёды быў шчырым да канца. Але тых, каго ён чакае, усё няма і няма. А госці пачалі ўжо спяваць. Якіх толькі песень не пачуеш у Беражанах за святочным сталом. У гэту невялікую беларускую вёску яны зляцеліся з усіх чатырох бакоў свету: з берагоў Волгі, Дняпра, Нёмана і Віслы. Першым зацягнуў сам Альфон даўно забытую ў гарадах:

По Дону гуляет,

По Дону гуляет,

По Дону гуляет казак молодой.

Пасля зацягнулі «Златые горы», а затым старадаўнія напеўныя беларускія песні: «А ў бары, бары тры дарожанькі» і «Чырвоная ружа расцвіла». Не забылі і ўрачыста-сумную польскую песню пра салдата Яся, які не вярнуўся з паходу дамоў, дзе яго збіралася сустракаць з белымі ружамі любімая дзяўчына... Разышлася і моладзь і надрэнна праспявала «Подмосковные вечера». Нарэшце, Юзук Памры Гора ўстаў, напавіў на плячы баян і пайшоў да дзяўрэй, іграючы на хаду беларускую польку:

Гэй ты, полька-тармасуха,

Дождж ідзе, дарога суха.

Народ паваліў на двор услед за баяністам. Танцавалі прама пад адкрытым небам, пад галлём жнівеньскіх яблынь, якое навісла над плотам. Франца захапіла полька і, зухавата прытупляючы, ён лёгка кружыў сваю партнёршу пачырванелую маж-

ную магазиншчыцу. Першы танец ён пратанцаваў з такім кан-дзібоберам, што толькі трымаўся, не горш за любога маладо-га. Але пасля на кавалі раптам навалілася нуда, і ён пайшоў у садок да пажылых мужчын, якія курылі каля круглага сто-ліка. Паўдзiesiąтка вуллёў пасталі ў рад уздоўж садочка, і Аль-фон, глядзячы на іх, гаварыў:

— Сёлета пчолам вельмі цяжка: дажджы небывалыя, лугі затапіла, узятку няма. Вось, можа, у верасні будзе пагода, та-ды пчолы яшчэ збяруць з верасу. А верасовы мёд добры. Але, калі і верасень будзе дажджлівы, тады ўжо ўсё: застануцца пчолы на зіму без мёду.

— Цікавая справа — пчолы, — перапыніў Альфона каваль, — я ў наступным годзе абавязкова два-тры вуллі завяду для забавы.

— Позна надумаўся пчол заводзіць, — паківаў галавой Аль-фон, — цяпер і пчала цябе не зразумееш, і ты яе не зразумееш.

Раптам нехта крыкнуў: — Цыганы! Цыганы! Баян змоўк, танцоры спыніліся і павярнуліся да хаты, з якой выйшлі цыган і цыганка. Усе, зразумела, зедалі, што гэта не сапраўдныя цы-ганы, а пераапраанутыя. А тыя тут жа пачалі танцаваць ды вы-кідваць такія штучкі, што госці пакоталіся са смеху.

Пажартаваўшы, пазабавляўшыся ўволю, цыган і цыганка па-беглі да хаты. Але госці спадзяваліся, што цыганы сёння не апошняя забава, што будзе яшчэ і бабіна каша, якой у гэтых краях звычайна заканчваецца такія сямейныя святы. І многія пыталіся то ў Мячыслава, то ў Альфона:

— Ну што, будзе сёння бабіна каша?

— Хто яго ведае, — унікліва адказвалі гаспадары, — як ба-бы вырашаць.

Вось гасцей зноў запрасілі ў хату. Сталы былі прыведзе-ны ў парадак, парадзелы рады бутэлек і талерак папоў-ніліся новымі. І ўсё выглядала так, быццам госці сёння і не падыходзілі да гэтых сталоў. Толькі цішыні, якая спадарож-нічала пачатку свята, цяпер і ў паміне не было. Несціханы го-ман калыхаўся над сталамі. Але ўсе раптам заціхлі, калі ў па-кой увайшла сівая маршчыністая бабка. Яна, пасміхаючыся і прытанцоўваючы, несла вялікую міску рысавай кашы з разын-камі, прыкрытую талеркай.

— Каша ваша ці наша? — спытаў дзед Мацей.

— Наша, — адказала бабка і паставіла міску на стол, а побач з ёй талерку.

Тады Мацей кінуў у талерку сярэбра-ны рубель, і праз дзве-тры хвіліны ў гэтай пасудзіне жаўцела цэлая куча рублёвак, на якой зелянела адзінокая траячка.

— Каша ваша ці наша? — зноў устаў дзед.

— Ваша, — кінула галавой бабка.

Імгненна дзiesiąткі рук, узброеных ві-дэльцамі, нажамі і нават кійкамі, пацяг-нуліся да талеркі. Лаўчэй за ўсіх аказаўся баяніст Памры Гора: ён першы так стук-нуў па талерцы чапалой, што яна разля-целася на некалькі кавалкаў. Але на гэтым не заспакоіліся. Кавалкі «апрацоўвалі» хто толькі чым мог датурь, пакуль яны не зра-біліся дробнымі асколкамі. А затым бабка пачала частаваць гасцей салодкай кашай.

БАНАДЫСЬ у сваім чорным святочным фрэнчы з бліскучымі металічнымі гузікамі прыйшоў, калі яшчэ не заціх шум, выкліканы бабінай кашай.

— Штрафную яму, штрафную, — пачуліся галасы.

Банадысь выпіў штрафную — поўную шклянку мутнаватай самагонкі: гарэлку ўжо ўсю выпілі. Твар у лесніка быў бледны, стомлены.

— Банадысь? — здзіўляліся знаёмыя, — як гэта ты спазніўся?

— Ды вось у лесе на абходзе затры-маўся. Усялякія справы былі.

Але Франц, бачачы, як дрыжыць відэлец у руцэ Банадыся, у руцэ паляўнічага, які страляў амаль без промаху, ціха спытаў старога прыяцеля:

— Што з табой? Я цябе такім ніколі не бачыў.

— Выйдем на волю, — прапанаваў Бана-дысь.

Сябры выйшлі ў садок і селі на лаўку пад яблыняй. Напаследак госці стараліся, і з хаты плыло зычна і працягла:

На диком бреге Иртыша-а-а

На двары нікога не было. Насоўвалася змярканне.

— З Мальвінай бяда! — раздзяліўшы словы глыбокай паў-зай, голасна сказаў ляснік і, паклаўшы Францу руку на плячо, працягваў напайголасу паспешліва і блытана. — Уначы яна пры-бегла да нас расхрыстаная, прамоклая. Аказваецца, Дамініку нейкі балбатун сказаў, што Мальвіна стаяла побач з табой, калі ля возера адкрывалі помнік партызанам, а потым вы да Бера-жан ехалі разам на веласіпедах і каля тваёй хаты яшчэ доўга стаялі і гаварылі. І прыстаў да яе Дамінік, як смала, і пачаў біць. Мальвіна вырвалася і ўцякаць. Ён за ёй з нейкай жалы-зякай. Напрасткі цераз малады густы лес, у які камар свой нос не ўваб'е, дабегла Мальвіна да Альшанкі, бух у адзенні ў рэчку, пераплыла і далей. Дамінік у вадзі не палез. Так яна ўсе чатырнаццаць кіламетраў і прайшла ўночы, пакуль да нас дабралася, а было і ветрана і золка. Мы Мальвіну пераапра-нулі, напайлі гарачым чаем, але не дапамагло, дрэнна ёй і ўсё. Тады я накрыв яе сваім кажухом і адвёз у Варанянскую баль-ніцу. Няважныя справы: прызналі там у Мальвіны моцнае за-паленне лёгкіх і сказалі, што сэрца таксама ненадзейнае. Ёй нават гаварыць цяжка. Аддыхалася ў палаце і шэпча:

— Дзядзька Банадысь, скажыце дактарам — няхай Дамі-ніка да мяне не пускаюць: вочы на яго не глядзяць.

— Лепш ёй? Выжыве?

— Хто ведае. Доктары, відаць, не асабліва спадзяюцца, і нават галоўны ўрач толкам не адказаў, паціснуў плячамі і пайшоў. Ты толькі пра гэта пакуль нікому не кажы: не трэба сёння людзей трывожыць, няхай святкуюць як след. А можа Мальвіна яшчэ і паправіцца. І навошта я маўчаў, калі выдаваў яе за гэтага Дамініка? Захацелася, бачыш, Базылевічам парад-ніцца з багатым хутаранінам. А я, прызнацца, і тады думаў, што з Дамінікам ёй жыцця не будзе. І Альфон, ведаю, так думаў. Цяжка, браце, цяжка... Ну, да пабачэння, Франэк. Я зараз зайду да Мечыка і Рэгіны, скажу, што неадкладныя справы, і — дамоў. А там за стрэльбу ды ў лес. Можна лягчэй стане...

Франц пасядзеў яшчэ трохі пад яблыняй, пакурыў і, глыбока ўздыхнуўшы, устаў з лаўкі. У грудзях было пуста і холадна, ад раптоўнай слабасці закружылася галава. І не таму, што ён сёння выпіў, не, хмель выветрыўся. Ад горкай весткі, якую прынёс Банадысь, панік каваль, як трава ад перша-га зазімку.

ГАСЦЕЙ ужо засталася не многа. За сталом у меншым пакойчыку сабра-лася кампанія самых заўзятых гуляк. Яны, шумліва гамонячы, чокаліся поўнымі чаркамі.

— Што гэта вы так расчокаліся, — вы-лучыўся з нястройнага гоману рэзкі голас Мацея, — піце, пакуль гарэлка не закісла. Гэй, Франц, ідзі да нас, — крыкнуў захмя-лелы стары, заўважыўшы кавалі, які ўвайшоў у кухню. — Выпіем, жэбы длу-го жылі, капелюшэм вудка пілі!

Але Франц і не глянуў на гэтага дакучлі-вага дзеда. Ён спыніўся перад адчыненай спальняй, у якой Рэгіна карміла грудзмі свайго сыночка. Каля яе, на шырокім лож-ку, сядзеў Мечык, стомлены пасля ўсіх клопатаў, а каля акна, ласуючыся самароб-ным тортам, шапталіся дочки.

Франц, глядзячы на гэтых шчаслівых, блізкіх яму людзей, хацеў усміхнуцца, але не здолеў: «Мальвіна, чаму я не збярэг цябе? Чаму? Чаму?» — загучала раптам у глыбінях яго свядомасці. І гэта працяг-лае, сумнае «чаму?» не перастала гучаць у ім і тады, калі ён, сказаўшы гаспадарам: «Дзякуй за ўсё», накіраваўся да выхаду.

— Няма за што дзякаваць, гуляйце яшчэ, — кінуў удагонку Мечык. Але Франц быў ужо за парогам.

ХАТА Франца стаіць у другім канцы вёскі, недалёка ад берагу вялі-кага возера, якое ноччу здаецца мо-рам. Каля хаты шуміць крывая каранастая сасна, якая вечна спрачаецца з вятрам, што гуляюць над азёрным раздоллем, а

І Выпіем, каб доўга жылі, капелюшом гарэлку пілі. Польск.

недалёка, над прыбярэжным лесам, смутна вымалёўваюцца верхнія паверхі санаторыя.

Франц спыніўся каля ганка. Заходзіць у пустую хату яму не хацелася. Жонка яго даўно памерла. Сыны выраслі і раз'ехаліся. Старэйшы жыве ў Польшчы каля Одэра, арэ сілезскую зямлю, а малодшы пасля арміі застаўся на Сахаліне і недзе там рыбачыць у далёкіх нязначных морах.

— А можа ўсё ж зайсці і выпіць шклянку чаю? Моцны чай асвятляе галаву... Але да д'ябла чай, калі душа разрываецца: «Чаму не збярог? Чаму?» — І Франц сеў на прыступак ганка. Ён чуў ціхі пляск возера і думаў пра Мальвіну. Так, вядома, вінаваты ён, яго нерашучасць вінавата. Яшчэ ў канцы ліпеня, калі яны ў апошні раз сустрэліся каля Альшанкі, Мальвіна пайшла б да яго, каб ён быў больш настойлівым і цвёрдым. Тая размова з ёй запомнілася яму да апошняга слова.

— Ідзі жыць да мяне, — абняў ён Мальвіну, — жонку, хай яна на тым свеце на праўду не крыўдзіцца, я і ў маладыя гады не любіў так, як цябе. Я ж не вінаваты, што так выйшла. Маё ж вяселле гулялі, калі ты дзесяцігадовай сіратой гусі пасвіла. Пойдзем зараз жа разам са мной у Беражаны. Чаго нам хавання ад людзей?

— Не, нельга. У нас дарослыя дзеці. Людзі скажуць, што мы пад старасць страцілі розум і сорам.

— Ніхто не будзе дакараць цябе за тое, што кінеш ты Дамініка. Хіба забыла, як яшчэ пры Польшчы Дамінік, звярыная яго душа, ледзь не забіў цябе малатком, калі падбіваў падкову, а ты каня не ўтрымала? А помніш, як ён з касой кінуўся на роднага брата з-за няшчаснага кавалка сенажаці? Вось выб'е з цябе калінебудзь душу адным махам... І хто яго любіць? Хіба толькі ваўкі. Людзі ж гавораць, што Дамінік, мусіць, і самагонку разам з ваўкамі гоніць і п'е яе з імі за сваім хутарам, і вые там з імі ноччу ў альхоўніку. Ён жа ў новы пасёлак ніколі не перабярэцца.

— Твая праўда. Дамінік ваўкаваты. То цыкне, то крыкне — вось і ўся яго размова. А часам бывае горш за ваўка. Франц, дарагі ты мне і мілы, але ж я з ім у касцёле вянчалася. Трэба цяпець. Такая мая доля...

І чаму ён не дагнаў Мальвіну, калі яна пайшла да свайго ляснога хутара. Дагнаў бы, моцна абняў, угаварыў, і Мальвіна была б цяпер з ім. Франца апанаваў глыбокі сум... І ён пачаў думаць, што Мальвіна, можа, хутка паправіцца і прыедзе сюды да яго назаўсёды. Ён будзе сам кожную раніцу даіць і выганяць да пастуха карову, каб Мальвіна высыпалася ўволю і папраўлялася, бо яна так схуднела за апошні год. І купіць ёй у Варанянах ва ўнівермагу добрую сукенку і зімовае паліто, бо каторую зіму Мальвіна ўсё ходзіць у старэнкім кашуку. І непагодлівай асенняй ноччу яны заснуць побач пад пляск возера і шум крывой каранастай сасны... Так добра было думаць аб усім гэтым. Няважна, нарэшце, што

ён і Мальвіна ўжо немаладыя. Час цяпер іншы, і яны будуць жыць па-людску ў гэтай хаце над возерам і спакойна глядзець у будучыню... Гаварыў жа сёння раніцай Альфон, што калі верасень добры, то пчолы змогуць узнагародзіць сябе за непагодлівае лета: іх тады выручыць верасовы мёд, якім яны яшчэ паспеюць запасціся на ўсю зіму.

Але раптоўна Франц уздрыгануўся: думка аб тым, што Мальвіна ў бальніцы, разагнала салодкія мары. — Дурань я, стары дурань, — дакараў сябе каваль, — аддаўся марам, як паненка перад вяселлем. А што там з Мальвінай? Што?.. Не, яна не памрэ. Хіба можа здарыцца такая несправядлівасць? Трэба ехаць у Вараняны. Ехаць. Ехаць! Хутчэй! Хутчэй! Мальвіне адразу ж стане лепш, калі ён сядзе каля яе ложка ў бальнічнай палаце. Ён будзе гладзіць сваімі загрубелымі ад жалезнай кавальскай работы далонямі Мальвініну худзенькую руку, будзе глядзець у яе вялікія сінія вочы, спалоханыя, як у несправядліва пакаранага дзіцяці. І рука яе пацяплее, і ў вачах устрапянецца радаснае святло. Хутчэй туды. Хутчэй!

ПАЙШОЎ дождж. Пад яго шумок засынае вёска, гасячы ў хатах агні. Яшчэ ніжэй прыгнулася крывая каранастая сасна. Яшчэ больш змрочным зрабілася возера, і час стаў цягучым і павольным, як смала, што плыве са свежай зарубіны. Нарэшце, на захадзе, на прыазёрнай дарозе ўспыхнулі фары. Нехта спяшаецца да бальшака. Франц сышоў з ганка і ўзняў рукі. Старая «Победа» спынілася ў двух метрах ад каваля.

— У чым справа? — прагучаў незадаволены голас вадзіцеля. Франц кінуўся да машыны. Малады хлопец у берэце і спартыўнай куртцы сядзеў за рулём, а два пажылыя мужчыны ў насунутых на лоб саламяных капелюшах драмалі на заднім сядзенні, трымаючы паміж кален зачыхленыя спінінгі. «Мінскія, — падумаў Франц, — спяшаюцца дамоў з рыбалкі і, напэўна, не захочуць рабіць лішніх трыццаць кіламетраў».

— Прашу ў Вараняны, — нахіліўся ён да вадзіцеля, — там у бальніцы жонка, ёй зусім блга...

І такая была трывога на твары і ў голасе каваля, так сумна паніклі яго вусы, і так недарэчна звисалі на лоб мокрыя пасмы яго сіваватых валасоў (шапку Франц забыў у гасцях), што хлопец у берэце, нават не пытаючыся сваіх спадарожных, сказаў:

— Садзіся, бацька.

Калі машына, мінуўшы хату Базылевічаў, выехала з вёскі, Франц у святле фар убачыў каля раздарожжа пахілены крыж з распяццем. Паказаўшыся на нейкае імгненне з дрогкай імглы дажджлівай ночы, панурая аграмадзіна адразу ж знікла ў ёй, а праз некалькі мінут перад ветравым шклом кабіны бліснуў мокрый асфальт шасэ, што вяло на поўнач, да Варанянаў...

Пераклаў з рускай мовы аўтар.

Еўдакія ЛОСЬ

БЫВАЙ, ЗАСТАВА!

Даўно чакае пераправа,
Сярдуе ў лодцы рулявы...
Бывай, зялёная застава,
Суровы бераг-вартавы!

Бывайце, чулыя травінкі, —
Вам доўга слухаць неспакой.
І вы, дзорныя сцяжынкі
На бляклай водмелі марскоі!

Ужо з блакітнае дарогі
Гляджу туды, дзе ўсе свае,

Ах, Беларусь, мая ты доля,
Мая сляза і пацалунак,
Маё рунеючае поле,
Мой песнямі набіты клунак!

Нясу цябе праз далі ў далі,
Спыняюся на землях розных,
Каб скрозь пачулі і пазналі
Гамонку вёсен вербалозных.

І прагну сэрцам, каб трывогі
Не бударажылі яе.

Каб кожны, хто кране той бераг,
З травы расінкі страсяне,
Сам захліпнуўся ў хвалях шэрых
І апынуўся аж на дне.

Я дзён пагодлівых жадаю
Старой кантрольнай паласе
І юнакам, што пакідаю
Яе ахоўваць на касе...

* * *

Нясу цябе насустрач людю
У тых вачах, што мне дала ты,
У словах тых, якімі буду
Да скону марнага багатай.

Імя тваё дае мне сілы,
Хоць не хвалюся я табою,
Як пацалункам самым мілым,
Як самай горкаю слязою...

У ЖЫЦЦІ БЫВАЕ І ТАК

— ПРАЧЫТАЙЦЕ, калі ласка, вось гэта... Хацелася б ведаць вашу думку, — Мікалай Андрэвіч, мой сусед па купэ, працягнуў мне газету і тыцнуў пальцам у буйны загалавак: «Мужнасць сэрца».

У нарысе расказвалася пра тое, як развалілася добрая малая сям'я. Муж пакахаў другую жанчыну і пайшоў да яе, пакінуўшы жонку з маленькай дачкой. Жонка, працягваючы кахаць мужа, сама прапанавала яму разысціся, таму што «маўклівае» жыццё ў доме аказалася невыносным. У канфлікт збіралася ўмяшання прафсаюзнай арганізацыя завода, дзе працавалі муж і жонка, але жонка запырэчыла: да мужа прыйшло новае (і ўзаемнае) каханне — «дык чаго ж нам утраіх перажываць?» Аўтар нарыса з яўным ухваленнем паводзіў жонкі пісаў: «А звярнуцца да другой сілы — сілы закону, сілы прымусу — яна адмовілася з гордасці... І гэта не можа не выклікаць павагі да яе».

— Ну як? — запытаў Мікалай Андрэвіч, бачачы, што я адклала газету. У яго голасе мне пачуліся нецярплывыя ноткі. Я зірнула на яго. Смуглявы, рухомы твар гэтага ўжо немаладога, год за сорок, чалавека здаваўся ўсхваляваным.

— Як вы лічыце, правільна зрабілі гэтыя муж і жонка? — зноў запытаў ён, адкідваючыся на падушку канапы.

— Цяжка сказаць, — адказала я. — У гэтай сітуацыі, магчыма, і правільна. Па-рознаму бывае.

— Вось іменна, па-рознаму! — гарача падхапіў Мікалай Андрэвіч.

— Калі вы не засумееце, — сказаў ён пасля некаторага вагання, — я раскажу вам падобную гісторыю. Гісторыю аднаго майго... — ён запнуўся, але тут жа, махнуўшы рукой, паправіўся: — Э-э, ды што тут пятляць! Пра сябе хочацца расказаць. Вы чалавек пажылы — зразумеце.

Я паспешалася запэўніць яго, што не засумую. Ён некаторы час задумліва, нібы азіраючы сваё жыццё, глядзеў у акно, за якім мільгалі ўжо злёгка падфарбаваныя перадасеннімі фарбамі лясы, пералескі, хмызнякі, расціраліся абшырныя палі. Потым ён рэзка падняўся, прыкрыў шчыльнай дзверы ў купэ і зноў, усеўшыся на канапу, загаварыў:

— У нас з Надзеяй усё было для моцнага шчасця. Была дзіцячая сімпатыя і прывязанасць,

калі мы разам вучыліся ў сельскай сямігодцы. Была юнацкая закаханасць, калі мы разам вучыліся ў машынабудаўнічым тэхнікуме. У студэнцкі час усё гэта вырасла ў вялікае каханне. Жыццё адзін без аднаго мы не ўяўлялі. Вайна часова разлучыла нас: я пайшоў на фронт з другога курса. А калі вярнуўся, Надзея ўжо скончыла інстытут і працавала на заводзе. Я паступіў на той жа завод, а вучыцца перайшоў на вячэрняе аддзяленне. Мы пажаніліся. Завод даў нам пакой.

Калі б у мяне раптам запыталі: «Ці прыгожая ваша жонка?» — мне цяжка было б адказаць. Я ніколі пра гэта не думаў. Я кахаў яе такой, якой яна была. Яна была для мяне святло і цяпло. Была маёй радасцю, самай дарагой, самай моцнай прывязанасцю на свеце. З завода або з інстытута, часам пасля напружанага рабочага дня, я не ішоў, а бег дадому, не адчуваючы стомы. Калі, здаралася, я не заставаў Надзею дома, гэтыя мінулы, чакаючы яе, я блукаў па пакоі з такім адчуваннем, нібы страціў яе навікі. Яна прыходзіла, і ўсё становілася на сваё месца. Жыццё па-ранейшаму пералівалася ўсімі фарбамі.

Так ішлі гады. У нас ужо было двое дзяцей. Яны рабілі наша жыццё да краёў перапоўненым шчасцем. Калі старэйшаму, Грышу, споўнілася сем год, мы вырашылі, што Надзея зробіць гадавы перапынак у рабоце, каб паставіць хлопчыка ў школу на моцныя ногі. Наша згоднае ва ўсім жыццё, наша каханне і дружба не толькі не цьмянелі з гадамі, а як быццам рабіліся яшчэ больш яркімі, светлымі, нібы адшліфоўваліся ў жыццёвым вопыце.

І вось, калі мне было ўжо трыццаць пяць год, прыйшло няшчасце. Яно прыйшло ў вы-

глядзе дваццацічатырохгадовага інжынера, прысланага да нас у канструктарскае бюро, начальнікам якога я тады быў прызначаны. Гэта была жанчына незвычайнай прыгажосці. Першым жа позірку на яе хацелася міжволі схіліцца да зямлі перад гэтым дасканалым стварэннем прыроды. Уродзіцца ж такая прыгажосць! Але гэта абалонка — а што ўнутры? На маё ў той час няшчасце і ўнутрана яна аказалася багатым чалавекам. Таленавітая, энергічная, мэтанакіраваная, упэўненая ў сваіх сілах. Адным словам, незвычайная...

Адносіны ў мяне з ёй адразу стварыліся напружаныя. Я рабіў неймаверныя намаганні, каб вытрымліваць у размове з ёй свой звычайны дзелавы тон, але адчуваў, што гавару неўласцівым мне драўляным голасам, і, самае галоўнае, бачыў, што яна разумее мой стан.

Праходзілі дні, месяцы. Мяне ўсё больш нястрымна і нястрымна цягнула да яе, і я пачаў лавіць сябе на тым, што не толькі не пазбягаю, як было спачатку, размоў з ёй, калі іх можна было пазбегнуць, але і шукаю прычын пагаварыць або хоць бы пастаяць з ёй побач.

Карацей кажучы, я пакахаў гэтую чужую мне жанчыну. Пакахаў гарача, нейкім іншым, галавакружным каханнем, непадобным на маё пачуццё да Надзеі. А яна, гэтая жанчына, трымалася са мной роўна, з выгляду спакойна, не шукала сустрэч са мной, але і не пазбягала іх.

Дома я трымаўся, як мне здавалася, па-ранейшаму. Але мне гэта толькі здавалася. Па тым, як я ўсё часцей і часцей з незвычайным, нейкім балесным узбуджэннем песціў дзяцей і свавольіў з імі, абдымаў і прыціскаў да сябе Надзею, ненатуральна шумна расказваў

ёй пра заводскія навіны, па тым, як сярод шумнага расказу я раптам змаўкаў, нібы спытаўся, і задумваўся, устаўшыся позіркам у якую-небудзь кропку, Надзея, якая заўсёды была маім сумленнем, адчула, што са мной нешта адбываецца.

Але як далёка была яна, мая сяброўка, ад думкі аб маёй здрадзе! Яна падумала, што я скрываю ад яе нейкую вялікую непрыемнасць на рабоце. Але, як заўсёды, не дапытвалася, будучы ўпэўнена, што я раскажу сам, калі будзе магчыма. А мае пакуты з дня ў дзень становіліся ўсё больш невыноснымі. Што рабіць? Як вярнуць былую свабоду духу, былую радасць, калі ўсё было так проста і ясна, калі нават у асенні дажджлівыя дні ў нас з Надзеяй дома было светла, сонечна?

Аднойчы, адыходзячы на завод, я развітаўся ў пакоі з дзецьмі і накіраваўся ў пярэдні пакой. І раптам услед мне нясецца адчайны, нібы хто яе ўдарыў, голас нашай маленькай Натусі: «Тата, тата, ты забыў пацалаваць маму!» Я спыніўся аглушаны. Потым кінуўся назад у пакой, абняў Надзею і пры дзецях расплакаўся ў яе на плячы. Далей, як гавораць, ісці няма куды — дайшоў да ручкі! На спалоханыя пытанні жонкі я сказаў, што ўвечары ўсё растлумачу. З пярэдняга пакоя я чуў, як Надзея сказала дзецям: «Тата захварэў».

Так, гэта была хвароба: любоў без будучага, без надзей. Яна разбурала не толькі маю душу, але і маю сям'ю, шчасце Надзеі, дзяцей... Той дзень, пра які я ўспомніў, быў самым страшным у маім жыцці. А я ж салдат, ваяваў тры гады і не раз глядзеў смерці ў вочы. Але расказаць Надзеі пра тое, што

*

У Марыі Іванаўны Глінскай, жыхаркі в. Выжловічы Пінскага раёна, вялікая радасць: нарадзіліся адразу трое сыноў — Ванечка, Славик і Тольк. Вось яны ўсе разам — блізняты і іх шчаслівая маці.

Фота В. Сівалапа

*

са мной творыцца, мне было страшней за смерць. Я не знаходзіў сабе месца.

У другой палавіне дня ў мой кабінет увайшла яна. І раней яна сама, без выкліку, прыходзіла да мяне па справах. І заўсёды ад нечаканасці мяне кідала ў жар. Але на гэты раз я нібы акамянеў і глядзеў на яе бяссэнсавым і, напэўна, вельмі неразумным позіркам. Яна спынілася ў дзвярах, прыхінулася да вушака, крыху памаўчала, а потым сказала: «Мікалай Андрэевіч! Я таксама кахаю вас. Думаю, што нам трэба пагаварыць. Маўчаць больш нельга. Давайце сустрэнемся. Я прыйду сёння ў сем гадзін да варотаў парку».

...За вайну я многае забыў. Вучыцца было цяжка. Але побач была Надзея! Яна працавала, займалася з дзецьмі, але як бы яна ні стамілася, яна ўставала раніцай разам са мной гадзін у пяць-шэсць і памагала, памагала з дня ў дзень, з дня ў дзень... А агульны страх, калі небяспечна захварэла дзіця! Агульныя бяссонныя ночы.

Я стукнуў кулаком па сталю: не! Я не пайду сёння на гэтую сустрэчу! Няхай хоць сэрца разарвецца!.. Але без чвэрці сем, баючыся спазніцца, я спяшаўся да парку. Трэба было сказаць ёй... Што сказаць? Яна ні ў чым не віновата. Але ў гэтыя мінулыя ўжо ведаў, што ніколі не пакіну сям'ю, нават калі і буду паміраць ад кахання да гэтай дзяўчыны.

...«Выслухайце мяне, Мікалай Андрэевіч, — пачала яна, калі мы выйшлі на адну з бязлюдных алей парку. — Мне неяк няёмка гаварыць. Вы старэй за мяне. Але што ж рабіць? Наша прыхільнасць адзін да аднаго — гэта няшчасце. Але пакуль — для вас і для мяне. Нельга, каб яна стала няшчасцем і для вашай сям'і. Адзіны выхад — не бачыцца. І разысціся трэба зараз... пакуль мы яшчэ можам смела глядзець людзям у вочы».

Мілая, цудоўная дзяўчына! Як яна хвалявалася! І ўсё ж у яе голасе была цвёрдая, беспаваротная рашучасць. Сэрца ў мяне пакутліва сціснулася, і ў той жа час, як гэта ні дзіўна, я адчуў нейкую палётку. Не магу вам перадаць мой тагачасны стан. Я маўчаў. А яна раптам заспяшалася і працягнула мне руку: «Я пайду, Мікалай Андрэевіч... Праз два дні я пераходжу на другі завод. Не памінайце ліхам...»

...Мікалай Андрэевіч змоўк і прыкрыў вочы.

— Вядома, я нічога не раскаваў Надзеі. Усё было скончана — навошта ж яе трывожыць? Я штосьці выдумаў на конт майго апошняга вынаходства, якое, маўляў, не вытрымала выпрабаванняў, і вось таму нервы мае не вытрымалі. Магчыма, яна і не паверыла,

але гэта не адбілася на нашых адносінах. Я ж не пераставаў кахаць яе.

Мы не бачыліся пяць год. І вось зусім нядаўна і зусім выпадкова сустрэліся на гарадской набярэжнай. Я, як бачыце, ужо бурна сівею, а яна ўсё такая ж прыгажуня, яшчэ прыгажэй стала. Мы зайшлі ў рачны рэстаранчык, селі да століка, разгаварыліся. Яна замужам, гадуе сына. Мы выпілі за наша агульнае сямейнае шчасце, за чысціню чалавечых адносін, за перамогу над пачуццямі, якія часам псуецца жыццё нават нядрэнных людзей... Рассталіся мы па-сяброўску.

— Вось і так бывае ў жыцці! — крыху памаўчаўшы, закончыў Мікалай Андрэевіч.

Я зноў узяла газету і яшчэ раз прабегла нарыс «Мужнасць сэрца». Увага міжволі затрымалася на тым месцы, дзе жонка прапанавала мужу расставіцца: «Грыгорый недаверліва ўзняў на яе вочы, і ў нейкую долю секунды яна паспела заўважыць, як у гэтых любімых шэрых вачах мільганула імгненная радасць».

Падумалася: не, Грыгорый, не будзе табе радасці! Замучыць цябе смутак па дачцэ, пакінутай без бацькоўскай ласкі. Замучыць цябе сумленне за тое, што ты здрадзіў свайму першаму, чыстаму кахання, праявіў маладушнасць, не перамогшы ў сабе згубнай прыхільнасці, знявечыў жыццё ні ў чым не вінаватага, адданага табе сябра. Магчыма, ты і вернешся ў сям'ю, але ўжо апаганены здрадай пачуццю бацькі і мужа. І ўсяго твайго жыцця не хопіць, каб загладзіць сваю віну...

(З кнігі А. Пратапопавай «У сям'і»).

АДЗЁР БУДЗЕ ПЕРАМОЖАНЫ

Нарадзіўся чалавек... Цяжка сказаць, як складзецца яго далейшае жыццё. Вядома толькі, што праз адно выпрабаванне яму прыдзецца прайсці абавязкова: рана ці позна ён перахварэе на адзёр.

Група вучоных Ленінградскага інстытута эпідэміялогіі і мікрабіялогіі імя Пастэра знайшла сродак аховы людзей ад адру.

Карэспандэнт агенцтва друку Навіны папрасіў прафесара Анатоля Смородзінцава раскажаць пра новы сродак.

Вось што ён паведаміў:

У Савецкім Саюзе зараз удалося знізіць смяротнасць ад адру ў дзесяткі разоў. Але савецкая медыцынская навука ўсё ж не мела спосабаў аховы ад заражэння адром такіх жа надзей-

СУСТРЭНІШ —

ПА паштоўцы мастак рассыпаў белыя рамонкі. І хоць за раз сакавік, Зінаіда Аляксандраўна глядзіць на іх і нібыта адчувае подых лета з цёплым пахам траў і кветак... Гэтакія ж цёплыя і словы Алены Малалеткінай на паштоўцы.

Для Зінаіды Аляксандраўны Алена Малалеткіна і да гэтага часу Леначка, хоць той ужо каля трыццаці год... Пазнаёміліся і зблізіліся яны некалі ў бальніцы, калі Леначка была яшчэ студэнткай другога курса Магілёўскага педінстытута. Дзяўчына здавалася тады пакрыўджаным дзіцем, якое пазбавілі прыемнай гульні і зачынілі ў пакоі...

Мусіць, на той раз аднолькава сціскаліся сэрцы абедзвюх: у дзяўчыны — ад хваробы, а ва ўрача — ад таго, што кожную мінуту магло згаснуць маладое жыццё... Мог быць адзін удар сэрца, другі, а трэцяга магло не быць... Магло не быць больш сонечных дзён, вясёлага смеху, поціску сяброўскіх рук. Леначка нават і не здагадвалася аб гэтым, а ўрачу так адчувальна ўяўлялася бездань, у якую магла зваліцца дзяўчына.

Змагацца, змагацца, усімі спосабамі! Вось адзінае, што адчувала тады Зінаіда Аляксандраўна.

У палаце нават хворыя адчувалі тады небяспеку, што навісла над дзяўчынай. Ад яе ложка не адыходзіла медсястра, часта збіраліся ўрачы, аглядалі, перагаворваліся, нешта раілі палатыні Зінаідзе Аляксандраўне. А ў яе і так не было спакою. Прыйдзе дадому вечарам і праз гадзіну-другую звоніць ужо дзяжурнай сястры: «Як Леначка?..» Калі яна выходзіла з бальніцы, нібыта ўсё добра было. Але ж гэта было сэрца! А калі яно хворае, то давяраць яму нельга...

Чатыры доўгія месяцы выходжвала Зінаіда Аляксандраўна дзяўчыну. Рабіла ўсё магчымае, каб Леначка зноў шчасліва пайшла насустрач сваёй дзевятнаццатай вясне. А вясня ўжо надыходзіла. Заглядала ў вокны павесалеўшым сонейкам, звінела сярэбраным капяжом, напайголасу спявала нясмелымі яшчэ раўчукамі.

Нарэшце, надыйшоў дзень, калі Леначка магла зняць бальнічны халат. Яны сядзелі тады на канапе ў калідоры. Леначка ўзрушана глядзела блакітнымі вачыма на Зінаіду Аляксандраўну і слухала. А той хацелася даць настаўленне ёй, перасцерагчы ад магчымых непрыемнасцей і не засмудзіць дзяўчыну. Год у інстытуце быў згублены... І, магчыма, варта было цяпер, пасля перанесенай цяжкай хваробы, неяк перайначыць выбраны жыццёвы шлях... Тады Зінаіда Аляксандраўна параіла Лене пайсці на бібліятэчную работу: «Станеш больш моцнай, тады і пра вучобу можна будзе зноў падумаць».

...Развіталіся яны, як родныя. Урач глядзела на Леначку

ных, як ад воспы, дыфтэрыі і поліяміэліту.

І толькі цяпер можна з упэўненасцю сказаць: ёсць такі сродак і ад адру. Гэта — створаная намі высокаэфектыўная жывая вакцина.

Узбуджальнік адру — найдрабнейшы вірус, які не відаць у звычайны мікраскоп. Дастаткова мімалётнага кантакту з хворым, каб гэты вірус трапіў у дыхальныя шляхі здаровага дзіцяці і пачаў сваю разбуральную работу.

У цяжкай барацьбе з вірусам часцей перамагае арганізм. Але гэта перамога дастаецца цаной вялікіх пакут. Праўда, яна забяспечвае дзіцяці трывалую неўспрымальнасць да адру на ўсё жыццё.

Дапамагчы чалавеку набыць неўспрымальнасць да

адру менш небяспечным шляхам — вось задача, якая стаяла перад намі. Дапамагчы, але як?.. Практыка паказала, што найбольш эфектыўныя ў барацьбе з віруснымі інфекцыямі жывыя вакцины: іменна яны стварылі пераварот у сродках прадухілення воспы, жоўтай ліхаманкі, поліяміэліту і раду іншых захворванняў.

Вядома, што ў склад жывой вакцины ўваходзіць узбуджальнік хваробы, надзейна аслаблены спецыяльнымі прыёмам. Такі аслаблены вірус не выклікае цяжкага захворвання, але затое захоўвае здольнасць да размнажэння ў арганізме чалавека і тым самым садзейнічае развіццю ў ім працяглага імунітэту супраць натуральнай інфекцыі.

Работу над стварэннем

ПАЦІСНІ РУКУ

і радавалася. А Леначка пакідала яе, як самага блізкага і роднага чалавека.

Прайшлі гады. Алена Малалеткіна заўсёды ўспамінае пра Зінаіду Аляксандраўну Шымкевіч самымі цёплымі словамі, а на святы заўсёды пасылае ёй віншаванні. Яе паштоўкі ляжаць побач з іншымі, што прыходзяць да Зінаіды Аляксандраўны. За 30 год працы ўрачом яна выратавала не адно жыццё, паправіла не адно здароўе...

І зараз хіба ёсць хоць адзін дзень, каб Зінаіда Аляксандраўна Шымкевіч, заслужаны ўрач БССР, адзін з вопытнейшых тэрапеўтаў зобласці, не аказвала каму-небудзь медыцынскую дапамогу? Нават у выхадныя дні яна не можа ўседзець дома, калі ведае, што хтосьці з яе пацыентаў адчувае сябе асабліва кепска.

Восенню мінулага года Зінаіда Аляксандраўна была ў Трускаўцы. Меркавала падлячыцца сама. Аднойчы па дарозе да лекавых водных крыніц яна ўбачыла вельмі знаёмую постаць мужчыны і нават не паверыла сваім вачам. Ішоў Іларыён Філіпавіч Кананенка, начальнік шпіталю, дзе ў гады Айчыннай вайны Зінаіда Аляксандраўна працавала ардынатарам, а потым начальнікам хірургічнага аддзялення. Якая радасная была сустрэча і колькі выклікала яна ўспамінаў!

...Поезд ішоў на Усход. За вокнамі вагонаў затаіліся апошнія кварталы прыгарада, родныя мясціны. На лаўках стагнелі раненыя, хтосьці прасіў піць, хтосьці трыніў. Зінаіда Аляксандраўна аднаго супакойвала, другому давала лякарства... Можна было зараз і не ехаць у гэтым вагоне. У яе ж на руках — малая дачка. Але як не пайсці ў шпіталь, дзе былі так неабходны рукі вопытнага ўрача.

Ужо на станцыі Рэста за эшалонам з чырвонымі крыжамі пачаў цікаваць варожы самалёт. Паліцелі першыя бомбы...

Часова шпіталь разгортвалі ў Рослаўлі, Курску, Іванаве, Свярдлоўску. Якія гэта былі цяжкія часы! Часта засыналі на хаду, бо не было калі прылегчы. Даводзілася лячыць не толькі раны, але і душы людзей. Былі выпадкі, калі раненыя ўпадлі ў роспач, не хацелі прымаць лякарства, зрывалі бінты.

...Вось у памяці ўсплывае твар салдата, у якога ампутіравалі кісці абедзвюх рук. Ён нават гаварыць ні з кім не хацеў. І не цяжка было здагадацца, якія думкі панавалі ў яго галаве... Зінаіда Аляксандраўна напісала пісьмо яго жонцы. Шчыра напісала. Як роднай. І адказ прыйшоў хутка. Якая магічная сіла бывае ў словах! Яны ўдыхнулі веру ў салдата, далі яму надзею...

Адгрымелі баі. Пачалі ўзняцца з руін гарады і вёскі. Шпіталь, у якім працавала Зінаіда Аляксандраўна, пераехаў у Кіеў,

адравай вакцыны мы пачалі ў 1958 годзе. Я не буду расказваць аб пошуках, даследаваннях, праверках... Мэта дасягнута, і зараз у нашым інстытуце наладжваецца масавая вытворчасць новай вакцыны.

Прышчэпку супраць адру робяць усяго адзін раз. Дзіцяці ўводзяць пад скуру паўкубіка вакцыны і адначасова, але ўжо ў другі ўчастак цела, уводзяць столькі ж гамаглабуліну — прэпарата, які змяшчае супрацьадравыя целы.

Праз тыдзень-другі пасля прышчэпкі ў дзіцяці ўзнікаюць адрападобныя рэакцыі, якія лёгка пераносіцца, павышаецца тэмпература, з'яўляецца слабы катар верхніх дыхальных шляхоў і невялікі сьпі. У сярэднім гэта прадаўжаецца не больш двух дзён. Арганізм дзіцяці набывае моцны імунітэт супраць адру.

Адразу ж узнікае пытанне: ці надоўга? Назіранні паказалі, што дзеці, якім чатыры гады назад былі зроблены прышчэпкі, поўнаццю захавалі неўспрымальнасць.

У нашай краіне пачалася інтэнсіўная вакцынацыя супраць адру. Ужо ў 1962 годзе прышчэпкі былі зроблены двумстам тысячам дзяцей ва ўзросце ад аднаго да васьмі год. Савецкім урачам спатрэбіцца ўсяго два гады — і адзёр будзе пераможаны цалкам. Ён знікне з савецкай зямлі! Жыццё ж віруса адру «падтрымліваюць» самі людзі, таму што вірус можа існаваць толькі ў арганізме чалавека. А калі новае пакаленне будзе надзейна ахавана набытым пасля прышчэпкі імунітэтам, вірусу адру, проста кажучы, не будзе дзе жыць. Адзёр у нашай краіне напаткае лёс поліяміэліту.

М. ПЕТУХОЎ

а праз некаторы час рэарганізаваўся ў шпіталь інвалідаў Айчыннай вайны. Тут Зінаіда Аляксандраўна загадвала тэрапеўтычным аддзяленнем. Кіеў-прыгажун абнавіўся, сталі вырастаць новыя дамы, шапталі маладым лісцем старыя кіеўскія паркі, а на пустэчах расцвіталі дываны кветак... Але ёй не давалі спакою, сніліся і клікалі да сябе родныя беларускія мясціны... Зінаіда Аляксандраўна прыехала ў Магілёў і ўладкавалася ў абласную бальніцу.

Жыццё чалавека нярэдка параўноўваюць з кнігай: кожны дзень, кожны год — новая, непаўторная старонка. Некаторыя з гэтых дзён-старонак хочацца адзначыць, як святыя.

Сакавік 1960 года. Ён запамніўся многім жанчынам Беларусі. Сярод іх і Зінаіда Аляксандраўна. На яе грудзях заззяў ордэн Леніна — вышэйшая ўзнагарода за працоўную дзейнасць.

Зала абласнога тэатра тады была перапоўнена. Зінаіда Аляксандраўна стаяла на сцэне, трымаючы ў руках невялікую скрыначку з дарагім ордэнам, і хацела выказаць сваю бязмежную падзяку. Ды ад хвалявання не знаходзіла слоў. Але прысутныя разумелі яе хваляванне і віталі бурнымі воплескамі.

...У гэты вечар яна зірнула ва ўсе куточки свайго мінулага, намагаючыся ўявіць будучае. Узнагарода накладвала на яе яшчэ большыя абавязкі.

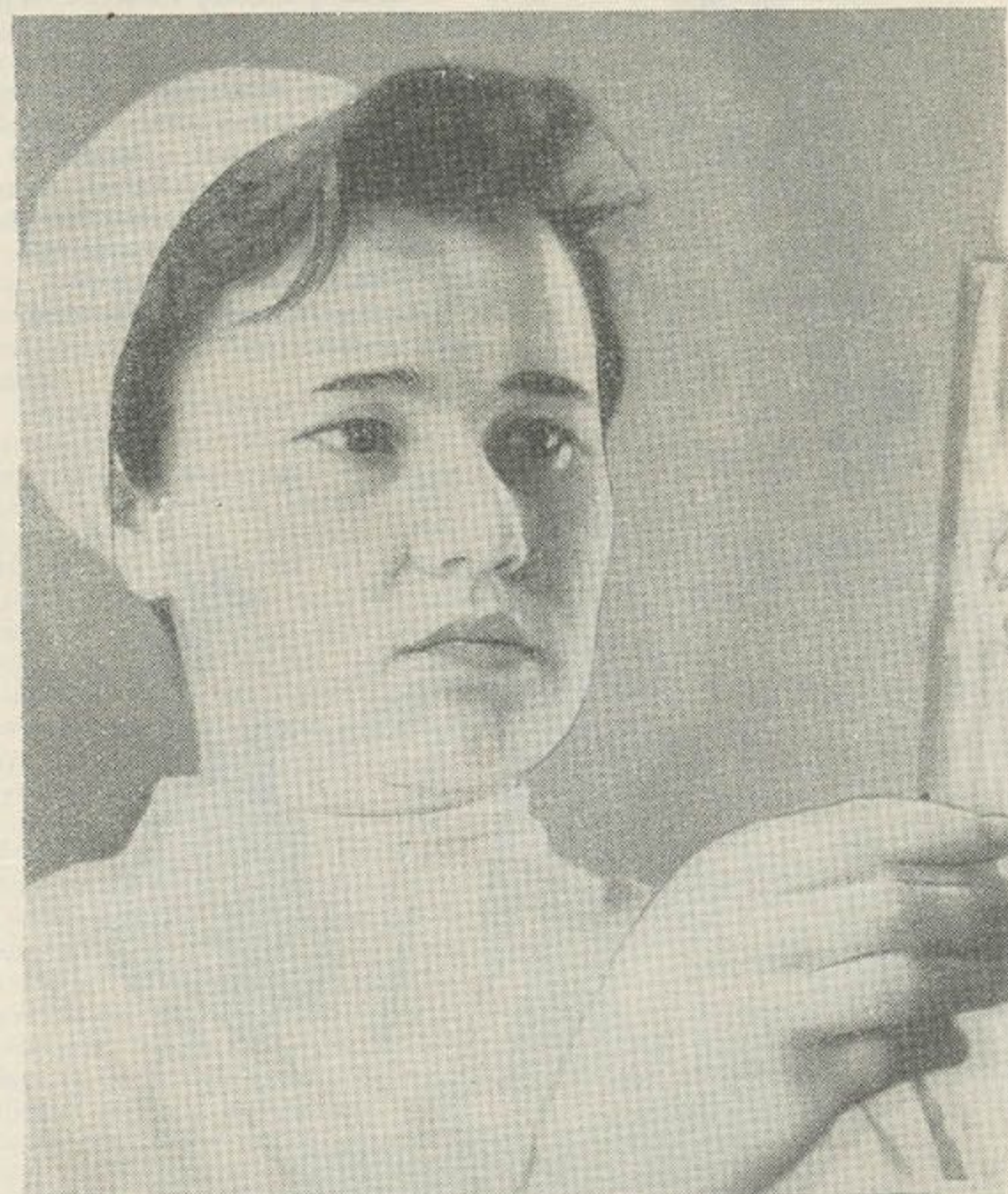
Многія нясуць сваё гора і радасць да гэтай немаладой, але поўнай энергіі жанчыны. Адны як да ўрача, другія — проста да чулага, душэўнага чалавека. Магчыма, ёй іншы раз і не пад сілу ўсім дапамагчы, але для кожнага ў яе заўсёды знойдзецца цёплае слова і ўвага.

Так вось ідзе па зямлі чалавек і сее добрае...

Казачнік сказаў бы пра яго: гляне на вытапаны выган, выган зялёным дываном становіцца, напіцца захоча з высахлага раўчука — халодная крыніца забруіцца, да чахлага дзіцяці дакранецца — асілак вырастае...

Так ідзе па зямлі Чалавек...

Л. КАЛІНОЎСКАЯ

Ганна Абрамовіч — медсястра Валеўскай участковай бальніцы Навагрудскага раёна — вельмі любіць сваю працу, і гэту любоў адчуваюць хворыя.

Фота А. Перахода

У ГОСЦІ ДА ДЗЯДУЛІ І БАБУЛІ

І мамам і татам, і дзядулям і бабулям прыемна прыгадаць шчаслівую пару жыцця — дзяцінства, асабліва тым, каму давялося зведаць пяшчоты бабуль і дзядуль, якія заўсёды гэтак шчыра частавалі сваіх унучкаў рознымі прысмакамі і ласункамі.

Вось чаму і героі невялічкай апавесці Сяргея Міхальчука «Сто прыгод за адзін дзень» маленькія Марынка і Саша дужа ўзрадаваліся, калі мама сабралася з імі ехаць у вёску да бабулі і дзядулі. Ды нават не ехаць, а ляцець на самалёце!

Падумаць толькі: першы раз у жыцці падняцца пад самае неба!

Сёння Марынка раней як заўсёды падхапілася з пасцелі і радасна ўсміхнулася, бо з брацікам паляціць на самалёце. Татка ж учора нават білеты прынёс. Ды радасць была нядоўгай. Марынка дастала з камоды фарфоравы туплік, у якім ляжалі білеты на самалёт, налюбавалася імі ўволю,

а тут раптам зазваніў будзільнік. Яна здрыганулася, туплік вылізнуў з рук і разбіўся. Вось гэта і засмуціла Марынку. Вядома ж, цяпер мама нікуды яе не возьме, і яна не паляціць. Ды ўсё абышлося добра. Але прыгоды яшчэ толькі пачыналіся.

Немагчыма расказаць пра ўсё, што адбылося з Марынкай і Сашам у першы дзень іхняга прыезду ў вёску. Яны ехалі ў кабіне і ў кузаве грузавіка, а Марынка нават верхам на кані, бачылі сапраўдныя вялізныя камбайны і трактары на калгасным полі, разглядалі крыніцу, з якой пачыналася рэчка.

Хоць «Сто прыгод за адзін дзень» і першая кніжка малядога пісьменніка, але яна паказвае, што аўтар добра ведае дзіцячую псіхалогію, у яго ёсць цікавыя назіранні, а некаторыя моманты ён здолеў перадаць з тонкім цёплым гумарам.

Кнігу Сяргея Міхальчука «Сто прыгод за адзін дзень» з прыемнасцю прачытаюць мамы і таты сваім дзецям, а бабулі і дзядулі — унучкам. Будзьце захапляцца ёю і малыя чытачы і чакаць ад аўтара новых цікавых твораў.

Мікола ТАТУР

С. МІХАЛЬЧУК

— Падкінь каню або лепей клікні хлапчукоў з вуліцы — хай пракоцяцца да стайні. Ды хадзем хутчэй у хату...

Марынка раней ніколі не была ў вёсцы і вельмі здзівілася, убачыўшы, што хата дзеда і бабулі ўсярэдзіне амаль нічым не адрозніваецца ад іхняй гарадской кватэры. Гэтак жа, як і ў іх дома, тут былі два пакоі і кухня, стаялі круглы стол, мяккая канапа і крэслы. Гаварыла радзіма. Пад столлю вісела электрычная лямпачка, але не з блакітным, а з ружовым абажуром. Толькі печы такой вялікай і шырокай, ледзь не на палову кухні, у іх у горадзе няма. І вокны тут меншыя.

— То сядайце, сядайце за стол, мае госцейкі, — запрашала бабуля, выціраючы фартухом і без таго чыстыя крэслы і ўслон. — Прагаладаліся ж, пэўна, пасля такой дарогі.

— Ды якая ж гэта дарога! Паўгадзіны ўсяго ляцелі, — адказала Марынчына мама.

— Не кажы, дачушка, сама ведаю. Калісь разам з Міколам ездзілі ў горад, — гаварыла бабуля і ўсё ставіла і ставіла на стол пачастункі. — Двое сутак на пары коней дабіраліся, як па малатарню для калгаса нас пасылалі.

— Дык калі тое было, — умяшаўся дзед. — Гадоў трыццаць з гакам мінула! А яны ж самалётам...

— Ведаю, ведаю, усё ведаю, — перабіла яго бабуля. — А ўсё роўна больш за сто верст...

Чаго-чаго толькі не наставіла бабуля на стол! Былі тут і мацанка з пухкімі белымі аладкамі, і каўбаса, і яечня, і тварог са смятанай, і мёд... Бабуля Ганна сядзела паміж Марынкай і Сашам, падкладвала ім на талеркі пачастункі і ўсё прыгаворвала:

— Ешце, саколікі, ешце, мае любенькія...

А сама амаль нічога не брала ў рот. Усё не зводзіла з Марынкай і Сашы сваіх добрых, ласкавых вачэй...

Напаследак, калі ўсе паабедалі, дзед сказаў Марынцы:

— А цяпер, можа, ты нас пачастуеш, га!

Марынка адразу здагадалася, пра што гаворыць дзядуля. Узяла з акна дыню — падарунак дзядзькі Марціна — і падала дзеду. Той разрэзаў дыню папалам, адну палавінку паклаў на талерку, а другую парэзаў на скібачкі і раздаў усім.

— Толькі зярняткі не выкідайце, аддасце мне, — папярэдзіў дзядуля. — Можа, і ў мяне што-небудзь з іх вырасце...

Дыня была духмяная, салодкая. Ад яе ў роце рабілася некая свежа і прыемна. Марынка складвала жаўтлявыя і доўгенькія, як у агурку, толькі крыху большыя, зярняткі на паперку, а сама ўсё паглядала на дзеда.

Дзядуля, напэўна, расказаў бы што-небудзь цікавае, ды перашкодзіла бабуля. Ubачыўшы, што дзед збіраецца закурваць, яна накінула на яго:

— Зноў дыміць хочаш! Павёў бы дзяцей у сад лепш. Хай хоць яблык ці сліву якую з'ядуць. Ды салодкіх у каморы вазьмі...

Мал. Р. Віткоўскага

ПРЫВІТАННЕ ВАМ, СЁСТРЫ ЁЗБЕЧКІ!

Зульфiя.

Вядомая ўзбекская паэтка Зульфiя з'яўляецца адной з першых жанчын, якія прыйшлі ў савецкую ўзбекскую літаратуру.

Яна захапілася паэзіяй яшчэ ў юнацкім узросце, у гады вучобы ў жаночым педагагічным тэхнікуме. У 1932 годзе з'явіўся першы зборнік яе вершаў «Старонкі жыцця».

Выдатны рускі паэт Уладзімір Лугайскі пісаў у прадмове да зборніка лірыкі Зульфiі «Вернасць» (1945 г.): «Цэлы рад радкоў і строф, напісаных Зульфiёй, даюць сапраўдную радасць, прыносяць адчуванне жыцця, цяпла, веру ў шчасце».

Зульфiя пераклала на ўзбекскую мову паэму Някрасава «Рускія жанчыны», творы Лермантава, а таксама вершы сучасных рускіх, беларускіх і ўкраінскіх паэтаў.

Паэтка вядзе вялікую грамадскую работу, нястомна змагаецца за мір. Зульфiя з'яўляецца старшынёй Савецкага камітэта па сувязях з літаратурамі Азіі і Афрыкі.

Апрача таго, доўгі час яна працуе рэдактарам рэспубліканскага жаночага часопіса «Ўзбекістон хоцін-кізлары».

Прачытайце верш Зульфiі.

ДУМЫ ПРА СЫНА

Мільганула ластаўкі крыло;
На лятэ, з размаху ўсяго
След свой бесклапотна правяло
Над губамі хлопчыка майго.

Сын,

мой заповітны аганёк!
Час настаў красавіка твайго...
Ластаўка пакінула пушок
Над губамі хлопчыка майго.

Як расцеш ты хутка!

Ну, пастой!

Маці перагнаў ты наяву.
Да грудзей сваіх, асілак мой,
Прытуліў маю ты галаву.

Родны,

ты на свеце не адзін,
Любіш ты сяброў і свой народ.
Але часта я смуткую, сын,
Што не маеш бацькі многа год...

Слова ёсць жахлівае:

«Вайна».

[Горшага ў жыцці не адшукаць.]
Шмат каму адмовіла яна
У шчасці: друга бацькам
назваць.

У маленькіх, у дзяцей маіх
Адабрала бацьку...

І тады

Уся Радзіма гадала іх,
Суцяшала нас у час бяды.

Быццам бацька, працавала я,
І, як маці, песціла дзяцей.
Сын,

крывінка родная мая,
Сярод добрых вырас ты
людзей.

Маці я. Хапае сіл маіх.

Не згублю я мужнасці,

о, не!

— Згінь навек, вайна! —

кажу я ўслых —

Як Радзіме, сын патрэбен мне!

Не хачу я, каб вайны пажар
Абпаліў такіх, як ты, сыноч!
Не хачу, каб лёг пякучы гар
На цябе, на ластаўчын пушок.

Маткі!

Ці не нашым малаком
Чалавечы ўздаваны род?
Заклік наш няхай гучыць
жыццём

І ляціць з Усходу на Усход:

— Як паўстанем — да сцяны
сцяна,—

Дык не пройдзе,

прападзе вайна!

Пераклад Эдзі Агняцвет

Мінулым летам на двух матацыклах «Ява-250» за 4 месяцы мы прайшлі сваім ходам усе 15 братніх рэспублік — 22 000 кіламетраў. Даведаліся, як жыве і працуе наша цудоўная моладзь ва ўсіх кутках краіны, сваімі вачыма убачылі гіганцкія будоўлі сямігодкі, убачылі заўтрашні дзень камунізма, які нараджаецца ў працы ўжо сёння.

Стартавалі мы 22 чэрвеня ў літоўскай сталіцы Вільнюсе. Можна сабе ўявіць, колькі было ўражанняў і адкрыццяў у дарозе. Пра адно з іх мы раскажам.

МАТЛЮБА НАЗАРАВА

...Хлапец быў не вельмі пісьменны па-руску і, колькі мы ні пытаўся на ўсе лады «Дзе знайсці старшыню калгаса?», адказваў — «Не ведаю». Нарэшце, мы здагадаліся, у чым справа. «Дзе раіс?» — «А, раіс Назараў? У полі раіс, сход робіць». Хлопец тут жа завёў свой матацыкл, і мы паехалі за ім. Узбекі, нават размаўляючы па-руску, не гавораць «старшыня калгаса». Ва ўзбекскай мове ёсць больш дакладнае слова — «раіс».

Закончыўшы справы ў полі, Назараў паехаў з намі разам і запрасіў да сябе ў кабінет. Гаварылі з раісам пра тэхніку ўборкі бавоўны. Ён растлумачыў, што спачатку трэба палі апрацоўваць з самалётаў ядохімікамі, каб абляцеў з кушта ліст, а потым пускаць машыны...

У гэты час у дзверы пастукалі, і ў кабінет увайшла маленькая ўзбечка ў замасленай блакітнай спяцоўцы. Яна працягнула раісу накладныя для подпісу.

— Ведаеце, хто да мяне прыйшоў? — спытаў у нас з хіраватай усмешкай раіс.

Мы прыгледзеліся. Ну, вядома, гэта дзяўчына з сённяшняй газеты — заслужаны механізатар рэспублікі Матлюба Назарава!

Славутая Матлюба вельмі нас саромелася. Саромелася сваіх брудных замасленых рук, саромелася, што не апранута ў чыстую прыгожую сукенку. Дарэмна мы запэўнялі яе, што так, проста з работы з ёй цікавей пазнаёміцца. Дзяўчына заўсёды быць прыгожай! Каб не мучыць сарамлівую Матлюбу, мы развіталіся, дамовіліся сустрэцца заўтра...

Раніцай мы знайшлі Матлюбу Назараву на двары аўтабазы. Яна была ў чыстай спяцоўцы і новай хустцы, напэўна, каб прыгажэй атрымацца на фотакартцы. Кволая, худзенькая дзяўчына была адна сярод столькіх мужчын, і гэта яе больш за ўсё бянтэжыла. Матлюба вельмі неахвотна гаварыла пра сябе, але затое шмат пра яе казалі таварышы па рабоце.

Першай ва Узбекістане села за руль трактара Турсуной Ахунава. Гэта было вялікай падзеяй! Прыкладу Турсуной Ахуна-

вай неўзабаве паследавала камсамолка Матлюба з калгаса «Камунізм». Нялёгка было спачатку. Шапталіся бабулі за дува-ламі: «Які прыклад нашым дзяўчатам дае?!» Мужчыны пасмейваліся: «Дзе й, такой маленькай, ды з так і вялікай машынай справіцца!»

Але Матлюба прымусіла ўсіх перамяніць думку, калі сабрала 228 тон бавоўны! А лепшы механізатар мужчына тады сабраў у калгасе толькі 195 тон... Справа не ў сіле, а ў ведах, даказала Матлюба.

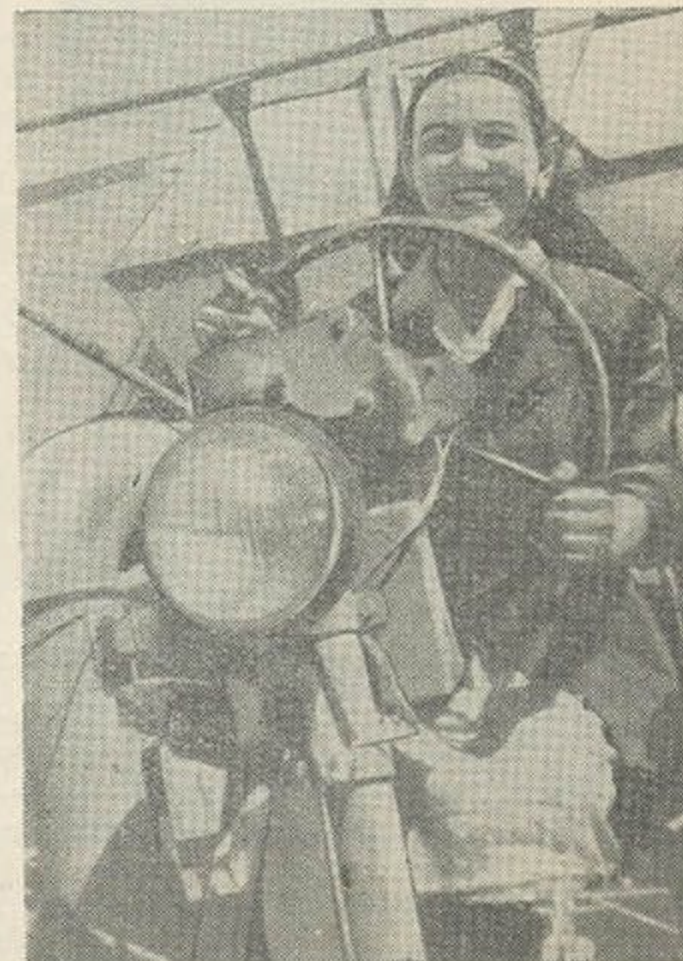
Гэта было ў 1960 годзе. Зараз Матлюба падрыхтавала ў сябе ў калгасе 10 дзяўчат механізатараў і абавязалася са сваёй брыгадай у гэтым годзе сабраць па 300 тон «белага золата» кожным аграгатам. Мы жартавалі: «Маленькая, ды ўдаленая». Матлюба толькі ўсміхалася, ззяючы белым радом зубоў, якія рэльефна выдзяляліся на пачарнелым ад сонца твары.

І ўсе дзяўчаты ў раёне хочуць быць такімі, як дэлегат XIV з'езда камсамола Матлюба Назарава...

Э. ГІРЧЫС
А. ШУЛЬМАН

Пахтакорскі раён.

Матлюба Назарава.

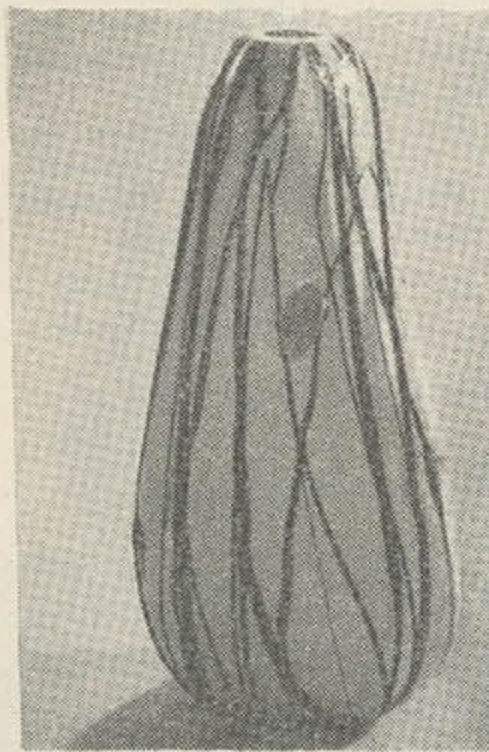

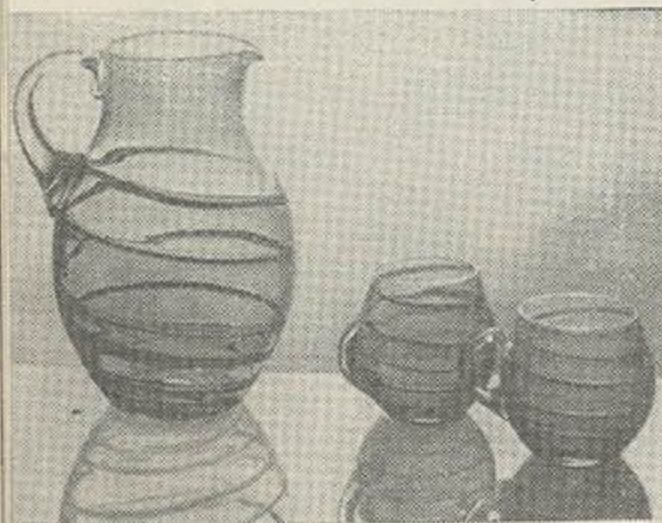
Л. М. Мягкова. Прибор для вады.

В. С. Мурахвер. Збан «Глечык».

Е. С. Гладкоў. Ваза «Восень».

В. С. Мурахвер. Прибор для квасу.

ПРЫКЛАДНОЕ МАСТАЦТВА

Дэкаратыўна - прыкладное мастацтва — гэта велізарны свет рэчаў, якія акружаюць чалавека: прадметы штодзённага быту — мэбля, адзенне, посуд. Чалавек нараджаецца і жыве сярод гэтага вялікага свету прадметаў, якія з самых першых дзён жыцця пачынаюць уплываць на развіццё яго мастацкага густу.

Сучасны савецкі чалавек, які прывык цаніць у жыцці яскасць і прастату, па вартасці ацэньвае новы напрамак у дэкаратыўна-прыкладным мастацтве. Гладкія паліраваныя паверхні мэблі лёгка паддаюцца ачышчэнню ад пылу. Асобныя бытавыя прадметы — посуд, дэкаратыўныя талеркі і невялікія скульптуры ўпрыгожваюць нашу кватэру. Драпіровачныя тканіны і дываны з буйным, простым і яркім арнаментам ажыўляюць пакой. Але ён будзе прыгожым толькі тады, калі ўсе прадметы, якія знаходзяцца ў ім, складуць адзіны ансамбль. І раней разная дубовая або залочаная мэбля з вялікімі фаянсавымі або фарфоровымі вазамі, цяжкімі драпіроўкамі складала прыгожы ансамбль, а разрозненыя прадметы розных стыляў нагадвалі склад выпадковых рэчаў. Такія

дарагія рэчы былі здабыткам невялікага слоя насельніцтва. Імкненне фабрыкантаў і купцоў быць падобнымі на арыстакратыю прымусала іх абстаўляць свае дамы з незвычайнай раскошай і пышнасцю, часам недарэчна і безгустоўна.

Яшчэ старажытныя грэкі цанілі прыгажосць у прастаце. Яны гаварылі: «Ён не змог зрабіць прыгожа і зрабіў багата».

Сучаснае мастацтва адрозніваецца строгасцю і прыгажосцю. Мастакі імкнуцца паказаць прыгажосць матэрыялу, з якога зроблен прадмет, вырашаючы яго проста і скромна, не перагружаючы арнаментам.

Вялікіх поспехаў у гэтых адносінах дасягнулі мастакі беларускіх шклозаводаў. На шклозаводзе «Нёман» Е. Гладкоў, добра ведаючы ўласцівасці і асаблівасці шкла, знайшоў цікавае вырашэнне вазы «Восень». Зроблена гэта ваза з апалавага шкла з увядзеннем каларовай ніткі. Форма вазы і арнамент з каларовых нітак нагадваюць пераплецення галінкі дрэў. Чырвоныя шкляныя кроплі падобны на яркія ягады рабіны ў канцы восені.

Беларускі гліняны збан «Глечык» паслужыў В. Мурахверу мадэллю пры стварэнні дэка-

В. С. Мурахвер. Блюда «Залаты волас». Шклозавод «Нёман».

ратыўнай вазы з чырвонага шкла з крэалітам, які няроўна расцёкся ўнутры яе. Празрыстасць шкла, спалучэнне прыгожага чырвонага колеру з белым ператвараюць прасты гліняны глянц у дэкаратыўную ваду.

На прыкладзе работы мастакоў па шкле відаць, якое вялікае значэнне мае правільнае выкарыстанне матэрыялу, уменне простымі сродкамі паказаць яго прыгажосць. Створаныя ім бытавыя рэчы прыгожыя і прастыя ў вытворчасці.

Дзякуючы гэтым новым якасцям творы савецкага прыкладнага мастацтва становяцца масавымі і даступнымі пакупніку.

ЭКРАН

У красавіку беларускім глядачам будзе паказана новая работа масфільмаўцаў — экранізацыя паэтычнага твора Усевалада Вішнеўскага «Аптымістычная трагедыя». Фільм пастаўлен рэжысёрам С. Самсонавым па ўласнаму сцэнарыю, напісанаму ў сааўтарстве з С. Вішнявецкай, жонкай пісьменніка.

...Грамадзянская вайна! Балтыйскі флот. «Свабодны анарх-рэвалюцыйны атрад» маракі. Тысячны калектывы здаровых, моцных, актыўных па самай сваёй прыродзе людзей знікае ад бяздзейнасці, ад неакрэсленасці, у смутным чаканні чагосьці.

Мітусіца, імкнецца зразумець, «куды ісці», «у імя чаго», «з кім», Балтыйскага флоту матрос першай стацыі Аляксей. Тужліва і маленькаму фіну Вайнанену, сумленнаму, перакананаму камуністу, але недастаткова гібкаму і вопытнаму ў палітычнай барацьбе. Ён адчувае сябе адзіночым. У атрадзе пануе жорсткая ўладнасць Важака — антычалавечая і антыграмадзянская сіла анархіі.

І як нешта неймавернае, немагчымае ўспрымаецца з'яўленне на караблі кволай маладой жанчыны-камісара, прадстаўніцы новай улады, пасланца партыі бальшавікоў. На чале з камісарам атрад пакідае карабель, пачынаючы свой баявы шлях на сушы, ад Балтыйскага да Чорнага мора.

У фільме здымаліся буйней-

шыя артысты савецкага кіно: Б. Андрэеў, В. Ціханаў, В. Санаеў, А. Стрыжэнаў, В. Сафсанаў. Ролю камісара выконвае антрыса Маргарыта Валодзіна, добра знаёмая глядачам па кінакарціне «Два жыцці», дзе яна іграе Ірыну Нашчокіну.

Жывую цікавасць выкліча ў глядачоў таксама мастацкая кінааповесць «Уступленне», створаная маладым рэжысёрам І. Таланкіным па матывах апавяданняў В. Пановай «Валя» і «Валодзя».

...Поезд. З акружанага фашыстамі Ленінграда едуць жанчыны, старыя, дзеці. У вагоне сядзяць амаль побач хлопчык Валодзя і дзяўчынка Валя. Занятая кожны сваімі думкамі і клопатамі, яны не заўважаюць адзін аднаго і, не пазнаёміўшыся, расстаюцца. На экране адбываюцца падзеі, звязаныя з

жыццём то аднаго, то другога героя. Затым зноў поезд, ужо ў Ленінград. І зноў у адным вагоне едуць пасталелыя, шмат перажыўшыя Валя і Валодзя. У дзяўчыны загінула маці, разам з сястрой яна вяртаецца ў чужую сям'ю. Валодзя едзе, каб пагаварыць з татам і наладзіць адносіны паміж бацькамі.

У кінакарціне здымаліся папулярныя кінаакцёры В. Аудзюшка, Л. Сокалава, В. Носік і іншыя.

Усхваляваную кінааповесць «Ты не сірата», якая расказвае аб патрыятычным учынку ўзбекскага каваля Шаахмуда Шаахмедава і яго жонкі Бахры, што ўсынавілі ў гады Вялікай Айчыннай вайны 14 асірацелых дзяцей, выпускае на экраны рэспублікі кінастудыя «Узбекфільм».

У красавіку глядачы змогуць таксама прагледзець кінафільм «Ля твайго парога» і рад зарубежных кінакарцін.

Р. КАПЛЯ

Кадр з кінафільма «Ля твайго парога».

СПРАВА З... КРУЧКАМІ

Запіскі следчага

У канцы красавіка мінулага года на плошчы Перамогі маю ўвагу прыцягнуў агідна п'яны чалавек, які без сэнсу сланяўся спачатку па тратуару, а потым выйшаў на праезджую, бойкую частку вуліцы, у любую мінуту гатовы трапіць пад машыну. Я паглядзела навокал: каго б паклікаць на дапамогу, каб адправіць п'янага дадому або ў працярэзнік. Заўважыла яго не я адна: да яго накіраваўся ўчастковы. Спыніў машыну, пасадзіў туды п'янага і адправіў. Куды? Я не ведала. Важна, што забралі яго з вуліцы.

Пра гэты эпізод, я магчыма, і не ўспомніла б, калі б не яшчэ адна сустрэча з тым незнаёмым...

На наступны дзень, калі я прыйшла на работу, яго прывялі да мяне на допыт. Рэчы, што былі знойдзены ў яго разам з вялікай сумай грошай, выклікалі падзрэненне... Навошта ў яго гэтыя два самаробныя кручкі з дроту, велічынёю з аловак, і чаму новыя шкарпэткі з зацяжкамі нітак? Уладальнік усяго гэтага Мікалай Іванавіч Чаюк, трыццаці чатырох год, як высветлілася, працаваў экспедтарам базы «Белгандальдзене».

Праверыць падзронага даручылі вопытнаму работніку АБХСС Івану Парфёнавічу Суднікаву і мне. Пытаем у Чаюка, што рабіў учора, 27 красавіка. Расказвае: разам з шафёрам Іванам Марозавым вазілі з таварнай станцыі на склад базы ў кантэйнерах трыкатажныя рэчы, запакаваныя ў каробкі. Адпрацаваўшы, паставілі машыну ў гараж і пайшлі ў сталовую паесці. Затым у магазіне выпілі. Потым хацеў трапіць дадому, сесці на аўтобус, каб дабрацца ў раён камвольнага камбіната, і... не мог. А што было далей — не памятае.

— Што гэта за кручкі?

— Не ведаю.

— А як жа яны ў вас аказаліся?

— Хтосьці падклаў (!).

— Адкуль столькі грошай?

— Частка маіх, пра якія не ведае жонка (я збіраю на

матацыкл), частка Марозава. Яму знаёмыя давалі на шарсцяныя кофтакі.

— А шкарпэткі?

— Купіў у ГУМе.

Пры гэтым Чаюк трымаў сябе нахабна, на пытанні адказваў неахвотна, усімі сваімі паводзінамі як бы даваў нам зразумець: «Ну чаго вы прычапіліся да чалавека? Відаць, рабіць вам тут няма чаго».

Суднікаў і яшчэ адзін работнік міліцыі Бараннікаў паехалі на базу. Пералічылі там тавар, які быў дастаўлен учора Чаюком на склад. Аказалася, што ў каробках з непарушанай упакоўкай не хапае 150 з палавінай пар мужчынскіх шкарпэтак на суму 164 рублі 76 капеек. Тады вось і была ўзбуджана крымінальная справа супраць Чаюка. Пры вобыску на кватэры ў яго куртцы знайшлі яшчэ адзін кручок (зусім такі ж, як першыя два). І яшчэ — шаснаццаць пар мужчынскіх шкарпэтак розных размераў, чэшскія вязаныя шапачкі і іншыя прамтавары.

Чаюка арыштавалі. А ён не здаваўся, працягваючы ўсё адмаўляць. Трэці кручок яму таксама, ці бачыце, падклалі. Шкарпэтак дома шмат, таму што ногі пацеюць, а на размеры — не гляджу, п'яны часам і не тое, што трэба, куплю.

Мы паспрабавалі даставаць кручком з каробак шкарпэткі. Атрымалася! Упакоўка ніколі не парушаецца, вось толькі на некаторых шкарпэтках зацяжкі ўтвараюцца.

У ашчаднай касе ў Чаюка знаходзілася 7 тысяч 100 рублёў, вядома, новымі грашыма.

Вобыск у Марозава нічога не даў, але шафёр усё ж даверу не ўнушаў: п'яніца, ужо два разы быў судзімы.

Зноў і зноў допыт. У той дзень я прасядзела з Марозавым звыш шасці гадзін. Старалася гаварыць так, каб адгукнулася якая-небудзь чалавечная часцінка яго душы. Гаварылі з Іванам пра ўсё — пра дом, пра сям'ю. Гаварылі аб сапраўдным жыцці — трэба ж калі-небудзь яго пачынаць. Дала яму зразумець, што нам шмат ужо вядома і што яго чыстасардэчнае прызнанне змякчыць віну.

І Марозаў пачаў расказваць. 27 красавіка па дарозе з таварнай станцыі на базу яны з Чаюком спынілі машыну ў ціхім месцы і пачалі кручкамі цягаць шкарпэткі з каробак. Пасля работы адвезлі іх у магазін № 40 Мінпрамгандлю, які знаходзіцца ў Сцяпінцы. У Чаюка з загадчыцай гэтага магазіна М. Д. Галянковай было загадзя аб усім дамоўлена...

Магазін № 40 мы адразу апычаталі, дапрасілі Галянкову.

— Я сумленая, не вінаватая, на мяне ўзводзяць паклёп, — плакала яна спачатку. Але, зразумеўшы, што следству ўжо многае вядома, прызналася ва ўсім.

— Так, прыняла шкарпэткі, выдала з касы грошы, частку шкарпэтак прадала ўжо, частка іх яшчэ ляжыць у магазіне.

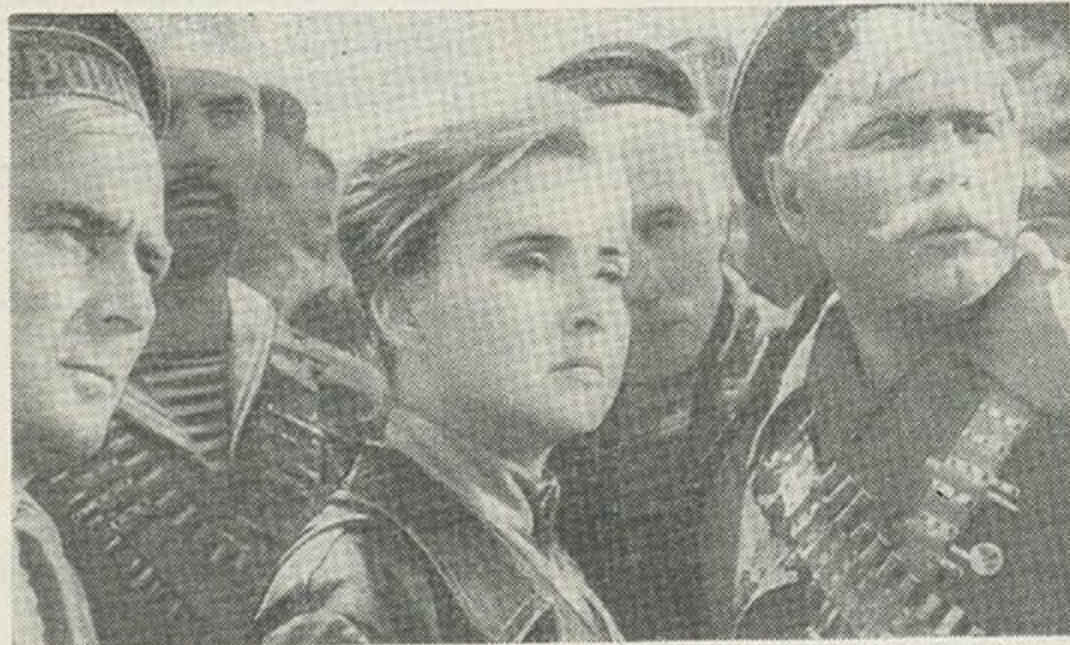
І зноў — слёзы. Цяпер ужо — слёзы раскаяння.

Клубок злачынства размотваўся ўсё больш і больш. Цяпер ужо загаварыў і Чаюк. І калі ён скінуў маску, стала асабліва добра відаць прагнасць, якая загубіла яго. Чаюка больш за ўсё турбавала — канфіскацыя ці не яго ўклад у ашчаднай касе. Марозаў жа тлумачыў усё, што здарылася з ім, са свайго пункту гледжання: толькі ў прагнасці Чаюка і бачыў прычыну іх правалу.

— Гаварыў жа яму: вазьмі таксі! Дык не, пашкадаваў скнара паўрубля, паплёўся п'яны да аўтобуса. Ну і застукалі!

На следстве высветлілася, што крадзены тавар раскрадальнікі збывалі і праз прадаўшчыцу палаткі, што знаходзілася ў Мінскай лазні па вул. Б. Хмяльніцкага, Антаніну Іванову, і праз загадчыцу магазіна Старадарожскага сельпо Кацярыну Аскерка. «Прадаўцы» мелі добры прыбытак — 25 працэнтаў грошай ад усёй выручанай сумы. Усяго па справе «з кручкамі» праходзіла 4 шафёры базы, 7 работнікаў Мінпрамгандлю і Белунівермага і 10 прадаўцоў сістэмы Мінаблспажыўсаюза. Галоўныя віноўнікі сурова пакараны, сядзяць у турме. Што датычыць грошай Чаюка, то яны, вядома, канфіскаваны, хоць гэта далёка не поўная кампенсацыя за нанесеную дзяржаве страту.

«Справа з кручкамі» — адна з многіх, што разблытаны работнікамі міліцыі. Старшы оперупаўнаважаны АБХСС маёр Аляксандр Сяргеевіч Крымаў разам з работнікам

Кадр з кінафільма «Аптымістычная трагедыя».

Кадр з кінафільма «Ты не сірата».

ЭКРАН

кантрольна-рэвізійнага ўпраўлення ў верасні мінулага года правялі праверку ў секцыі масавага жаночага абутку № 47 ГУМа, якой загадваў з 1960 года Жукоўскі, з выгляду ціхі чалавек. А на самай справе — злодзей. У секцыі і нават на вітрыне было выяўлена 17 пар бесфактурных басножак, г. зн. такіх, на якія не аказалася накладных. Адкуль гэты «левы» тавар? Прадукцыя абутковай фабрыкі імя Чкалава сістэмы мясцовай прамысловасці. Правялі рэвізію і на фабрыцы і ва ўнівермагу. І вось ужо міліцыя вядома 33 раскрадальнікі па гэтай буйнай справе. Жукоўскі праз секцыю ГУМа рэалізаваў раскрадзены абутак або абутак з перасорціцай, які паступаў не толькі з фабрыкі імя Чкалава, але і з іншых буйных абутковых прадпрыемстваў Мінска. (Пры так званай перасорціцы тавар першага гатунку праводзіцца па накладной як тавар другога гатунку, а прадаецца па самай высокай цане. Розніца ж махлярамі прысвойваецца.) Матэрыяльная страта, нанесеная зладзеямі толькі фабрыцы імя Чкалава, складае 133,8 тысячы рублёў.

Следства па справе аб крадзяжы абутку працягваецца, але многія злачынцы — начальнік АТК фабрыкі Федзін, майстар пашывачнага цэха Бондар, загадчык склада гатовай прадукцыі Мартыненка, сам Жукоўскі і некаторыя іншыя ўжо сядзяць.

Справы аб крадзяжы, бадай, самыя складаныя ў нашай практыцы, самыя забытаныя. Каб дакапацца да ісціны, трэба прарабіць незвычайна карпатлівую работу. У такіх дні дома амаль не прыходзіцца бываць. Часта інтуітыўна адразу адчуваеш — перад табой злачынца, спрытны, нахабны. А трэба ж даказаць гэта, прыперці яго фактамі да сцяны, не даць скрыцца ў нары. Інакш — уцячы! Вось і шукаеш і шукаеш. Затое, якое глыбокае задавальненне прыносіць потым усведамленне выкананага абавязку: злачынца выкрыты, ён не будзе больш перашкаджаць нам усім у нашай вялікай справе.

Ала АНДРУШЧАНКА,
старшы следчы ўпраўлення міліцыі
Мінскага гарвыканкома.

ЖАНСАВЕТ КЛАПОЦІЦА

У Верасніцкім сельсавеце Жыткавіцкага раёна, што на Гомельшчыне, у калгасе імя Жданава створан жаночы савет. Яго старшынёй выбрана Анастасія Адамаўна Канапліцкая — загадчыца бібліятэкі.

Жансавет прыцягнуў да сваёй работы сельскую інтэлігенцыю. Яна выступае перад калгасніцамі з дакладамі, лекцыямі. Адбылося некалькі тэматычных вечароў. Так, напрыклад, у в. Верасніца праведзен вечар на тэму «Жанчына — вялікая сіла ў калгасе». На ім выступілі Ганна Іванаўна Лузай — старшыня Верасніцкага сельсавета, Яўгенія Майсееўна Зайдман і Ніна Іванаўна Кечко — настаўніцы Верасніцкай 11-гадовай школы і іншыя. У вёсках Малешаў, Любавіча і Верасніца адбыліся сходны жанчын з парадкам дня «Удзел жанчын у будаўніцтве камунізма». Жансавет імкнецца дапамагчы бацькам правільна выхоўваць дзяцей. Асабліва клопоціцца тут аб дзецях-сіротках і мнагадзетных сем'ях. Сіроты Таня і Юля Сяргеевічы, блізныя Уладзімір і Марыя Комар, трое дзяцей хворага Адама Кірылавіча Дарошкі і іншыя ўладкаваны ў школы-інтэрнаты.

Жаночы савет аказвае дапамогу ўдовам у будаўніцтве і рамонце дамоў. Так, напрыклад, Аксіння Кандратаўна Блоцкая жыла ў старой хаце. Праз сельсавет дабіліся, каб ёй адпусцілі лесу. Калгас імя Жданава пабудаваў Блоцкай дом.

Спраў шмат у жансавета, але ён паспяхова спраўляецца з ім.

М. ЖУК

Часопісы і газеты тут любяць

У нашым раёне вельмі актыўна прайшла падпіска на перыядычны друк. У калгасах «Радзіма», «1-е Мая», «Зара», «Іскра», імя Леніна ў кожны дом ідзе газета або часопіс, а то і па некалькі.

Асабліва ахвотна падпісваліся жанчыны на часопісы. На гэты год у раёне 2750 падпісчыкаў толькі на «Работніцу і сялянку». Часопіс тут любяць.

І. КАРШУНОЎ,
інструктар «Саюздруку» Драгічынскай канторы сувязі
Брэсцкай вобласці.

Млада праіць

ДЛЯ МАЛАДОЙ ДЗЯЎЧЫНЫ

ЮНАЦКІЯ ПРЫШЧЫ

Колькі непрыемнасцей прыносяць некаторым дзяўчатам прышчы, якія з'яўляюцца на твары.

А можна ж пазбегнуць гэтага: пры паяўленні прышчоў неабходна раніцай і ўвечары твар старанна мыць цёплай вадой з мылам — лепш за ўсё дзіцячым. Пасля ўмывання трэба добра высушыць твар ручніком (якім, апрача вас, ніхто не карыстаецца) і кожны прышчык прадэзінфікаваць адэкалонам, пасля чаго твар прыпудрыць лепш за ўсё парашком серы (яе можна набыць у аптэцы). Падрыхтуйце светла-ружковы раствор марганцовкі і кожны прышчык, які з'явіцца, змажвайце гэтым раствором. Перад тым, як іх выціскаць, твар абавязкова трэба сагрэць. Гэта вы можаце зрабіць пры дапамозе гарачых кампрэсаў або паравой ванны. Толькі пасля гэтага, абсалютна чыстымі рукамі выціскайце прышчы да таго часу, пакуль увесць гной, які сабраўся ў іх, і кроў не выцёкне. Потым прадэзінфікуйце твар спіртам або адэкалонам, або слабым раствором марганцовкі і накладзіце на яго такую маску:

Збіце ў пену бялок, дадайце да яго адну лыжачку белай гліны і пры дапамозе шчоткі або ваткі нанясіце сумесь на твар і пакіньце яе на 20 мінут, затым памыйцеся цёплай вадой.

А вось і іншы спосаб лячэння юнацкіх прышчоў. На працягу 15 дзён (а ў цяжкіх

выпадках і на працягу аднаго месяца) кожны вечар рабіце наступную маску: 2 сталовыя лыжкі льнянога сям'я, 1 сталовую лыжку мукі (кукурузнай або пшанічнай), крыху сухога рамонку заліць невялікай колькасцю кіпячага чаю (павінна атрымацца густая кашка). Маску трымаць на твары 30 мінут, а пры адчувальнай скуры — 20 мінут. Пры больш сур'ёзных выпадках звярніцеся да ўрача-дэрматолога.

Пры сухой скуры твару рэкамендуецца маска з аднаго жаўтка і 1 лыжачкі аліўкавага масла. Пры тлустай і нячыстай скуры (пасля вычышчэння вугроў) ужываецца маска з дрожджаў. Дрожджы размяшваюцца ў невялікай колькасці свежага малака або ў халоднай вадзе і намазваюцца тоўстым слоем на твар. Як толькі засохнуць, змываюцца халоднай вадой. Калі накладваецца маску, заўсёды намажвайце і шыю.

Незалежна ад прычын, якія выклікаюць з'яўленне прышчоў, добрым сродкам супраць гэтых захворванняў заўсёды будзе чыстае паветра, моцны працяглы сон, прагулкі, сонечныя ванны.

Рэгулярнае і правільнае харчаванне таксама мае вялікае значэнне. Добра разжоўвайце ежу, не спяшайцеся праглынуць яе. Як мага больш ужывайце ў ежу фруктаў і сырой гародніны, піце шмат вадкасцей, але пазбягайце тлустай і вострай ежы і, у першую чаргу, кансерваў, каўбас.

Форма твару і прычоска

Вельмі часта жанчына ідзе да цырульніка і просіць зрабіць ёй самую модную прычоску, не задумваючыся, ці да твару ёй гэтая прычоска. Вядома, жанчына ў даным выпадку робіць вялікую памылку. «Апошняя мода» часта прыводзіць да таго, што многія жанчыны выглядаюць смешна. Выбіраючы прычоску, мы павінны перш за ўсё паглядзець на свой твар у люстэрка. У залежнасці ад таго, які ў нас твар — круглы, прадаўгаваты або квадратны, мы і будзем вырашаць, якая прычоска нам больш за ўсё падыходзіць.

А цяпер пагаворым падрабязна аб прычосках, якія могуць рабіць жанчыны з прадаўгаватым тварам. У іх самая вялікая магчымасць пры выбары прычосак. Толькі пры такой форме твару можна рабіць прабор пасярэдзіне, начэсваць валасы на лоб, насіць доўгія валасы, гладка зачэсваць іх назад і г. д. Аднак жанчынам з прадаўгаватым тварам не трэба рабіць высокую на галаве локаны, насіць высокі пучок, рабіць вялікую грыўку, а тансама зачэсваць

валасы за вушы пры наяўнасці дэфектаў твару. Разгледзім некалькі выпадкаў:

ПРАДАЎГАВАТЫ ТВАР З ВЯЛІКІМ НОСАМ

Прычоску трэба рабіць так, каб на патыліцы, на ўзроўні носа было як мага больш валасоў. Апрача таго, ніколі не трэба валасы стрыгчы на патыліцы, зусім кортака. Калі вы робіце пучок, ён таксама павінен быць на адной лініі з носам. У адваротным выпадку профіль, ды і ўся галава становяцца непрыгожымі.

ВЯСНУШКІ

Часцей за ўсё ад вяснушак церпяць дзяўчаты з далікатнай, адчувальнай скурай (блэндзіні, рыжавалосыя). Вяснушкі з'яўляюцца яшчэ ранняй вясной; значыць, калі вы хочаце захаваць твар чыстым, аберагайце яго ад першага веснавога сонца. Але калі скуру паступова падвяргаць уздзеянню сонца, яна прывыкае да яго, і з'яўлення вяснушак можна пазбегнуць. Вяснушкі, якія з'явіліся, пасвятлеюць, калі 1—2 разы ў дзень праціраць твар сокам лімона, свежых агуркоў, пятушкі (дробна пасячы і выціснуць сок). Добра дзейнічаюць і маскі з кіслага малака. Паколькі рэкамендуемыя сокі сушаць скуру, пасля ўмывання на твар неабходна нанесці крэм. Нярэдка да звычайнага крэму, які вы ўжываеце, дадаць 1 г хініну.

ДОГЛЯД ВАЛАСОЎ

Каб узмацніць рост валасоў, трэба падстрыгчы іх карачей. Перад тым, як мыць галаву, уціраць у ка-

рэнні валасоў касторавае масла, рабіць сухі масаж, энергічна расчэсваць валасы кожны дзень шчоткай.

Перад тым, як мыць твар наступным чынам: кожны раз перад мыццём галавы валасы трэба змазваць адварам чамарыцы (прадаецца ў магазінах лекавых траў) або гатовымі прэпаратамі, якія прадаюцца ў аптэках.

Калі вашы валасы страцілі блыск і сталі бясколернымі, мажце іх перад кожным мыццём адным жаўтком, збітым у адной-двух лыжачках касторавага масла і 1/2 лыжачкі гарэлкі. Завязжыце галаву поліэтыленавай хустачкай, зверху завязжыце махровым ручніком і пакіньце так на 2 гадзіны. Пасля гэтага памыйце галаву не вельмі гарачай вадой.

Як бачыце, касметыка для маладой дзяўчыны — гэта толькі захоўванне правіл асабістай гігіены і клопаты аб здароўі. Крэмы, памады, пудры прыйдуць значна пазней — тады, калі вы сапраўды будзеце ў іх мець патрэбу.

Цяпер сваю маладосць і беражыце яе!

ПРЫГОЖАЯ ПАСТАВА

Перад тым, як выйсці з дому, дарагія чытачкі, вы звычайна глядзіцеся ў люстэрка, каб правесці, ці ў парадку ваша адзенне, прычоска, твар. Але прызнайцеся, вельмі часта вы забываеце крытычна ацаніць сваю паставу — гэты важны элемент прывабнай знешнасці.

Многія жанчыны набылі непрыгожую, скрыўленую фігуру ў выніку таго, што маюць прывычку сядзець згорбіўшыся, з уваліўшыміся грудзмі і апусціўшы галаву, хадзіць вялай паходкай, апусціўшы плечы і выпучыўшы жывот. А гэта дрэнна адбіваецца на фігуры, прыводзіць часта да па-

мяншэння росту, абцяжарвае функцыянаванне органаў у вобласці грудной клеткі і страўніка.

Правільная пастава залежыць ад нармальнай паставы пазваночніка і галоўным чынам нармальна выражанай крывізны ў вобласці шыі, грудзей і паясніцы. Яна адрозніваецца добра аформленай грудной клеткай. Грудзі пры гэтым падняты высока, лопаткі і жывот падобраны. Такую паставу трэба захоўваць пры хадзе, сядзячы і ў час працы.

Перш за ўсё мы хочам растлумачыць, як трэба правільна сядзець і хадзіць.

1. Няправільная сядзячы

тыя, хто садзіцца на край крэсла, сагнуўшы спіну, апусціўшы плечы, нахіліўшыся крыху наперад, уваліўшыся грудзмі і апусціўшы галаву. Пры гэтым абцяжарваецца працэс дыхання і дзейнасць органаў у вобласці жывата. У выніку з-за скарачэння мускулаў грудзей і апущаных плячэй можа ўзнікнуць скрыўленне пазваночніка або грудной клеткі.

2. Каб сядзець правільна, трэба садзіцца на ўсё сядзенне, абпершыся на спіну крэсла, расправіўшы плечы, выпрастаўшы грудзі і пазваночнік. Жывот пры гэтым павінен быць уцягнуты, галава ўзнята. Пры такой паставе ўсе органы грудной клеткі і жывата функцыянуюць правільна.

3. Паходка няправільная, калі мы ходзім, апусціўшы галаву і плечы, з уваліўшыся грудзмі і выпучаным жывотом. Калі такая паходка стане прывычнай, яна можа прывесці да скрыўлення пазваночніка.

4. Паходка правільная, калі мы ходзім прама, падняўшы галаву, выпрастаўшы грудзі, уцягнуўшы жывот. Ступаць пры гэтым трэба лёгка і плаўна.

ПРАКТЫКАВАННІ ДЛЯ ВЫПРАЦОУКІ ПРЫГОЖАЙ ПАХОДКІ

5. Зыходная пастава — стаць прама, паставіць на галаву цяжкі прадмет — кнігу, мяшчок з пяском і да т. п. Выкананне — хада вышэй-апісаным спосабам на працягу 1 минуты. Агульнавадама, што самую прыгожую і грацыёзную паходку маюць пераважна тыя народы, у якіх прынята насіць на галаве розныя цяжары — званы з вадой, кошыкі з фруктамі і г. д.

6. Зыходная пастава — стаць прама і ўзяць абедзве рукамі за гімнастычную палку, якая знаходзіцца

за вашай спіной на ўзроўні лапатак.

Выкананне — хадзіць з палкай за спіной на працягу 1 минуты.

ПРАКТЫКАВАННІ ДЛЯ УМАЦАВАННЯ МУСКУЛАТУРЫ СПІНЫ

7. Зыходная пастава — стаць прама тварам да сцяны на адлегласці 40 см ад яе. Рукі сагнуць у локцях, далоні да сцяны на ўзроўні рота.

Выкананне — абавязкова сагнуць рукамі аб сцяну і затым павольна аддзяліцца ад яе, не разгінаючы локцяў і не зыходзячы з месца. Паўтарыць практыкаванне 10—12 разоў. Дыханне свабоднае.

8. Зыходная пастава — стаць на калені, абавязкова лбом аб падлогу. Рукі ў бакі.

Выкананне — галаву і тулава павольна паднімаць, адводзячы пры гэтым рукі ўверх, назад і моцна зблізіўшы лапаткі, — удых. Прыняць зыходную паставу — выдых. Паўтарыць практыкаванне 8 разоў. Дыханне рытмічнае і павольнае.

9. Зыходная пастава — легчы на жывот, рукі скрыжаваны на спіне.

Выкананне — павольна паднімаць верхнюю частку тулава. Локці пры гэтым разведзены ў бакі. Затрымацца ў такой паставе 10 секунд. Дыханне рытмічнае — для гэтага лічыць уголас да дзесяці. Паўтарыць практыкаванне 6—8 разоў.

10. Зыходная пастава — стаць на калені. Тулава нахіліць уперад. Рукі з палкай таксама выцягнуць наперад.

Выкананне — павольна паднімаць верхнюю частку тулава, паставіўшы палку за спіну. Затрымацца ў такой паставе 10 секунд. Дыханне рытмічнае. Паўтарыць практыкаванне 6—8 разоў.

ТВАР З НИЗКІМ ІЛБОМ

Гэты недахоп можна скрыць таксама пры дапамозе грыўкі. Але яна павінна быць не такой, як пры

высокім ілбе. Стужачку трэба завязваць на месцы, дзе пачынаюць расці валасы. Грыўку спускаць на некалькі сантыметраў над стужачкай, так, каб яна падала наперад і заканчвалася над ёю. Грыўка павінна быць на адной лініі са стужачкай.

ТВАР З ВЫПІРАЮЧЫМІ СКУЛАМІ

Жанчыны з такім тыпам твару могуць насіць усе прычоскі, якія рэкамендуецца для прадаўгаватага твару. Аднак на скронях трэба ўкласці завіткі. Астатнюю частку прычоскі можна рабіць па выбару.

ТВАР З ВЕЛЬМІ ВЫСОКІМ ІЛБОМ

Жанчынам з такім тварам ніколі не трэба адкрываць увесь лоб, а таксама гладка

зачэсваць валасы назад. Лепш за ўсё насіць грыўку, начэсваючы валасы з сярэдзіны цёма наперад. У месцы, дзе пачынаецца грыў-

на, добра было б павязаць стужку. Яна падзяляе галаву на дзве часткі і такім чынам як бы змяняе твар. Аднак, так прычэсвацца могуць толькі жанчыны, якім няма яшчэ 30 год. Жанчынам жа старэйшым рэкамендуецца на месцы паміж бровамі і скронямі рабіць па аднаму завітку валасоў. Эфект у даным выпадку будзе аднолькавы.

ТВАР З КВАДРАТНАЙ НИЖНЯЙ СКІВІЦАЙ

У такім выпадку прычоска павінна ўраўнаважваць твар. Валасы трэба падстрыгаць на ўзроўні сківіцы. Зверху

валасы павінны быць пышнымі, локанаў там трэба рабіць як мага менш, а ў ніжняй частцы іх можна рабіць больш.

АД ГОДА ДА ТРОХ

Ці правільна Вы корміце дзіця? Вядома, гэтае пытанне хвалюе многіх: ад гэтага ж залежыць развіццё дзіцяці, яго здароўе. Вы ведаеце галоўнае: ежа павінна змяшчаць усё неабходнае для жыцця, для росту дзіцяці — бялкі, тлушчы, вугляводы, вітаміны, мінеральныя рэчывы і ваду.

Бялкі — гэта як бы будаўнічы матэрыял: з іх будуюцца тканкі чалавечага цела.

Тлушчы і вугляводы — гэта гаручае. Ваша дзіця рухаецца, гуляе, смеецца. На ўсё гэта патрэбна энергія. Яе і даюць тлушчы і вугляводы.

Мінеральныя рэчывы і вітаміны памагаюць правільнаму абмену рэчываў.

Але ж вы купляеце ў магазіне не вугляводы або бялкі, а розныя прадукты. У якіх жа прадуктах змяшчаюцца гэтыя рэчывы? Запомніце:

БЯЛКІ

Шмат бялкоў у мясе, рыбе, малаце, сыры і яйках. Гэта — жывёльныя бялкі. Крупы, бабовыя і гародніна змяшчаюць бялкі раслінныя. Вашаму дзіцяці патрэбны і адны і другія.

ТЛУШЧЫ

Перш за ўсё — масла, смятанка. Але не забудзьце, што тлушчы ваша дзіця атрымлівае і з малаком, смятанай, мясам.

ВУГЛЯВОДЫ

Чысты вуглявод — цукар. Значыць, іх шмат і ва ўсіх салодкасках. Ёсць вугляводы ў гародніне, хлебе, фруктах і зноў жа ў малаце.

МІНЕРАЛЬНЫЯ РЭЧЫВЫ

Яны ёсць і ў расліннай ежы, і ў прадуктах жывёльнага паходжання (значыць, і ў малаце).

ХЛЕБ, КАШЫ

Ці пачалі вы даваць дзіцяці хлеб? Дзіця пачынае з'ядаць каля 100 грамаў хлеба ў дзень. Большая частка яго — 70 грамаў — пшанічны, але не забудзьце і пра жытні хлеб.

Рознымі кашамі вы корміце дзіця ўжо даўно. Працягвайце штодзённа даваць яму кашу або — каб была разнастайнасць — пудзінг, аладкі, крупенік, макаронны або лапшу.

Круп на дзень трэба ўзяць не больш 30—35 грамаў.

ГАРОДНІНА, ФРУКТЫ

Вазьміце сабе за правіла: круглы год, кожны дзень на стала вашага дзіцяці павінны быць гародніна, фрукты. Цяжка пералічыць усе іх карысныя ўласцівасці. Але, бадай, галоўнае ў іх — гэта вітаміны і мінеральныя солі.

Але як жа быць зімой, вясной? Гародніны ж і фруктаў становіцца менш, ды і ад доўгага захоўвання вітаміны ў іх разбураюцца. Выхад ёсць: больш сокаў, больш гароднінных, фруктовых, ягадных кансерваў.

Таматны і сок з морквы, напрыклад, будуць надзвычай карыснымі.

Ці многа даваць гародніны і фруктаў? Уключаючы бульбу — прыкладна 300 грамаў і столькі ж фруктаў.

Вам трэба навучыцца вараць гародніну, інакш нават летам ваша дзіця будзе адчуваць недахоп у вітамінах. Ёсць некалькі вельмі простых правіл — запомніце іх.

Абірайце гародніну перад самай варкай.

Не трымайце гародніну доўга ў вадзе.

Сырую гародніну кладзіце ў вар.

Варыце гародніну ў закрытай пасудзіне.

Не пераварыце гародніну.

Ваша дзіця дрэнна есць гародніну. Не турбуйцеся. Паступова, але настойліва прывучайце яго да страў з гародніны. І, вядома, пастарайцеся, каб яны не надакучылі вашаму дзіцяці. Для гэтага трэба толькі варыць разнастайныя стравы: аднастайная ежа прыдаеца нават даросламу.

Але лішак гародніны і фруктаў, як і ўсяго іншага, таксама шкодны. Таму калі ў вашага дзіцяці расстроіцца страўнік, падумайце: ці не вельмі многа яно есць гародніны або фруктаў.

МАЛАКО І МАЛОЧНЫЯ ПРАДУКТЫ

Вы, відавочна, паспелі заўважыць, што ў малаце ёсць амаль усе патрэбныя вашаму дзіцяці рэчывы. Іменна таму зрабіце малако асновай харчавання дзіцяці.

Колькі трэба малака? І на яду, і на прыгатаванне розных страў расходвайце 700 грамаў у дзень. У гэтыя ж 700 грамаў уваходзяць і малочныя прадукты — кефір, сыракаваша (не забудзьце: яны павінны быць толькі з кіпячонага малака). Тварогу дзіця павінна атрымліваць кожны дзень каля 50 грамаў: у ім асабліва шмат кальцыю, які патрэбны для росту касцей, зубоў і г. д.

Вам трэба цвёрда ведаць: малако — гэта яда, а не піццё! Калі ваша дзіця захаче лапіць — не давайце яму малака: гэта перабівае апетыт, і яно будзе дрэнна есці ўсё астатняе.

Які таксама вельмі карысны, асабліва жаўткі. У сярэднім дзіцяці можна даваць палавіну яйка ў дзень. Трэба быць асцярожным: калі дзіцяці даваць яек больш, чым рэкамендуецца, можа злёгка парушыцца абмен рэчываў. Пра гэта вы пазнаеце па сыпу.

Не старайцеся зрабіць ежу вельмі тлустай. Не думайце, што ваша дзіця стане ад гэтага здаравей.

Сметанковага масла можна даваць не больш 20—25 грамаў у дзень у тым ліку і на прыгатаванне ежы, 5 грамаў з іх можна замяняць алеем.

МЯСА

Мяса вашаму дзіцяці вельмі патрэбна, але не ўсякае. Майце на ўвазе, што бараніна і тлустая свініна для дзіцяці не прыгодны.

Пакуль дзіцяці не споўніцца паўтара года — абмяжуйцеся 20—30 грамамі мяса ў дзень. Паступова павялічваючы порцыю, вы да трох год можаце даваць яму да 60 грамаў у дзень.

Што вы будзеце гатаваць з мяса? Добрыя супы на мясным булёне, катлеты, фрыкадэлькі, біточки — гэта значыць сечанае мяса. Ні ў якім разе не давайце вэнджаныя і каўбасныя вырабы.

Вам будзе цікава даведацца, што мяса не толькі карысна само па сабе (пра гэта мы ўжо казалі); у ім ёсць таксама рэчывы, якія палепшаюць страваванне, памагаюць лепш засвоіць ежу.

САЛОДКАЕ

Дзіця просіць салодкага. Выкарыстайце гэта, каб даць яму кандытарскія вырабы з ягадамі або фруктамі, мармелад, пасцілу, фруктовыя цукеркі. Вельмі карысны мёд: ён выдатна ўсвойваецца арганізмам, у ім ёсць вітаміны.

Асцярожней з шакаладам! У зярнятках какавы, з якіх яго робяць, ёсць рэчывы, якія ўзбуджаюць нервовую сістэму дзіцяці. Паберажыце яе. І зусім не давайце пірожных і тарты, асабліва з крэмам. Толькі калі ваша дзіця падрасце, можна даць іх яму, ды і то, калі вы ўпэўнены, што яны абсалютна свежыя.

Устанавіце цвёрда: салодкае — толькі пасля абеду або да чаю. І не дапускайце ніякіх выключэнняў з гэтага правіла, калі не хочаце сапсаваць апетыт вашаму дзіцяці.

Нельга даваць больш 60—70 грамаў салодкага ў дзень (уключаючы цукар, які вы паклалі ў кашу, у чай і г. д.) Інакш дзіця будзе дрэнна есці, а значыць — і дрэнна развівацца. І тым не менш узнікне небяспека атлусцення: лішак цукру ў арганізме ператвараецца ў тлушч.

Сутачная норма (у сярэднім)

бялкі 50 г; тлушчы 50 г; вугляводы 200 г.

Карысныя парады

Каб дзверы, пафарбаваныя маслянай фарбай, захавалі свой бляск, пасля мыцця іх трэба працерці шматком, злёгку змочаным у алеі.

Для таго, каб фарбы дывалі на захавалі сваю свежасць, трэба папярэдне выбіўшы пачысціўшы яго шчоткай, працерці шматком, змочаным у воцэце.

Аконныя шыбы будуць блішчэць, калі іх мыць вадой, у якую ўліта 2—3 сталовыя лыжкі газы.

Мэблю, запырсканую вапнай або фарбай, можна лёгка пачысціць, выціраючы яе шматком, змочаным у воцэце з некалькімі кроплямі алею.

Для вас, мужчыны!

ГАЛІЦЦА ТРЭБА КОЖНЫ ДЗЕНЬ

Неяк не прынята гаварыць аб фізічнай прыгажосці мужчыны. Такая прыгажосць — гэта звычайна прывілея жанчыны. Так прынамсі яшчэ думае шмат мужчын, якія гатовы бачыць у клопатах аб сваёй знешнасці мітусню, недастойную сапраўднага мужчыны. Кожны мужчына, які павяжае сябе, павінен быць перш за ўсё чыстым, акуратным. Для гэтага яму неабходна заўсёды быць паголеным, прычэсаным і падстрыжаным.

Многія мужчыны адчуваюць непрыемнае пачуццё пры думцы, што ім трэба пагальціца. Часцей за ўсё гэта бывае з тымі, хто голюцца рэдка, праз два-тры дні і нават раз у тыдзень. Такое галенне сапраўды ператвараецца ў пакуты. Куды лягчэй тым, хто голюцца кожны дзень, для іх галенне — частка ранішняга туалета. Яны свабодныя ад такіх пакут і перажыванняў. Пры штодзённым галенні скура твару прывыкае да працэдур, яна менш запалляецца, валасы не ўрастаюць назад у скуру, больш рэдка і выпадкі парэзаў, паяўлення розных прышчоў. У таго, хто акуратна голюцца, выпрацоўваюцца адпаведныя навыкі, якія дапамагаюць яму лёгка і безбалесна выконваць працэдуру.

І ўсё ж добры прыладак для галення — найбольш

важная ўмова для таго, каб не адчуваць пры гэтай працэдурцы непрыемнасцей. Гэта можа быць лязо бясчэпнай брытвы, брытва з ручкай або электрычная брытва. Да электрычнай брытвы лепш прывыкаць замайла.

Перад тым, як прыступіць да галення, трэба на працягу 5—6 мінут добра намазаць твар мыльнай пенай, мочачы шчотку ў гарачай вадзе. Апусціўшы брытву ў гарачую вадку, пачынайце галіцца штрыхамі, паўтараючы іх па некалькі разоў у напрамку росту валасоў. У адваротным напрамку можна галіцца, калі ваша скура прывыкла да гэтага. Закончыўшы галенне, добра памыйце твар спататку цёплай, а потым халоднай вадой і асвятчыце яго адэкалонам.

У маладых мужчын, якія пачынаюць галіцца, часта паяўляюцца на твары прышчы. Нягледзячы на гэта, ім таксама трэба галіцца кожны дзень. З часам скура прывыкне і не будзе запалляцца. Пасля галення твар трэба дэзінфікаваць спецыяльнай вадой, а калі яе няма — працэдзім чаем, настоем на рамонку. Затым твар напудрыць дзіцячай пудрай, якая прадаецца ва ўсіх аптэках. Непасрэдна пасля галення твар трэба нацерці квасцамі, асабліва ў выпадках парэзаў.

ПЛЕН ВИХАВАННЯ...

Малюнак Л. Чурко

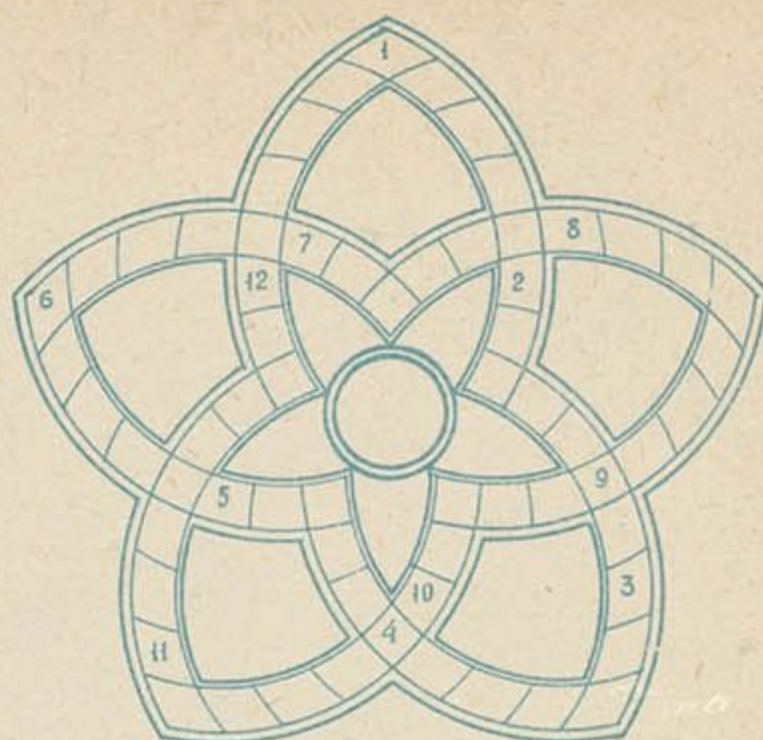

ЧАЙНКРАСВОРД

«НАШЫМ ЖАНЧЫНАМ»

1. Аўтар аповесці «Васёк Трубачоў і яго сябры». 2. Вядомая савецкая гімнастка. 3. Жанчына-механізатар Узбекскай ССР, Герой Сацыялістычнай Працы. 4. Аўтар паэмы «Зоя». 5. Аповесць В. Васілеўскай. 6. Эстонскі кампазітар, аўтар балета «Тыйна». 7. Вядомая савецкая лётчыца, Герой Савецкага Саюза. 8. Знатная трактарыстка, арганізатар першай жаночай трактарнай брыгады. 9. Відны дзеяч міжнароднага жаночага руху. 10. Рэкардыстка па вырошчванню ўрадзяў кукурузы. 11. Савецкая пісьменніца. 12. Раман А. Талстога.

Склалі Тамара і Рыгор ЯКУШЫ

НАСУСТРАЧ ЛЕТУ

Апранацца з густам—значыць апрацаваць па модзе, умела падкрэсліваючы добрую фігуру і скрываючы яе недахопы. А таму, перш чым выбраць фасон сукенкі, трэба высветліць, ці падыходзіць новая форма адзення да вашага аблічча, вашай фігуры. Слепа ж прытрымліваючыся моды, можна трапіць у смешнае становішча.

Мы адрозніваем штодзённае адзенне, сукенку для летняга адпачынку і прыгожыя касцюмы для ўрачыстых выпадкаў. Натуральна, адзенне для службы павінна быць простае і скромнае, вытрыманае па колеру. Гэта можа быць сукенка або сукенка-касцюм, сукенка з жакетам або спадніца з блузай, спадніца з курткай. І ўпрыгожанні тут павінны быць няяркімі—скромная брошка, невялікая нітачка пацеркаў.

У адзенні для летняга адпачынку дапушчальны яркія і стрэкатыя тканіны або гладкія тканіны з яркай аздабай. Лепш за ўсё выкарыстоўваць недарагія баваўняныя, такія, як паркаль, сацін або штапельнае палатно.

Выхадная сукенка адрозніваецца ад штодзённай перш за ўсё больш строгім сілуэтам, больш выразнай формай. Для святочных туалетаў выкарыстоўваецца і прыгожая тканіна. Але сукенку можна зрабіць і з аднатоннай тканіны, адцяняючы яе яркімі ўпрыгожаннямі.

Якой з'яўляецца модная лінія? Чым яна адрозніваецца ад лініі мінулага сезона?

Усе рэчы як бы паменшыліся ў аб'ёме, наблізіліся да чалавечай фігуры, мякка і прыгожа падкрэсліваюць яе. У гэтым сезоне адмовіліся ад празмерна пышных спадніц, адмовіліся і ад сукенак крою «кашуля».

Асноўныя змены адбыліся ў спадніцы—аблягаючая па клубках, злёгку расшыраная ўніз, яна прыгожа падкрэслівае фігуру. Расшырэнне дасягаецца некалькімі спосабамі. Гэта можа быць расклёшаная спадніца, якая мае 2—4 швы, не больш. Або спадніца з жорсткімі заправажымі складкамі, сустрачымі або аднабаковымі, якія можна застрачыць да лі-

ніі клубоў. Цікавая форма спадніцы з так званай гібкай лініяй. Яна нагадвае званочак. Апрача таго, спадніца можа быць адразной па лініі клубоў або ніжэй, верхняя яе частка—па фігуры, ніжняя можа быць расшырана пры дапамозе складак або невялікага, клёшу. У ліфе сукенкі амаль не адбылося змен.

Для вясны і лета добра камплекты, якія складаюцца са спадніцы і блузак, сукенкі з жакетамі. Маючы дзве спадніцы рознага колеру і формы і некалькі блузак, умела вар'іруючы іх, вы заўсёды будзеце прыгожа і разнастайна апрануты.

На першай старонцы вокладкі: акварэль П. Уласевіча. «Даярка О. А. Трафімовіч з калгаса імя Кірава Слуцкага раёна».

На чацвёртай старонцы вокладкі: «Сакавік». Фота П. Нікіціна.

Адказны рэдактар А. П. УС. Рэдакцыйная калегія: М. Н. БАСТОК, А. С. ВАСІЛЕВІЧ, Т. Ц. ДЗМІТРЫЕВА, М. А. ЖЫДОВІЧ, Р. У. КУДРЭВІЧ, М. М. ТУР, В. І. ФІЛПАВА, В. А. ЧАРНЯЎСКАЯ.

АТ 03076.

Журнал «Работница и крестьянка» на беларуском языке. Издание ЦК КП Белоруссии.

Падпісана да друку 28/II-1963 г.

Адрас рэдакцыі: Мінск, Ленінскі праспект, 77. Тэлефоны:

адказн. рэдактара — 3-17-51, адказн. сакратара — 3-38-14, аддзелаў прамысловасці, сельскай гаспадаркі і культуры — 3-38-24.

Друкарня выдавецтва «Звязда», Мінск. Цана 18 кап. Дадатак — выкрайка.

Друк. арк. 3. Аўт. арк. 4. Тыраж 194500 экз. Зак. 88.

74995

